

Zespół Szkół w Chojnicach

Wymagania programowe z przedmiotu: historia - zakres rozszerzony
Zajęcia realizowane w klasie 2a, 3a
w roku szkolnym 2016/2017

Opracowane zgodnie z podstawą programową do programu i podręcznika „Zrozumieć przeszłość” wydawnictwa Nowa Era przez Olgerda Buchwalda.

1. Ogólna charakterystyka programu nauczania „Zrozumieć przeszłość”

Program nauczania historii „Zrozumieć przeszłość” dla szkół ponadgimnazjalnych w zakresie rozszerzonym jest zgodny z nową podstawą programową opublikowaną w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DzU z 30 sierpnia 2012 r., poz. 977).

Celem nauczania historii (na wszystkich etapach edukacji szkolnej) jest kształtowanie świadomości historycznej ucznia poprzez rozwijanie myślenia oraz umiejętności intelektualnych pozwalających mu na samodzielne pogłębianie wiedzy.

Jednak głównym zadaniem nauczania historii w zakresie rozszerzonym jest przygotowanie ucznia do egzaminu maturalnego. Kształcenie to nie ma polegać na przekazaniu w ciągu dwóch lat obszernej partii materiału, ale powinno rozwijać wymagania z trzeciego etapu edukacyjnego (gimnazjum) i z zakresu podstawowego czwartego etapu (pierwsza klasa szkoły ponadgimnazjalnej). W podstawie programowej przewidziano także nową partię materiału. Należy przy tym pamiętać, aby nauczyciel bazował na wiedzy i umiejętnościach zdobytych przez uczniów w poprzednich etapach kształcenia. Dlatego twórcy reformy w ramach nauczania historii wymagają od nauczycieli, niezależnie od typu szkoły, znajomości całej podstawy i wymagań wszystkich etapów edukacyjnych.

Prezentowany program odnosi się do treści podstawy programowej czwartego etapu edukacyjnego w zakresie rozszerzonym dla drugiej i trzeciej klasy szkoły ponadgimnazjalnej. Jego realizacja będzie przebiegała zgodnie z porządkiem chronologicznym, z uwzględnieniem możliwości ujęcia problemowego. Dzięki propozycjom metod aktywizujących program ułatwia samodzielne zdobywanie wiedzy przez uczniów oraz poszerzanie ich zainteresowań. Ponadto przedstawiony program ściśle dostosowano do serii podręczników „Zrozumieć przeszłość” oraz bogatej obudowy dydaktycznej wydawnictwa Nowa Era.

2. Zgodność programu z podstawą programową kształcenia ogólnego

Prezentowany program jest w pełni zgodny z nową podstawą kształcenia ogólnego, w której wyróżniono trzy zasadnicze obszary rozwijania kompetencji historycznych uczniów w ciągu całego toku nauczania: chronologia historyczna, analiza i interpretacja historyczna, tworzenie narracji historycznej.

Ustalono także tzw. wymagania ogólne właściwe dla danego etapu edukacyjnego, ściśle podporządkowane celom kształcenia i uwzględniające wiek oraz rozwój umysłowy uczniów. Wymagania te zostały w podstawie programowej przedstawione w formie opisu osiągnięć obowiązujących na określonym etapie szkolnej edukacji historycznej.

Warto zwrócić uwagę, że wymagania ogólne związane z nauczaniem historii na czwartym etapie, zarówno podstawowym, jak i rozszerzonym, są jednakowe. Wynika z tego, że uczniowie w dwóch ostatnich klasach szkoły ponadgimnazjalnej powinni posiadać już umiejętności ogólne. W praktyce należy sprawdzić ich poziom, utrwalić je i w razie potrzeby pomóc uczniom w ich uzupełnieniu.

Temat	Materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej. Uczeń:	Liczba godzin
CZĘŚĆ I: STAROŻYTNOŚĆ I ŚREDNIOWIECZE			
WSTĘP			
Zrozumieć przeszłość	– historia jako nauka – chronologia w historii; kalendarze – propozycje periodyzacji dziejów – współczesne metody datowania zabytków archeologicznych – rodzaje źródeł historycznych – zasady pracy ze źródłami historycznymi – specyfika źródeł do nauki prehistorii – specyfika źródeł historycznych – znaczenie terminów: <i>historiografia, chronologia, periodyzacja</i>	wymagania ogólne: – <i>analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok [...] (II)</i> – <i>rozpoznaje rodzaje źródeł (II)</i> – <i>ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...] (II),</i> wymagania ponadprogramowe: – charakteryzuje zjawiska z przeszłości utrwalone w pamięci zbiorowej – prezentuje różne metody rachuby czasu stosowane w przeszłości – wymienia różne propozycje periodyzacji dziejów – omawia różne źródła historyczne i ich systematykę.	1
PIERWSZE CYWILIZACJE			

1. Prehistoria	– teorie o początku życia na Ziemi (kreacjonizm a ewolucjonizm) – kryteria człowieczeństwa (biologiczne i psychiczne) – zarys etapów ewolucji człowieka i rozprzestrzenianie się ludzi na Ziemi – przemiany społeczne, ekonomiczne, kulturowe w okresach: paleolitu i neolitu, epokach: brązu i żelaza – rewolucja neolityczna – sztuka prehistoryczna – powstanie i znaczenie pierwszych miast – rola wielkich rzek w powstaniu pierwszych cywilizacji – powstanie cywilizacji – powstanie i rozwój pisma (ideogramy, pismo sylabiczne, alfabet fenicki, pismo alfabetyczne) – wielkie budowle jako świadectwa rozwoju cywilizacyjnego – znaczenie terminów: <i>antropogeneza, antropologia, ewolucja, epoka lodowcowa, hominidy, australopitek, człowiek neandertalski, Homo sapiens, paleolit, mezolit, Wielka Matka, neolit, system irygacyjny, Żyzny Półksiężyc, megality</i>	wymagania ogólne: – <i>charakteryzuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim i Dalekim Wschodzie (I.1.1)</i> – <i>identyfikuje dziedzictwo kultury greckiej w dorobku kulturowym Europy (I.2.4),</i> wymagania ponadprogramowe: – wyjaśnia różnice między prehistorią a historią – omawia różnice między teoriami: ewolucjonizmu i kreacjonizmu – przedstawia kolejne etapy ewolucji istot człowiekowatych – wskazuje główne kierunki rozprzestrzeniania się ludzi na Ziemi – prezentuje przyczyny i skutki rewolucji neolitycznej, uwzględniając obszar tzw. Żyznego Półksiężycza – ocenia znaczenie wynalezienia pisma dla rozwoju cywilizacji i kultury – wskazuje czynniki prowadzące do powstania i rozwoju cywilizacji.	1
---------------------------	---	---	----------

2. Mezopotamia i jej dzieje	– warunki naturalne Mezopotamii – cywilizacja Sumerów i jej osiągnięcia – imperium Sargona Wielkiego – Babilonia i jej dzieje – Asyria i jej dzieje – społeczeństwa i państwa Mezopotamii – wierzenia religijne – osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii – architektura i sztuka – znaczenie terminów: <i>prawo talionu</i>, Kodeks Hammurabiego, <i>politeizm</i>, <i>zikkurat</i>, <i>monarchia despotyczna</i>, <i>pismo klinowe</i>	– <i>charakteryzuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim [...] Wschodzie (I.1.1)</i> – <i>porównuje formy ustrojowe i struktury społeczne w cywilizacjach bliskowschodnich (I.1.2)</i> – <i>rozpoznaje cechy charakterystyczne najważniejszych osiągnięć kulturowych cywilizacji bliskowschodnich [...] w zakresie architektury, sztuki, nauki i pisma (I.1.3)</i> – <i>porównuje niewolnictwo w Rzymie z wcześniejszymi formami niewolnictwa w świecie bliskowschodnim [...] (I.4.2).</i>	1
3. Cywilizacja egipska	– warunki naturalne w starożytnym Egipcie – początki cywilizacji egipskiej – dzieje starożytnego Egiptu – ustrój społeczno-polityczny Egiptu – kultura i religia Egipcjan – pismo: hieroglificzne, hieratyczne i demotyczne – znaczenie cywilizacji egipskiej dla dziejów świata – znaczenie terminów: <i>katarakta</i>, <i>papirus</i>, <i>faraon</i>, <i>nomy</i>, <i>Dolina Królów</i>, „<i>ludy morza</i>”, <i>pismo hieroglificzne</i>, <i>mumifikacja</i>, <i>Księga umarłych</i>	– <i>charakteryzuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim [...] Wschodzie (I.1.1)</i> – <i>porównuje formy ustrojowe i struktury społeczne w cywilizacjach bliskowschodnich (I.1.2)</i> – <i>rozpoznaje cechy charakterystyczne najważniejszych osiągnięć kulturowych cywilizacji bliskowschodnich [...] w zakresie architektury, sztuki, nauki i pisma (I.1.3)</i> – <i>porównuje niewolnictwo w Rzymie z wcześniejszymi formami niewolnictwa w świecie bliskowschodnim [...] (I.4.2).</i>	1

4. Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu	– imperium Hetytów – cywilizacja fenicka – kolonizacja fenicka – Hebrajczycy w Palestynie – królestwo Izraela i jego upadek – religia judaistyczna – Persowie i ich imperium – struktura polityczna i społeczna Persji – religia w starożytnej Persji – znaczenie terminów: <i>Indoeuropejczycy, faktorie handlowe, kolonizacja, monoteizm, diaspora, Semici, patriarchowie, judaizm, Tora, Biblia, Dekalog, mazdaizm, zaratustryzm</i>	– <i>charakteryzuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim [...] Wschodzie (I.1.1)</i> – <i>porównuje formy ustrojowe i struktury społeczne w cywilizacjach bliskowschodnich (I.1.2)</i> – <i>rozpoznaje cechy charakterystyczne najważniejszych osiągnięć kulturowych cywilizacji bliskowschodnich [...] w zakresie architektury, sztuki, nauki i pisma (I.1.3)</i> – <i>porównuje kolonizację grecką z fenicką w basenie Morza Śródziemnego (I.3.1)</i> – <i>porównuje niewolnictwo w Rzymie z wcześniejszymi formami niewolnictwa w świecie bliskowschodnim [...] (I.4.2).</i>	1
5. Cywilizacje Indii i Chin	– narodziny cywilizacji doliny Indusu – najazd Ariów i okres wedyjski w Indiach – system kast – imperium Maurjów i panowanie króla Aśoki – osiągnięcia cywilizacyjne Indii – religie Indii: braminizm, hinduizm i buddyzm – warunki naturalne starożytnych Chin – zarys dziejów politycznych Chin – osiągnięcia cywilizacyjne Chin – konfucjanizm w Chinach – znaczenie terminów: <i>cytadela, wedyzm, guru, kasta, warna, konfucjanizm</i>	– <i>charakteryzuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim i Dalekim Wschodzie (I.1.1)</i> – <i>rozpoznaje cechy charakterystyczne najważniejszych osiągnięć kulturowych cywilizacji [...] hinduskiej i chińskiej w zakresie architektury, sztuki, nauki i pisma (I.1.3).</i>	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
STAROŻYTNA GRECJA			

1. Najstarsze dzieje Grecji	– uwarunkowania naturalne starożytnej Grecji – transport i gospodarka Greków – cywilizacja minojska i jej osiągnięcia – cywilizacja mykeńska i jej osiągnięcia – kwestia wojny trojańskiej – „wieki ciemne” w dziejach starożytnej Grecji – znaczenie terminów: <i>Troja, groby szybowe, groby kopułowe, pismo linearne A i B, Achajowie, Dorowie, Jonowie</i>	– <i>charakteryzuje geograficzne uwarunkowania cywilizacji greckiej (I.2.1)</i> – <i>rozpoznaje dokonania kulturowe Greków w dziedzinie architektury, rzeźby, teatru, literatury, filozofii, nauki i identyfikuje je z ich twórcami (I.2.3)</i> – <i>identyfikuje dziedzictwo kultury greckiej w dorobku kulturowym Europy (I.2.4).</i>	1
2. Świat <i>poleis</i>	– powstanie systemu <i>polis</i> – struktury społeczne w miastach-państwach Grecji – wielka kolonizacja grecka – typy ustrojowe greckich <i>poleis</i> – wprowadzenie pieniądza monetarnego – znaczenie terminów: <i>tyrania, monarchia, oligarchia, demokracja, arystokracja, obywatel, falanga, hoplita, „rewolucja hoplicka”, ajsymneci</i>	– <i>charakteryzuje geograficzne uwarunkowania cywilizacji greckiej (I.2.1)</i> – [...] <i>porównuje formy ustrojowe greckich polis (I.2.2)</i> – <i>identyfikuje dziedzictwo kultury greckiej w dorobku kulturowym Europy (I.2.4)</i> – <i>porównuje kolonizację grecką z fenicką w basenie Morza Śródziemnego (I.3.1)</i> – <i>porównuje niewolnictwo w Rzymie z wcześniejszymi formami niewolnictwa w świecie bliskowschodnim [...] (I.4.2).</i>	1
3. Sparta	– początki Sparty – działalność Likurga – warstwy społeczne w starożytnej Sparcie – ustrój polityczny starożytnej Sparty – wychowanie i życie Spartan – znaczenie terminów: <i>symmachia, Wielka Rhetra, diarchia, spartiaci, heloci, periojkowie, Lakonia, geruzja, apella, kleroi, homoioi, eforowie, diaita</i>	– [...] <i>porównuje formy ustrojowe greckich polis (I.2.2).</i>	1

4. Ateny	– Ateny w okresie archaicznym – prawa Drakona, reformy: Solona i Klejstenesa – przemiany ustrojowe starożytnych Aten do III w. p.n.e. – społeczeństwo demokratycznych Aten – demokracja ateńska i jej funkcjonowanie – znaczenie terminów: <i>areopag, archonci, ostrakon, ostracyzm, strateg, Rada Pięciuset, metojkowie, fyle, trytie, eklezja, heliaja, dokimazja, euthyna, demagogowie, Akropol</i>	– wyjaśnia przemiany ustrojowe w Atenach [...] (I.2.2) – identyfikuje dziedzictwo kultury greckiej w dorobku kulturowym Europy (I.2.4).	1
5. Wojny grecko-perskie	– geneza wojen perskich – przebieg działań militarno-politycznych – skutki wojen dla dziejów Grecji i Europy – znaczenie terminów: <i>satrapa, triera, Nieśmiertelni, polemarcha</i>	– charakteryzuje geograficzne uwarunkowania cywilizacji greckiej (I.2.1) – porównuje kolonizację grecką z fenicką w basenie Morza Śródziemnego (I.3.1) – charakteryzuje wojny grecko-perskie [...] (I.3.2).	1
6. Kultura antycznej Grecji	– periodyzacja dziejów kultury greckiej – literatura grecka i retoryka – teatr grecki – filozofia grecka – architektura grecka – sztuki plastyczne w okresie klasycznym – religia starożytnej Grecji – sport w starożytnej Grecji – znaczenie terminów: <i>retoryka, agony, sofisci, antropomorfizacja, hellenizm, Akademia, Liceum, wyrocznie</i>	– charakteryzuje geograficzne uwarunkowania cywilizacji greckiej (I.2.1) – rozpoznaje dokonania kulturowe Greków w dziedzinie architektury, rzeźby, teatru, literatury, filozofii, nauki i identyfikuje je z ich twórcami (I.2.3) – identyfikuje dziedzictwo kultury greckiej w dorobku kulturowym Europy (I.2.4).	1
7. Grecja po wojnach perskich	– hegemonia Aten po wojnach grecko-perskich – wojna peloponeska i jej skutki – rywalizacja o hegemonię w Grecji (Sparta, Teby, Macedonia) – znaczenie terminów: <i>Związek Morski, Związek Peloponeski, wojna koryncka, pokój Nikiasa, Lacedemończycy</i>	– identyfikuje dziedzictwo kultury greckiej w dorobku kulturowym Europy (I.2.4) – charakteryzuje wojny grecko-perskie [...] (I.3.2).	1
8. Aleksander Wielki	– królestwo Macedonii – specyfika ustroju politycznego i społecznego – reformy wojskowe i podboje Filipa II – powstanie imperium Aleksandra Wielkiego – monarchia Aleksandra – jej struktury: polityczna i społeczna – znaczenie terminów: <i>sarisa, hetajrowie, Związek Koryncki</i>	– charakteryzuje geograficzne uwarunkowania cywilizacji greckiej (I.2.1) – [...] porównuje formy ustrojowe greckich polis (I.2.2) – charakteryzuje [...] ekspansję Aleksandra Wielkiego (I.3.2).	1

9. Świat hellenistyczny	– rozpad imperium Aleksandra – cechy kultury hellenistycznej – ośrodki kultury hellenistycznej – literatura i nauka okresu hellenistycznego – filozofia epoki hellenistycznej – architektura i rzeźba w okresie hellenistycznym – religia i kult władców – dziedzictwo epoki hellenistycznej – znaczenie terminów: <i>diadochowie</i>, <i>synkretyzm religijny</i>, <i>hellenizm</i>, <i>cynicy</i>, <i>stoicy</i>, <i>epikurejczycy</i>, <i>fryz</i>	– <i>charakteryzuje geograficzne uwarunkowania cywilizacji greckiej (I.2.1)</i> – <i>rozpoznaje dokonania kulturowe Greków w dziedzinie architektury, rzeźby, teatru, literatury, filozofii, nauki i identyfikuje je z ich twórcami (I.2.3)</i> – <i>identyfikuje dziedzictwo kultury greckiej w dorobku kulturowym Europy (I.2.4)</i> – <i>charakteryzuje [...] ekspansję Aleksandra Wielkiego (I.3.2).</i>	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
ANTYCZNY RZYM			
1. Etruskowie i początki Rzymu	– warunki naturalne Italii – początki Rzymu – Rzym jako monarchia – struktura społeczna Rzymu w okresie monarchii – znaczenie terminów: <i>Lacjum</i>, <i>Latynowie</i>, <i>Sabinowie</i>, <i>Wolskowie</i>, <i>Etruskowie</i>, <i>królowie rzymscy</i>, <i>patronat</i>, <i>tribus</i>, <i>kuria</i>, <i>centuria</i>	– <i>charakteryzuje ekspansję rzymską [...] (I.3.3).</i>	1
2. Republika rzymska	– społeczeństwo republikańskiego Rzymu – władze republiki rzymskiej – znaczenie terminów: <i>republika</i>, <i>kuria</i>, <i>senat</i>, <i>zasada kolegialności</i>, <i>zasada kadencyjności</i>, <i>dyktator</i>, <i>konsul</i>, <i>trybun ludowy</i>, <i>patrycjusze</i>, <i>plebejusze</i>, <i>nobilowie</i>, <i>Prawo XII tablic</i>, <i>pretor</i>, <i>cenзор</i>, <i>edyl</i>, <i>kwestor</i>, <i>liktor</i>, <i>trybun ludowy</i>	– <i>charakteryzuje ekspansję rzymską [...] (I.3.3)</i> – <i>charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne w Rzymie republikańskim [...] (I.4.1).</i>	1
3. Powstanie Imperium Rzymskiego	– armia rzymska – przyczyny podbojów rzymskich – podbój Italii, wojny punickie, podbój państw hellenistycznych – powstanie Imperium Rzymskiego – funkcjonowanie imperium – znaczenie terminów: <i>wojsko obywatelskie</i>, <i>legion</i>, <i>provincia</i>, <i>triumf</i>, <i>manipuł</i>, <i>ekwici</i>	– <i>charakteryzuje ekspansję rzymską i wyjaśnia ideę imperium rzymskiego (I.3.3)</i> – <i>identyfikuje dziedzictwo kultury rzymskiej w dorobku kulturowym Europy (I.4.6).</i>	1
4. Kryzys i upadek	– społeczne skutki podbojów rzymskich – reformy agrarne Grakchów i reforma wojskowa Mariusza – kryzys ustroju republikańskiego w Rzymie	– <i>charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne w Rzymie republikańskim [...] (I.4.1)</i> – <i>porównuje niewolnictwo w Rzymie z</i>	1

republiki rzymskiej	– wojna domowa i dyktatura Sulli – niewolnictwo w Rzymie i powstanie Spartakusa – I triumwirat – rządy Juliusza Cezara – II triumwirat – znaczenie terminów: <i>triumwirat, tetrarchia, popularzy, optymaci, proletariusze</i>	wcześniejszymi formami niewolnictwa w świecie bliskowschodnim i greckim (I.4.2).	
5. Powstanie cesarstwa	– wojna Oktawiana z Markiem Antoniuszem – przejęcie pełnej władzy przez Oktawiana Augusta – powstanie cesarstwa w Rzymie – dynastia julijsko-klaudyjska – podboje cesarstwa – znaczenie terminów: <i>cesarstwo, cesarz, kohorta, pretorianie, pax romana, pryncypat</i>	– <i>charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne [...] w cesarstwie rzymskim (I.4.1).</i>	1
6. Pryncypat i dominat	– panowanie Flawiuszów i Antoninów – romanizacja oraz urbanizacja prowincji – wojny w okresie pryncypatu – limes i zagrożenie zewnętrzne – dominat i tetrarchia – znaczenie terminów: <i>dominat, Partowie, Wał Hadriana, Dakowie, dynastia flawijska, castrum</i>	– <i>charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne [...] w cesarstwie rzymskim (I.4.1).</i>	1
7. Kultura antycznego Rzymu	– kształtowanie się kultury rzymskiej – literatura rzymska – filozofia rzymska – prawo rzymskie – architektura i sztuki plastyczne w Rzymie – osiągnięcia techniczne Rzymian – religia w antycznym Rzymie – znaczenie terminów: <i>forum, Koloseum, Kapitol, Panteon, termy, łuki triumfalne, amfiteatr, mitraizm</i>	– <i>rozpoznaje dokonania kulturowe Rzymian w dziedzinie prawa, literatury, nauki, architektury i techniki (I.4.5)</i> – <i>identyfikuje dziedzictwo kultury rzymskiej w dorobku kulturowym Europy (I.4.6).</i>	1
8. Początki chrześcijaństwa	– powstanie i rozwój chrześcijaństwa – prześladowania chrześcijan – <i>Edykt mediolański</i> – rola cesarza Konstantyna Wielkiego w upaństwowieniu religii chrześcijańskiej	– <i>opisuje zmiany w położeniu religii chrześcijańskiej w państwie rzymskim (od religii prześladowanej, poprzez tolerowaną, do panującej) (I.4.3)</i> – <i>identyfikuje dziedzictwo kultury rzymskiej w</i>	1

	– znaczenie terminów: <i>kult państwowy, chrześcijaństwo, Nowy Testament, apostołowie, herezje, gnostycyzm, apokryfy, kanon, patriarcha</i>	<i>dorobku kulturowym Europy (I.4.6).</i>	
9. Upadek Imperium Rzymskiego	– kryzys wewnątrz cesarstwa – podział imperium – kryzys cesarstwa zachodniorzymskiego – wielka wędrówka ludów – upadek cesarstwa zachodniorzymskiego i jego przyczyny – znaczenie terminów: <i>latyfundia, kolonowie, Hunowie, Germanowie, Wizygoci, Ostrogoci, Wandalowie</i>	– <i>charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne [...] w cesarstwie rzymskim (I.4.1)</i> – <i>prezentuje najważniejsze stanowiska historiografii dotyczące przyczyn upadku państwa rzymskiego (I.4.4).</i>	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
WCZESNE ŚREDNIOWIECZE			
1. Barbarzyńska Europa	– plemiona germańskie – królestwa barbarzyńskie – ustrój polityczno-społeczny państw germańskich – upadek państw barbarzyńskich – powstanie łacińskiego kręgu cywilizacyjnego – Kościół na przełomie epok – powstanie państw germańskich – rozwój chrześcijaństwa i powstanie pierwszych zakonów (V–VII w.) – znaczenie terminów: <i>arianizm, kler, pontyfikat, asceta, konwent, klasztor, zakon, reguła, benedyktyni</i>	– <i>charakteryzuje kręgi kulturowe: łaciński [...] (II.1.1)</i> – <i>opisuje proces tworzenia się państw w Europie Zachodniej [...] (II.2.3)</i> – <i>charakteryzuje funkcjonowanie władzy, struktur społecznych i gospodarki w systemie feudalnym (II.2.5).</i>	
2. Cesarstwo bizantyjskie	– ustrój polityczny cesarstwa bizantyjskiego – odbudowa potęgi w czasach Justyniana I – kryzys i najazdy Bułgarów oraz Persów, walki z Arabami – polityka wewnętrzna Justyniana I – społeczeństwo i gospodarka cesarstwa bizantyjskiego – kultura bizantyjska – renesans macedoński – znaczenie terminów: <i>kodyfikacja justyniańska, temy, ikonoklazm, „ogień grecki”, Kodeks Justyniana</i>	– <i>charakteryzuje kręgi kulturowe: [...] bizantyjski [...] (II.1.1)</i> – <i>opisuje charakterystyczne cechy bizantyjskiego systemu politycznego (II.1.2).</i>	1
3. Świat	– Arabia przed powstaniem islamu – powstanie islamu (nauki Mahometa)	– <i>charakteryzuje kręgi kulturowe: [...] arabski (II.1.1)</i>	1

islamu	– rozwój nowej religii – podboje arabskie w Europie – powstanie imperium Arabów – kultura i sztuka arabska – cywilizacja islamska i jej znaczenie – znaczenie terminów: <i>Beduini, szariat, Koran, hidżra, dżihad, muzułmanie, islam, kalifat, Sunna, meczet, dżizja, Umajjadi, Abbasydzi</i>	– wyjaśnia wpływ cywilizacji islamskiej na cywilizację łacińską i bizantyjską (II.1.3) – rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji islamskiej w zakresie architektury, sztuki i nauki (II.1.4) – opisuje proces tworzenia się państw w Europie Zachodniej, z uwzględnieniem najazdów Arabów [...] (II.2.3).	
4. Monarchia Franków	– pochodzenie Franków – początki państwa Franków – chrzest Chlodwiga – rządy Merowingów – społeczeństwo monarchii Merowingów – organizacja monarchii Franków – początek potęgi Karolingów – panowanie Pepina Krótkiego – znaczenie terminów: <i>prawo salickie, majordom, hrabstwo, wiec, Patrymonium św. Piotra</i>	– opisuje zasięg terytorialny, organizację władzy, gospodarkę i kulturę państwa Franków (II.2.1).	1
5. Imperium Karolingów	– powstanie imperium Karolingów – monarchia Karola Wielkiego – reformy karolińskie – renesans karoliński – odnowienie cesarstwa na Zachodzie – kryzys imperium Karolingów – traktat z Verdun i jego skutki – znaczenie terminów: <i>minuskula karolińska, kapitularz, marchia</i>	– charakteryzuje kręgi kulturowe: łaciński [...] (II.1.1) – charakteryzuje [...] ideę cesarstwa karolińskiego [...] (II.2.2).	1
6. Kształtowanie się ustroju feudalnego	– gospodarka i społeczeństwo wczesnego średniowiecza – władztwo gruntowe – feudalizm – rozwój systemu lennego – znaczenie terminów: <i>gospodarka naturalna, gospodarka towarowo-pieniężna, trybut, senior, wasal, feudum, renta feudalna, immunitet, pańszczyzna, beneficjum, kasztelan, lenno, hold lenny, suzeren</i>	– charakteryzuje funkcjonowanie władzy, struktur społecznych i gospodarki w systemie feudalnym (II.2.5).	1
7.	– upadek dynastii Karolingów	– charakteryzuje kręgi kulturowe: łaciński [...]	1

Europa Zachodnia w IX i X wieku	– początki królestwa francuskiego – powstanie Rzeszy i cesarstwa Ottonów – Skandynawia i Normanowie – początek najazdów wikingów – podboje normañskie i Wilhelm Zdobywca – znaczenie terminów: <i>Robertyni, Kapetyngowie, Ludolfingowie, uniwersalizm cesarski, Waregowie, pismo runiczne</i>	(II.1.1) – opisuje [...] gospodarkę i kulturę państwa Franków (II.2.1) – charakteryzuje i porównuje ideę cesarstwa karolińskiego z ideą cesarstwa Ottonów (II.2.2) – opisuje proces tworzenia się państw w Europie Zachodniej, z uwzględnieniem najazdów [...] Normanów [...] (II.2.3) – charakteryzuje funkcjonowanie władzy, struktur społecznych i gospodarki w systemie feudalnym (II.2.5).	
8. Słowianie i Węgrzy	– pochodzenie Słowian i ich rozmieszczenie – organizacja plemion słowiańskich – kultura pierwotna Słowian – Awarowie – pierwsze państwo słowiańskie – Wielkie Morawy i wpływy bizantyjskie – powstanie państwa czeskiego – państwa słowiańskie na Bałkanach – powstanie Rusi Kijowskiej – Węgrzy i początki ich państwowości – najazdy Węgrów w Europie – znaczenie terminów: <i>kaganat, głągolica, cyrylica, demokracja wojenna, żupan, Przemyślidzi</i>	– opisuje proces tworzenia się państw w Europie Zachodniej, z uwzględnieniem najazdów [...] Węgrów (II.2.3) – opisuje proces powstawania państw w Europie Środkowo-Wschodniej, z uwzględnieniem wpływu cywilizacji łacińskiej i bizantyjskiej (II.2.4) – charakteryzuje funkcjonowanie władzy, struktur społecznych i gospodarki w systemie feudalnym (II.2.5) – prezentuje główne stanowiska historiografii dotyczące etnogenezy Słowian (II.4.1).	1
9. Ziemie polskie do X wieku	– pierwsi mieszkańcy ziem polskich – przybycie plemion słowiańskich i ich rozmieszczenie – warunki naturalne i gospodarka plemienna – organizacja społeczna Słowian – plemiona polskie – pierwsze państwa plemienne – początki państwa Polan – znaczenie terminów: <i>kultura łużycka, kultura pomorska, kultura lateńska, bursztynowy szlak, gospodarka żarowa, gospodarka przemienno-odłogowa, opole, ród, gród</i>	– prezentuje główne stanowiska historiografii dotyczące etnogenezy Słowian (II.4.1) – wyjaśnia uwarunkowania narodzin państwa polskiego [...] (II.4.2).	1
10.	– najstarsze źródła dotyczące dziejów Polski	– opisuje proces powstawania państw w Europie	1

Początki państwa polskiego	– polityka Mieszka I – przyjęcie chrztu i jego znaczenie – stosunki państwa gnieźnieńskiego z sąsiadami – początki rządów Bolesława Chrobrego – misja św. Wojciecha w Prusach – zjazd gnieźnieński – wojny z sąsiadami – koronacja Bolesława Chrobrego – znaczenie terminów: <i>Dagome iudex, chrystianizacja, kanonizacja, męczeństwo, relikwie, arcybiskupstwo, bulla, denar, wojowie</i>	<i>Środkowo-Wschodniej, z uwzględnieniem wpływu cywilizacji łacińskiej i bizantyjskiej (II.2.4)</i> – wyjaśnia uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji (II.4.2) – opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w X–XII w. (II.4.3) – rozpoznaje tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w. (II.4.4) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w X–XII w. (II.4.5) – ocenia znaczenie włączenia ziem polskich do cywilizacyjnego kręgu świata zachodniego (łacińskiego) (II.8.2).	
11. Kryzys monarchii piastowskiej	– początki rządów Mieszka II – kryzys państwa pierwszych Piastów i reakcja pogańska – najazd Brzetysława – Kazimierz Odnowiciel i jego polityka – odbudowa państwa piastowskiego – monarchia Bolesława Śmiałego – sprawa św. Stanisława i upadek Bolesława Śmiałego – polityka wewnętrzna i zewnętrzna Władysława Hermana – początki rządów Bolesława Krzywoustego – polityka zagraniczna i wewnętrzna Bolesława Krzywoustego – podbój Pomorza i walki z Niemcami – znaczenie terminów: <i>obóz gregoriański, obóz cesarski, palatyn</i>	– wyjaśnia uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji (II.4.2) – opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w X–XII w. (II.4.3) – rozpoznaje tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w. (II.4.4) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w X–XII w. (II.4.5).	1

12. Państwo wczesno- piastowskie	– Polska monarchią patrymonialną – drużyna monarsza – dwór monarchy i jego urzędnicy – organizacja grodowa – struktura społeczna monarchii wczesnopiastowskiej – prawo rycerskie i książęce – znaczenie terminów: <i>monarchia patrymonialna, możnowładztwo, wojewoda, komornik, cześnik, stolnik, kanclerz, koniuszy, łowczy, miecznik, włodarz, rycerze, komesi, okręg grodowy, osady służebne, daniny, posługi, powołowe (poradlne, podymne), stróża, podworowe, narzaz, stan, przewód, stan (stacja), regalia</i>	– rozpoznaje tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w. (II.4.4) – ocenia znaczenie włączenia ziem polskich do cywilizacyjnego kręgu świata zachodniego (łacińskiego) (II.8.2) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w X–XII w. (II.4.5).	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
EUROPA I POLSKA W XI–XIV WIEKU			
1. Cesarstwo i papieństwo	– papieństwo po upadku cesarstwa rzymskiego – feudalizacja Kościoła – reforma kluniacka – wielka schizma wschodnia – kryzys w Kościele łacińskim i reforma gregoriańska – spór o inwestyturę – początki prawa kanonicznego – znaczenie terminów: <i>Dictatus papae, ortodoksja, schizma, Kościół autokefaliczny, symonia, nepotyzm, ekskomunika, świętopietrze, inwestytura, antypapież, nikolaizm, celibat, konklawe, ekskomunika, inwestytura</i>	– wyjaśnia ideowe i polityczne przyczyny rywalizacji papieństwa z cesarstwem o zwierzchnictwo nad średniowieczną Europą (II.3.1).	1
2. Wyprawy krzyżowe	– pielgrzymki do Ziemi Świętej – sytuacja w Europie i na Bliskim Wschodzie w przededniu krucjat – geneza krucjat – pierwsza wyprawa krzyżowa – Królestwo Jerozolimskie – zakony rycerskie	– charakteryzuje polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne uwarunkowania oraz ocenia skutki wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej [...] (II.3.2).	1

	– kolejne wyprawy krzyżowe i upadek państw łacińskich na Bliskim Wschodzie – przyczyny klęski i skutki krucjat – znaczenie terminów: <i>emir, Turcy seldżuccy, mamelukowie, krzyżowcy, zakony rycerskie, templariusze, joannici, Krzyżacy, krucjata dziecięca, handel lewantyński</i>		
3. Gospodarka średnio- wiecznej Europy	– główne cechy społeczno-gospodarcze Europy w XI–XIII w. – przemiany w rolnictwie – rozwój osadnictwa i odtworzenie sieci miast – ukształtowanie się stanu mieszczańskiego – rozwój handlu i powrót do gospodarki pieniężnej – znaczenie terminów: <i>trójpółowka, lan, cechy, mistrzowie, czeladnicy, gildie, majstersztyk, patrycjat, pospólstwo, plebs, Hanza, jarmark, bank, lichwa, weksel, dukat</i>	– opisuje charakterystyczne przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w. (II.3.3).	1
4. Powstanie monarchii stanowej	– przyczyny powstania i główne cechy monarchii stanowych – kształtowanie się stanów – powstanie reprezentacji stanowych – przemiany ustrojowe w królestwie angielskim – monarchia stanowa w Anglii – Stany Generalne we Francji – inne parlamenty stanowe w Europie – znaczenie terminów: <i>rycerstwo, ławnicy, społeczeństwo stanowe, przywileje generalne, parlamentaryzm, precedens, Izba Gmin, Izba Lordów, baron, Wielka karta swobód, Stany Generalne</i>	– porównuje proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce i w zachodniej Europie (II.5.2).	1
5. Kościoł w średnio- wieczu	– duchowość monastyczna i przemiany średniowiecznej religijności – monastycyzm cysterski – religijność miejska – średniowieczne herezje – zakony żebracze – papieństwo – od kryzysu do potęgi – znaczenie terminów: <i>kameduli, kartuzi, kanonicy regularni, norbertanie, franciszkanie, dominikanie, waldensi, katarzy, kroniki, roczniki</i>	– wyjaśnia uniwersalny charakter kultury średniowiecznej (II.8.1) – identyfikuje dokonania kultury okresu średniowiecza w zakresie piśmiennictwa, prawa, filozofii, architektury i sztuki, z uwzględnieniem kultury polskiego średniowiecza (II.8.3).	1

6. Kultura średniowiec znej Europy	– kultura w czasach karolińskich i ottońskich – cechy kultury średniowiecznej – znaczenie symboli i rytuałów – rozwój piśmiennictwa i czytelnictwa – architektura i sztuka średniowiecza – kultura miejska – filozofia i uniwersytety – literatura świecka – kultura dworska – znaczenie terminów: trivium, quadrivium, uniwersalizm, Biblia pauperum, Złota legenda, portal, apsyda, rozeta, przypory, manuskrypt, scholastyka, tomizm, styl romański, gotyk	– identyfikuje dokonania kultury okresu średniowiecza w zakresie piśmiennictwa, prawa, filozofii, architektury i sztuki, z uwzględnieniem kultury polskiego średniowiecza (II.8.3).	1
7. Imperium mongolskie	– zjednoczenie plemion mongolskich – powstanie i rozwój imperium – podboje Czyngis-chana – dalsza ekspansja Mongołów – organizacja mongolskiej armii i państwa – podbój Rusi – inwazja na Węgry i Polskę – rozpad imperium mongolskiego – znaczenie terminów: chan, wielki chan, Złota Orda, lekka kawaleria, jarłyk, haracz	– opisuje kierunki i charakter oraz konsekwencje najazdów mongolskich dla Europy Środkowo-Wschodniej (II.3.4).	1
8. Rozbicie dzielnicow e	– testament Bolesława Krzywoustego – przyczyny polityczne, ekonomiczne i kulturowe rozbicia dzielnicowego w Polsce – walka o władzę – upadek senioratu – apogeum rozbicia dzielnicowego – skutki polityczne rozbicia dzielnicowego dla ziem polskich – znaczenie terminów: pryncypat, seniorat, dzielnica senioralna, dzielnica dziedziczna, pogrobowiec, interdykt	– wyjaśnia przyczyny polityczne i społeczno-gospodarcze oraz następstwa rozbicia dzielnicowego (II.5.1) – porównuje proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce i w zachodniej Europie (II.5.2) – opisuje przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich [...] (II.5.3) – charakteryzuje proces przewyższenia rozbicia politycznego ziem polskich, ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła (II.5.4) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z okresu rozbicia dzielnicowego i dziejów Europy	1

		(II.5.5).	
9. Rozwój gospodarczy ziemi polskich w XII i XIII wieku	– przyczyny ożywienia gospodarczego – kolonizacja na prawie niemieckim – lokacja wsi i miast – początki społeczeństwa stanowego – społeczne i kulturowe skutki przemian gospodarczych w XII i XIII w. na ziemiach polskich – znaczenie terminów: <i>Zwierciadło saskie</i>, „<i>wolni goście</i>”, <i>immunitet ekonomiczny</i>, <i>immunitet prawny</i>, <i>prawo magdeburskie</i>, <i>prawo lubeckie</i>, <i>wolnizna</i>, <i>umowa lokacyjna</i>, <i>sołtys</i>, <i>wójt</i>, <i>rada miejska</i>, <i>burmistrz</i>, <i>kmieć</i>, <i>zasadźca</i>, <i>dziesięcina</i>, <i>ława wiejska</i>, <i>podgrodzie</i>	– wyjaśnia przyczyny polityczne i społeczno-gospodarcze oraz następstwa rozbicia dzielnicowego (II.5.1) – porównuje proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce i w zachodniej Europie (II.5.2) – opisuje przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich oraz ocenia społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim (II.5.3) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z okresu rozbicia dzielnicowego i dziejów Europy (II.5.5).	1
10. Sąsiedzi Polski w XII i XIII wieku	– Marchia Brandenburska i jej podboje – plemiona bałtyjskie w XIII w. – początki istnienia zakonu krzyżackiego – państwo krzyżackie w Prusach i jego organizacja – rozpad Rusi Kijowskiej – sytuacja w Czechach w XIII w. – znaczenie terminów: <i>Nowa Marchia</i>, <i>wielki mistrz</i>, <i>komturia</i>, <i>bracia dobrzyńscy</i>, <i>Złota bulla Henryka VI</i>	– porównuje proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce i w zachodniej Europie (II.5.2) – opisuje zmiany na mapie politycznej Europy w XIV–XV w. (II.6.3) – charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej (II.7.4).	1
11. Próby zjednoczenia Królestwa Polskiego	– ziemie polskie w połowie XIII w. – przesłanki zjednoczenia monarchii – walki o tron krakowski – monarchia Henryków śląskich – koronacja Przemysła II – Przemysłidzi na tronie polskim – znaczenie terminów: <i>grosz praski</i>, <i>Piastowie śląscy</i>	– wyjaśnia [...] następstwa rozbicia dzielnicowego (II.5.1) – porównuje proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce i w zachodniej Europie (II.5.2) – charakteryzuje proces przewyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła (II.5.4) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z okresu rozbicia dzielnicowego i dziejów Europy (II.5.5).	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1

SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
SCHYLEK ŚREDNIOWIECZA			
1. Odrodzenie Królestwa Polskiego	– działania Władysława Łokietka i początki jego rządów – utrata Pomorza Gdańskiego – walka o zjednoczenie kraju – koronacja Władysława Łokietka i odrodzenie monarchii polskiej – pozycja Polski w Europie – konflikty: polsko-krzyżacki i polsko-czeski – bitwa pod Płowcami – znaczenie terminów: <i>polityka dynastyczna, starosta, rzeź Gdańska, Szczerbiec</i>	– <i>charakteryzuje proces przezwyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich, ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła (II.5.4)</i> – <i>opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w. (II.7.1)</i> – <i>charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej (II.7.4)</i> – <i>synchronizuje wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w. (II.7.6).</i>	1
2. Monarchia Kazimierza Wielkiego	– sytuacja ziem polskich na początku rządów Kazimierza Wielkiego – polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego – zawarcie pokoju z Czechami, spór z Krzyżakami i podbój Rusi Halickiej – polityka gospodarcza w Królestwie Polskim w XIV w. – polityka wewnętrzna Kazimierza Wielkiego – sprawa sukcesji po Kazimierzem Wielkim – ocena panowania Kazimierza Wielkiego – znaczenie terminów: <i>przymus drożny, prawo składu, Akademia Krakowska, rada królewska, Korona Królestwa Polskiego, statuty Kazimierza Wielkiego, bojarzy</i>	– <i>porównuje proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce i w zachodniej Europie (II.5.2)</i> – <i>charakteryzuje proces przezwyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła (II.5.4)</i> – <i>opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w. (II.7.1)</i> – <i>charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich (II.7.2)</i> – <i>wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgry [...] w XIV–XV w. (II.7.3)</i> – <i>charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej (II.7.4)</i> – <i>ocenia panowanie Piastów w dziejach Polski [...] (II.7.5)</i> – <i>synchronizuje wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w. (II.7.6).</i>	1
3.	– ugruntowanie potęgi Francji	– <i>charakteryzuje polityczne, społeczno-</i>	1

Europa Zachodnia w XIV i XV wieku	– geneza konfliktu Anglii z Francją – wojna stuletnia i jej skutki – wojna „Dwóch Róż” w Anglii – monarchia burgundzka – przemiany w cesarstwie w XIII w. – walki o tron cesarski – wojny szwajcarskie – rekonkwista na Półwyspie Iberyjskim – znaczenie terminów: <i>wielkie bezkrólewie, Habsburgowie, Luksemburgowie, Złota bulla Karola IV, kolegium elektorów, Związek Wieczysty</i>	<i>gospodarcze i religijne uwarunkowania oraz ocena skutki [...] rekonkwisty (II.3.2)</i> – opisuje zmiany na mapie politycznej Europy w XIV–XV w. (II.6.3) – synchronizuje wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w. (II.7.6).	
4. Kryzys schyłku średnio-wieczna	– „czarna śmierć” i jej następstwa – kryzys gospodarczy Europy w XIV i XV w. – bunty społeczne i prześladowania Żydów – upadek rycerstwa – przyczyny kryzysu idei władzy uniwersalnej – upadek znaczenia cesarstwa w średniowiecznej Europie – niewola awiniońska papieży i wielka schizma zachodnia – spory o istotę Kościoła – ruchy reformatorskie w Kościele i „nowa pobożność” – znaczenie terminów: <i>danse macabre, żakeria, kurialiści, koncyliaryzm, list żelazny, unia florencka</i>	– wyjaśnia przyczyny kryzysu idei władzy uniwersalnej w Europie późnego średniowiecza (II.6.1) – charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu (II.6.2) – synchronizuje wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w. (II.7.6).	1
5. Początki rządów Jagiellonów	– Andegawenowie na tronie polskim – problemy z sukcesją i pierwsze przywileje generalne – Jadwiga królem Polski – księstwo litewskie i jego rozwój – unia polsko-litewska w Krewie – chrystianizacja Litwy – początki rządów Władysława Jagiełły – trudna współpraca – unia w Horodle – polityka dynastyczna Władysława Jagiełły – odnowienie Akademii Krakowskiej – znaczenie terminów: <i>przywilej, unia personalna, nietykalność osobista i majątkowa</i>	– opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w. (II.7.1) – charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich (II.7.2) – wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgarami i Litwą w XIV–XV w. (II.7.3) – charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej (II.7.4) – [...] ocenia politykę dynastyczną Jagiellonów	1

		(II.7.5) – synchronizuje wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w. (II.7.6).	
6. Wojny z zakonem krzyżackim	– przyczyny konfliktu z Krzyżakami – wielka wojna z zakonem krzyżackim – pokój w Toruniu z 1411 r. – spór polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji – kolejne wojny z Krzyżakami i ostatnie lata rządów Władysława Jagiełły – opozycja stanowa w państwie zakonnym – wojna trzynastoletnia – postanowienia i skutki II pokoju toruńskiego – znaczenie terminów: <i>bitwa pod Grunwaldem</i>, <i>akt inkorporacji</i>, <i>I i II pokój toruński</i>, <i>wojsko zaciężne</i>, <i>inkorporacja</i>, <i>Związek Pruski</i>, <i>Prusy Królewskie</i>, <i>Prusy Zakonne</i>	– opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w. (II.7.1) – charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich (II.7.2) – wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgarami i Litwą w XIV–XV w. (II.7.3) – charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej (II.7.4) – [...] ocenia politykę dynastyczną Jagiellonów (II.7.5) – synchronizuje wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w. (II.7.6).	1
7. Europa Środkowa i Wschodnia w XV wieku	– Czechy za panowania Luksemburgów – powstanie husytyzmu – wojny husyckie – Turcy osmańscy i ich imperium – zagrożenie tureckie w Europie i upadek cesarstwa bizantyjskiego – Władysław Warneńczyk na tronie węgierskim – bitwa pod Warną i jej konsekwencje – uniezależnienie się Rusi od Mongołów – znaczenie terminów: <i>imperium osmańskie</i>, <i>sułtan</i>, <i>janczar</i>, <i>chanat krymski</i>, <i>husyci</i>, <i>wojny husyckie</i>, <i>taboryci</i>, <i>kalikstyni (utrakwiści)</i>	– charakteryzuje następstwa upadku cesarstwa bizantyjskiego i ekspansji tureckiej dla Europy (II.6.4) – wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgarami i Litwą w XIV–XV w. (II.7.3) – [...] ocenia politykę dynastyczną Jagiellonów (II.7.5) – synchronizuje wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w. (II.7.6).	1
8. Monarchia polska w XIV i XV	– zmiany w administracji polskiej w XIII w. – władza monarsza i urzędy centralne – administracja lokalna – ukształtowanie się społeczeństwa stanowego	– opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w. (II.7.1) – charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa	1

wieku	– przywileje szlacheckie – początki polskiego parlamentaryzmu (sejm walny) – cechy polskiej monarchii stanowej – znaczenie terminów: <i>urzędy centralne i grodowe, komes nadworny, kasztelan, monarchia elekcyjna, województwa, sejm walny, sejmiki generalne, sejmiki ziemskie, taksy wojewodzińskie, sąd podkomorski, sąd grodzki</i>	<i>polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich (II.7.2)</i> <i>– wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgry i Litwą w XIV–XV w. (II.7.3)</i> <i>– [...] ocenia politykę dynastyczną Jagiellonów (II.7.5)</i> <i>– synchronizuje wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w. (II.7.6).</i>	
9. Kultura polska w średniowieczu	– początki kultury łacińskiej w Polsce – ośrodki życia kulturalnego – początki polskiego dziejopisarstwa – rozwój cywilizacyjny w XIII w. – rola Akademii Krakowskiej – architektura i sztuka polskiego średniowiecza – literatura w późnym średniowieczu – sztuka romańska i gotycka na ziemiach polskich – znaczenie terminów: <i>tablice paschalne, roczniki, kroniki, rotunda</i>	<i>– wyjaśnia uniwersalny charakter kultury średniowiecznej (II.8.1)</i> <i>– ocenia znaczenie włączenia ziem polskich do cywilizacyjnego kręgu świata zachodniego (łacińskiego) (II.8.2)</i> <i>– identyfikuje dokonania kultury okresu średniowiecza w zakresie piśmiennictwa, prawa, filozofii, architektury i sztuki, z uwzględnieniem kultury polskiego średniowiecza (II.8.3).</i>	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
CZĘŚĆ II – DZIEJE NOWOŻYTNE			
ODKRYWANIE NOWEGO ŚWIATA I PRZEMIANY W EUROPIE W XV–XVII WIEKU			
1. Cywilizacje prekolumbijskie	– wiedza geograficzna Europejczyków w końcu średniowiecza – cechy kultur prekolumbijskich przed przybyciem Europejczyków – cywilizacja Olmeków – cywilizacja Majów – cywilizacja Azteków – cywilizacja Inków – największe osiągnięcia cywilizacji prekolumbijskich – znaczenie terminów: <i>Teotihuacán, świątynia Słońca, kalendarz aztecki, Tenochtitlán, Machu Picchu, kipu</i>	<i>– charakteryzuje cywilizacje prekolumbijskie w Ameryce (III.1.1).</i>	1
2. Wielkie	– przyczyny wielkich odkryć geograficznych – odkrycia Portugalczyków	<i>– opisuje udział poszczególnych państw europejskich w podziale Nowego Świata w XVI–</i>	1

odkrycia geograficzne	– odkrycia Hiszpanów – podział Nowego Świata – skutki wielkich odkryć geograficznych – znaczenie terminów: <i>karawela, astrolabium, busola, żagiel łaciński, akademia w Sagres</i>	XVIII w. (III.1.2) – <i>ocenia wpływ odkryć geograficznych i ekspansji kolonialnej na życie gospodarcze i kulturowe Europy (III.1.3)</i> – <i>ocenia długofalowe konsekwencje wielkich odkryć geograficznych dla Ameryki, Azji, Afryki (III.1.4).</i>	
3. Ekspansja kolonialna	– podbój Nowego Świata przez konkwistadorów – powstanie kolonii i ich eksploatacja – niewolnictwo w koloniach – znaczenie terminów: <i>konkwistadorzy, korsarze, Złoty Trójkąt</i>	– <i>opisuje udział poszczególnych państw europejskich w podziale Nowego Świata w XVI–XVIII w. (III.1.2)</i> – <i>ocenia wpływ odkryć geograficznych i ekspansji kolonialnej na życie gospodarcze i kulturowe Europy (III.1.3)</i> – <i>ocenia długofalowe konsekwencje wielkich odkryć geograficznych dla Ameryki, Azji, Afryki (III.1.4).</i>	1
4. Przemiany gospodarcze i społeczne w XVI i XVII wieku	– geneza i główne cechy dualizmu gospodarczego – przemiany w rolnictwie – przemiany w miastach – początki gospodarki kapitalistycznej – znaczenie terminów: <i>inflacja, nominalna wartość waluty, nożyce cen, refeudalizacja, kapitalizm, cech, system nakładczy, manufaktury, spółki, giełda, proces grodzień, płodozmian, kompania handlowa, domy kupiecko-handlowe</i>	– <i>opisuje udział poszczególnych państw europejskich w podziale Nowego Świata w XVI–XVIII w. (III.1.2)</i> – <i>ocenia wpływ odkryć geograficznych i ekspansji kolonialnej na życie gospodarcze i kulturowe Europy (III.1.3)</i> – <i>analizuje przemiany kapitalistyczne w życiu gospodarczym Europy Zachodniej XVI–XVII w. (III.2.8).</i>	1
5. Kultura renesansu	– geneza renesansu – główne cechy humanizmu – rozwój nauki – sztuka renesansu – literatura renesansu – znaczenie terminów: <i>mecenat, utopia, heliocentryzm, geocentryzm, perspektywa geometryczna, pieta, kopuła</i>	– <i>rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu europejskiego oraz wskazuje czołowych twórców i ich dzieła (III.2.1).</i>	1
6. Reformacja i jej skutki	– przyczyny reformacji – Marcin Luter i jego działalność – ruchy reformacyjne w Europie	– <i>wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji, opisując główne nurty i postaci [...]</i>	1

	– następstwa reformacji – znaczenie terminów: <i>odpusty, protestanci, arianie, luteranizm, kalwinizm, predestynacja, wyznanie ewangelicko-augsburskie, wyznanie ewangelicko-reformowane</i>	(III.2.2) – opisuje mapę [...] wyznaniową Europy w XVI w. (III.2.3) – wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej [...] (III.2.4) – charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w. [...] (III.2.6).	
7. Kontr-reformacja i wojny religijne	– sobór trydencki – powstanie i działalność Towarzystwa Jezusowego – znaczenie terminów: <i>zasada Cuius regio, eius religio, jezuici, trybunał świętej inkwizycji, „noc św. Bartłomieja”, Edykt nantejski, Akt supremacji, indeks ksiąg zakazanych, sekularyzacja, nepotyzm, hugenoci</i>	– [...] charakteryzuje reformę Kościoła katolickiego (III.2.2) – opisuje mapę [...] wyznaniową Europy w XVI w. (III.2.3) – wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej [...] (III.2.4) – charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w. [...] (III.2.6).	1
8. Przemiany polityczne w Europie w XVI wieku	– monarchie narodowe w Europie Zachodniej: Francja, Anglia i Hiszpania – geneza powstania nowożytnych monarchii absolutnych – imperium Habsburgów – powstanie, rozwój i podział – imperium osmańskie – znaczenie terminów: <i>monarchia stanowa, monarchia absolutna, monarchia narodowa, merkantylizm, wojny włoskie, Sacco di Roma</i>	– wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji [...] (III.2.2) – opisuje mapę polityczną i wyznaniową Europy w XVI w. (III.2.3) – wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej, z uwzględnieniem charakterystyki i oceny absolutyzmu francuskiego (III.2.4) – charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w., z uwzględnieniem roli Turcji w Europie Środkowo-Wschodniej (III.2.6).	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
„ZŁOTY WIEK” SZLACHECKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ			
1. Przemiany gospodarcze	– geneza gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej – funkcjonowanie folwarków pańszczyźnianych – miasta w Polsce w XVI w.	– ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim oraz	1

w Rzeczy- pospolitej	– znaczenie terminów: <i>dualizm ekonomiczny, szlachta, folwarki, pańszczyzna, przywilej warcki, taksy wojewodzińskie</i>	<i>synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVI w. z wydarzeniami europejskimi (III.3.2).</i>	
2. Rozwój demokracji szlacheckiej	– przyczyny dominacji politycznej szlachty – przywileje polityczne szlachty – powstanie sejmu walnego i jego funkcjonowanie – ruch egzekucyjny i jego działalność – znaczenie terminów: <i>magnateria, szlachta zaściankowa, szlachta zagrodowa, gołota, senat, izba poselska, demokracja szlachecka, ruch egzekucyjny, lustracja królewszczyzn, rokosz, wojna kokosza, przywilej mielnicki, elekcja vivente rege, wojsko kwarciane, Nihil novi (konstytucja), Trybunał Koronny, Trybunał Litewski</i>	– <i>opisuje i wyjaśnia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce, w tym sejmików, sejmu, senatu i sejmu elekcyjnego; ocenia demokrację szlachecką (III.3.1)</i> – <i>ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim oraz synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVI w. z wydarzeniami europejskimi (III.3.2)</i> – <i>[...] ocenia dorobek polskiej myśli politycznej okresu odrodzenia i reformacji (III.3.7).</i>	1
3. Kultura i sztuka renesansu w Polsce	– geneza odrodzenia na ziemiach polskich – nauka i szkolnictwo – literatura odrodzenia – renesans w sztuce – znaczenie terminów: <i>humanizm, kaplica Zygmuntowska, arras, attyka, krużganek, podcień</i>	– <i>ocenia kulturową rolę Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie (III.3.5)</i> – <i>identyfikuje dzieła polskiego renesansu oraz ocenia dorobek polskiej myśli politycznej okresu odrodzenia i reformacji (III.3.7).</i>	1
4. Panowanie ostatnich Jagiellonów	– główne kierunki polityki zagranicznej Jagiellonów – wzrost znaczenia państwa moskiewskiego – dyplomacja i wojny Zygmunta I Starego – I wojna północna o Inflanty i hegemonię w basenie Morza Bałtyckiego – polityka zagraniczna Zygmunta II Augusta – znaczenie terminów: <i>hołd pruski, I wojna północna, дума bojarska, sobór ziemski, samodzierżawie, „trzeci Rzym”, hołd wileński, flota kaperska, konstytucje Karnkowskiego</i>	– <i>opisuje proces kształtowania się państwa moskiewskiego/rosyjskiego (III.2.5)</i> – <i>[...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVI w. z wydarzeniami europejskimi (III.3.2)</i> – <i>opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakteryzuje stosunki z sąsiadami w XVI w. (III.3.3)</i> – <i>ocenia zmiany w relacjach polsko-litewskich w XVI w. (III.3.4)</i> – <i>ocenia kulturową rolę Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie (III.3.5).</i>	1

5. Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej	– państwo wielu religii – luteranizm i kalwinizm na ziemiach Rzeczypospolitej – tolerancja religijna – kontrreformacja w Rzeczypospolitej – znaczenie terminów: <i>bracia czescy, bracia polscy, ugoda sandomierska, konfederacja warszawska, unia brzeska, annaty, beneficja, unici, nuncjusz papieski, Biblia brzeska</i>	– opisuje i wyjaśnia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce [...] (III.3.1) – ocenia polską specyfikę w zakresie [...] struktury społecznej [...] oraz synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVI w. z wydarzeniami europejskimi (III.3.2) – ocenia kulturową rolę Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie (III.3.5) – ocenia sytuację wyznaniową na ziemiach Rzeczypospolitej w XVI w., w tym tolerancję wyznaniową oraz unię brzeską (III.3.6) – [...] ocenia dorobek polskiej myśli politycznej okresu odrodzenia i reformacji (III.3.7).	1
6. Rzeczpospolita Obojga Narodów	– geneza unii lubelskiej – postanowienia unii lubelskiej w 1569 r. – Rzeczpospolita Obojga Narodów – znaczenie terminów: <i>unia realna, kniaziowie, panowie, bojarzy</i>	– opisuje i wyjaśnia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce [...] (III.3.1) – [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVI w. z wydarzeniami europejskimi (III.3.2) – opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego [...] (III.3.3) – ocenia zmiany w relacjach polsko-litewskich w XVI w. (III.3.4) – ocenia kulturową rolę Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie (III.3.5).	1
7. Pierwsi władcy elekcyjni	– pierwsze bezkrólewie – pierwsza wolna elekcja – Henryk Walezy na tronie Rzeczypospolitej – kolejna wolna elekcja – polityka wewnętrzna i zagraniczna Stefana Batorego – znaczenie terminów: <i>konfederacje, sądy kapturowe, interrex, prymas, sejm konwokacyjny, elekcja viritim, artykuły</i>	– opisuje i wyjaśnia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce [...] (III.3.1) – ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych [...] oraz synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVI w. z wydarzeniami europejskimi (III.3.2)	1

	<i>henrykowskie, pacta conventa, sejm elekcyjny, sejm koronacyjny, piechota wybraniecka, husaria</i>	– opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakteryzuje stosunki z sąsiadami w XVI w. (III.3.3) – ocenia zmiany w relacjach polsko-litewskich w XVI w. (III.3.4) – ocenia kulturową rolę Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie (III.3.5) – [...] ocenia dorobek polskiej myśli politycznej okresu odrodzenia i reformacji (III.3.7).	
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
DZIEJE EUROPY W XVII WIEKU			
1. Rewolucja angielska i rozwój parlamentaryzmu	– sytuacja społeczno-gospodarcza w Anglii – rządy Stuartów – wybuch rewolucji angielskiej – wojna domowa w Anglii – dyktatura Olivera Cromwella – demokracja parlamentarna w Anglii – znaczenie terminów: <i>stara szlachta</i> – nobility, <i>nowa szlachta</i> – gentry, <i>anglikanizm</i>, <i>purytanizm</i>, <i>parlament</i>, Akt nawigacyjny, <i>lord protektor</i>, Habeas Corpus Act, Ustawa o prawach, Akt o następstwie tronu	– wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej [...] (III.2.4) – charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w. [...] (III.2.6) – wyjaśnia genezę i opisuje następstwa rewolucji angielskich (III.2.7) – analizuje przemiany kapitalistyczne w życiu gospodarczym Europy Zachodniej XVI–XVII w. (III.2.8) – charakteryzuje parlamentaryzm angielski [...] (III.5.5).	1
2. Wojna trzydziestoletnia	– geneza wojny trzydziestoletniej – etapy wojny trzydziestoletniej – pokój westfalski – skutki wojny trzydziestoletniej dla dziejów Europy – znaczenie terminów: <i>cesarstwo Habsburgów</i>, <i>defenestracja praska</i>, <i>pokój westfalski</i>, <i>Unia Protestancka</i>, <i>Liga Katolicka</i>	– wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji [...] (III.2.2) – wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej [...] (III.2.4) – charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w. [...] (III.2.6) – analizuje przemiany kapitalistyczne w życiu	1

		gospodarczym Europy Zachodniej XVI–XVII w. (III.2.8) – opisuje przemiany w kulturze europejskiej w XVII w. [...] (III.2.9).	
3. Absolutyzm we Francji	– Francja kardynała Richelieu – czasy Frondy – rządy osobiste Ludwika XIV – znaczenie terminów: <i>intendenci, hugenoci</i> , Edykt <i>nantejski</i> , rządy <i>osobiste</i> , <i>Wersal</i> , <i>Bastylia</i> , <i>Król Słońce</i>	– wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej, z uwzględnieniem charakterystyki i oceny absolutyzmu francuskiego (III.2.4) – charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w. [...] (III.2.6) – opisuje przemiany w kulturze europejskiej w XVII w. i rozpoznaje główne dokonania epoki baroku (III.2.9).	1
4. Zmiany polityczne w Europie w XVII wieku	– polityka zagraniczna Ludwika XIV – wojna o sukcesję hiszpańską – zagrożenie tureckie w Europie – wojna Francji z Ligą Augsburską – znaczenie terminów: <i>sukcesja</i> , <i>Liga Augsburska</i> , wojna <i>palatynacka</i> , <i>koalicja antyfrancuska</i>	– wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej [...] (III.2.4) – analizuje przemiany kapitalistyczne w życiu gospodarczym Europy Zachodniej XVI–XVII w. (III.2.8) – charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w. z uwzględnieniem roli Turcji w Europie Środkowo-Wschodniej (III.2.6).	1
5. Kultura baroku w Europie	– geneza baroku – główne cechy baroku – dzieła sztuki barokowej w Europie – architektura – znaczenie terminów: <i>rokoko</i> , <i>ogrody pałacowe</i> , <i>pałac barokowy</i> , <i>rzeźba barokowa</i>	– opisuje przemiany w kulturze europejskiej w XVII w. i rozpoznaje główne dokonania epoki baroku (III.2.9).	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			2
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			1
WOJNY I KRYZYS RZECZYPOSPOLITEJ OBOJGA NARODÓW W XVII WIEKU			
1. Początki rządów	– podwójna elekcja – początki rządów Zygmunta III Wazy – główne kierunki polityki zagranicznej pierwszych Wazów	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1) – opisuje główne etapy konfliktów politycznych i	1

Zygmunta Wazy	– bitwa pod Kircholmem – wojna o ujście Wisły – bitwa morska pod Oliwą – rozejm w Starym Targu – przygotowania do wojny i porozumienie w Sztumskiej Wsi – wojna z Turcją – rządy Władysława IV Wazy – plany wojny tureckiej Władysława IV – znaczenie terminów: <i>rokosz Zebrzydowskiego</i>, <i>detronizacja</i>, <i>dominium Maris Baltici</i>	<i>militarnych Rzeczypospolitej ze Szwecją [...] w XVII w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2)</i> <i>– charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3)</i> <i>– wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4)</i> <i>– [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5).</i>	
2. O koronę carów – wojny z Moskwą	– sytuacja w Rosji po śmierci Iwana Groźnego – cele polskiej polityki wschodniej – dymitriady – wojna z Rosją i zdobycie Kremla – walki o Moskwę w 1612 r. – kolejne wojny o tron moskiewski – pokój w Polanowie – znaczenie terminów: „<i>wielka smuta</i>”, <i>dymitriada</i>, <i>Kreml</i>	<i>– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1)</i> <i>– opisuje główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej z [...] państwem moskiewskim/Rosją [...] w XVII w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2)</i> <i>– charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3)</i> <i>– wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4)</i> <i>– [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5).</i>	1
3. Konflikt z Turcją	– przyczyny wojen z Turcją – bitwa pod Cecorą – obrona obozu warownego pod Chocimiem – zawarcie pokoju polsko-tureckiego – znaczenie terminów: <i>Kozacy</i>, <i>Kozacy zaporoscy</i>, <i>Dzikie Pola</i>, <i>Zaporoże</i>, <i>Tatarzy krymscy</i>, <i>sultan</i>	<i>– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1)</i> <i>– opisuje główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej z [...] Turcją w XVII w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2)</i> <i>– charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3)</i> <i>– wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4)</i>	1

		– [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5).	
4. Powstanie Chmielnickiego	– problem kozacki w Rzeczypospolitej – sytuacja na Ukrainie w połowie XVII w. – wybuch powstania Chmielnickiego – przebieg wojny polsko-kozackiej – unia w Perejasławiu – wojna z Rosją w latach 1654–1667 – skutki konfliktu z Kozakami i Rosją – znaczenie terminów: <i>ugoda w Hadziaczu, pokój Grzymułtowskiego, kozacy rejestrowi, ataman, chan tatarski</i>	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1) – charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3) – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4) – ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim oraz synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5) – charakteryzuje sarmatyzm jako ideologię i styl życia polskiej szlachty [...] (III.4.6).	1
5. Potop szwedzki	– geneza najazdu szwedzkiego – przebieg potopu szwedzkiego – współpraca sąsiadów Rzeczypospolitej – następstwa potopu szwedzkiego – znaczenie terminów: <i>wojna podjazdowa, śluby lwowskie, Jasna Góra, traktat z Radnot, traktaty welawsko-bydgoskie, pokój oliwski</i>	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1) – opisuje główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej ze Szwecją [...] w XVII w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2) – charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3) – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4) – [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5).	1
6. Rzeczpospolita w drugiej	– problemy wewnętrzne i rokosz Lubomirskiego – wojna z Turcją i pokój w Buczacu – bitwa pod Chocimiem – elekcja i polityka zagraniczna Jana III Sobieskiego	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1) – opisuje główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej z [...] Turcją w XVII	1

połowie XVII wieku	– wyprawa wiedeńska – pokój w Karłowicach – znaczenie terminów: <i>Podole, Święta Liga, wezyr</i>	w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2) – charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3) – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4) – [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5).	
7. Kryzys Rzeczypospolitej w XVII wieku	– przemiany społeczno-gospodarcze w Rzeczypospolitej w XVII w. – przemiany ustrojowe Rzeczypospolitej w XVII w. – sytuacja wyznaniowa w Rzeczypospolitej – znaczenie terminów: <i>klientela, latyfundia, oligarchia magnacka, liberum veto, przymus propinacyjny, regaliści, apostazja, dysydenci, dyzunici</i>	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1) – opisuje główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej [...] XVII w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2) – charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3) – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4) – ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim oraz synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5).	1
8. Barok i sarmatyzm	– geneza baroku – specyfika polskiego baroku – sztuka barokowa – nauka i oświata – literatura barokowa – sarmatyzm i jego cechy – znaczenie terminów: <i>światłocień, kalwaria, portrety trumienne, ksenofobia, „przedmurze chrześcijaństwa”, manieryzm, inkrustacja, intarsjowanie, „złota wolność szlachecka”, żupan, kontusz</i>	– opisuje przemiany w kulturze europejskiej w XVII w. i rozpoznaje główne dokonania epoki baroku (III.2.9) – charakteryzuje sarmatyzm jako ideologię i styl życia polskiej szlachty; rozpoznaje dzieła sztuki polskiego baroku (III.4.6).	1

POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
OŚWIECENIE W EUROPIE I RZECZYPOSPOLITEJ			
1. Przemiany gospodarcze i społeczne w Europie w XVIII wieku	– przyczyny rozwoju gospodarczego Anglii – maszyna parowa i jej zastosowanie – skutki gospodarcze i społeczne rewolucji przemysłowej – idee liberalizmu ekonomicznego – znaczenie terminów: <i>farmerzy, gospodarka wolnorynkowa, kapitalizm, rewolucja agrarna, rewolucja przemysłowa, urbanizacja, maszyna parowa, fizjokratyzm</i>	– wyjaśnia <i>polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego</i> (III.5.1) – <i>charakteryzuje [...] rewolucję przemysłową w Anglii</i> (III.5.5).	1
2. Oświecenie	– geneza i główne cechy oświecenia – nauka i szkolnictwo – literatura piękna i polityczna czasów oświecenia – sztuka XVIII w. – znaczenie terminów: <i>krytycyzm, racjonalizm, empiryzm, encyklopedia, deizm, ateizm, salon literacki, prawa naturalne, umowa społeczna, trójpodział władzy, klasycyzm, sentymentalizm, loże masonskie</i>	– wyjaśnia <i>polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego</i> (III.5.1) – <i>charakteryzuje główne idee europejskiego oświecenia i rozpoznaje jego główne dokonania w myśli politycznej, nauce, literaturze, sztuce i architekturze</i> (III.5.2) – <i>charakteryzuje absolutyzm oświecony [...]</i> (III.5.3) – <i>charakteryzuje parlamentaryzm angielski [...]</i> (III.5.5).	1
3. Budowa Imperium Rosyjskiego	– przemiany ustrojowe, społeczno-gospodarcze i kulturowe w Rosji cara Piotra Wielkiego – Rosja Katarzyny II Wielkiej – cele rosyjskiej polityki zagranicznej i wewnętrznej w XVIII w. – znaczenie terminów: <i>wielka wojna północna, imperator Wszechrosji, gubernatorzy, grażdanka, wsie potiomkinowskie, Senat Rządzący</i>	– wyjaśnia <i>polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego</i> (III.5.1) – <i>charakteryzuje absolutyzm oświecony na przykładach państw sąsiadujących z Rzeczpospolitą</i> (III.5.3) – <i>charakteryzuje program modernizacji Rosji i rosyjską ideę imperium</i> (III.5.4) – <i>wskazuje najważniejsze zmiany na mapie politycznej Europy [...] w XVIII w. oraz wyjaśnia ich przyczyny</i> (III.5.8).	1
4. Absolutyzm oświecony	– przemiany ustrojowe, społeczno-gospodarcze i kulturowe w Prusach – wojny śląskie	– wyjaśnia <i>polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego</i> (III.5.1)	1

w Prusach i Austrii	– przemiany ustrojowe, społeczno-gospodarcze i kulturowe w monarchii Habsburgów – wojna siedmioletnia – znaczenie terminów: <i>absolutyzm oświecony, junkrzy, sankcja pragmatyczna, austriacka wojna sukcesyjna, józefinizm</i>	– <i>charakteryzuje absolutyzm oświecony na przykładach państw sąsiadujących z Rzeczypospolitą (III.5.3)</i> – <i>wskazuje najważniejsze zmiany na mapie politycznej Europy [...] w XVIII w. oraz wyjaśnia ich przyczyny (III.5.8).</i>	
5. Rzeczpospolita na początku XVIII wieku	– August II Mocny na tronie Rzeczypospolitej – wybuch i przebieg wielkiej wojny północnej – reformy okresu saskiego – Sejm Niemy i jego znaczenie – podwójna elekcja w 1733 r. – sytuacja Rzeczypospolitej w czasach rządów Augusta III Sasa – znaczenie terminów: <i>polska wojna sukcesyjna, sejm pacyfikacyjny, Familia</i>	– <i>wskazuje najważniejsze zmiany na mapie politycznej Europy [...] w XVIII w. oraz wyjaśnia ich przyczyny (III.5.8)</i> – <i>charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej i wskazuje przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego (III.6.1)</i> – <i>charakteryzuje działania zmierzające do naprawy Rzeczypospolitej [...] (III.6.2)</i> – <i>prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące rozbiorów, panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego i przyczyn upadku Rzeczypospolitej (III.6.5)</i> – <i>synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVIII w. z wydarzeniami w Europie i w Stanach Zjednoczonych (III.6.7).</i>	1
6. Pierwsze lata rządów Stanisława Augusta Poniatowskiego	– elekcja Stanisława Poniatowskiego – konfederacja barska – I rozbiór Rzeczypospolitej – Sejm Rozbiorowy – znaczenie terminów: <i>Szkoła Rycerska, sejm delegacyjny, prawa kardynalne, dysydenci, dyzunicy, rozbiór, Rada Nieustająca, Komisja Edukacji Narodowej, koliszczynna</i>	– <i>charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej i wskazuje przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego (III.6.1)</i> – <i>charakteryzuje działania zmierzające do naprawy Rzeczypospolitej i walkę zbrojną o utrzymanie niepodległości w drugiej połowie XVIII w. (III.6.2)</i> – <i>opisuje i wyjaśnia uwarunkowania wewnętrzne i międzynarodowe kolejnych rozbiorów Polski, a także analizuje zmiany granic (III.6.4)</i> – <i>prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące rozbiorów, panowania Stanisława</i>	1

		<i>Augusta Poniatowskiego i przyczyn upadku Rzeczypospolitej (III.6.5)</i> – wyjaśnia specyfikę polskiego oświecenia [...] (III.6.6) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVIII w. z wydarzeniami w Europie i w Stanach Zjednoczonych (III.6.7).	
7. Oświecenie w Rzeczypospolitej	– początki oświecenia na ziemiach polskich – Komisja Edukacji Narodowej – mecenat Stanisława Augusta Poniatowskiego – literatura piękna i polityczna – sztuki plastyczne – przemiany społeczno-gospodarcze doby stanisławowskiej – znaczenie terminów: <i>oświecenie stanisławowskie, Łazienki, klasycyzm, szkoły wydziałowe, szkoły podwydziałowe, szkoły główne, obiady czwartkowe</i>	– <i>charakteryzuje działania zmierzające do naprawy Rzeczypospolitej [...] (III.6.2)</i> – <i>wyjaśnia specyfikę polskiego oświecenia; ocenia dorobek kulturowy okresu stanisławowskiego, z uwzględnieniem reformy szkolnictwa (III.6.6)</i> – <i>synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVIII w. z wydarzeniami w Europie i w Stanach Zjednoczonych (III.6.7).</i>	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
ŚWIAT I RZECZPOSPOLITA W KOŃCU XVIII WIEKU			
1. Rewolucja amerykańska	– kolonie w Nowym Świecie w XVIII w. – geneza wojny z Anglią – wojna o niepodległość USA – <i>Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej</i> – znaczenie terminów: „<i>bostońskie picie herbaty</i>”, <i>konstytucja, federacja, stany, prezydent, opłaty stemplowe, Kongres Kontynentalny, milicja, zasada impeachmentu, Karta praw</i>	– <i>charakteryzuje główne idee europejskiego oświecenia i rozpoznaje jego główne dokonania w myśli politycznej [...] (III.5.2)</i> – <i>porównuje przyczyny oraz charakter rewolucji amerykańskiej i francuskiej (III.5.6)</i> – <i>wskazuje najważniejsze zmiany na mapie politycznej [...] Ameryki Północnej w XVIII w. oraz wyjaśnia ich przyczyny (III.5.8)</i> – <i>ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej [...] z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej (III.5.9).</i>	1
2. Kryzys monarchii francuskiej i wybuch	– Francja Ludwika XVI – zwołanie Stanów Generalnych – wybuch rewolucji w 1789 r. – przebieg i skutki rewolucji francuskiej – znaczenie terminów: <i>rewolucja, drobnomieszczaństwo,</i>	– <i>wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego (III.5.1)</i> – <i>charakteryzuje główne idee europejskiego oświecenia i rozpoznaje jego główne dokonania w</i>	1

rewolucji	<i>burżuazja, Marsylianka</i>	<i>myśli politycznej [...] (III.5.2)</i> – porównuje przyczyny oraz charakter rewolucji amerykańskiej i francuskiej (III.5.6) – wskazuje najważniejsze zmiany na mapie politycznej Europy [...] w XVIII w. oraz wyjaśnia ich przyczyny (III.5.8) – ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej i francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej (III.5.9).	
3. Republika Francuska	– konstytucja Francji z 1791 r. – Francja republiką – dyktatura jakobinów – ścięcie króla Ludwika XVI – obalenie Maksymiliana de Robespierre’a – znaczenie terminów: Deklaracja praw człowieka i obywatela, Zgromadzenie Konstytucyjne, Legislatura, cenzus majątkowy, żyrondyści, kordelierzy, „górale”, Konwent Narodowy, republika, Komitet Ocalenia Publicznego, dyktatoriat, sankiuloci, Zgromadzenie Narodowe, Gwardia Narodowa, kontrasygnata, prawo Le Chapeliera, przewrót thermidoriański	– wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego (III.5.1) – charakteryzuje główne idee europejskiego oświecenia i rozpoznaje jego główne dokonania w myśli politycznej [...] (III.5.2) – charakteryzuje specyfikę okresu jakobińskiego rewolucji francuskiej (III.5.7) – wskazuje najważniejsze zmiany na mapie politycznej Europy [...] w XVIII w. oraz wyjaśnia ich przyczyny (III.5.8) – ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej i francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej (III.5.9).	1
4. Uchwalenie Konstytucji 3 maja i wojna w jej obronie	– geneza zwołania Sejmu Wielkiego – główne stronnictwa Sejmu Wielkiego – reformy Sejmu Czteroletniego – Konstytucja 3 maja – konfederacja targowicka – wojna w obronie Konstytucji 3 maja – II rozbiór Rzeczypospolitej – znaczenie terminów: sejm skonfederowany, Sejm Wielki, stronnictwa polityczne, Kuźnica Kollątajowska, aukcja wojska, „ofiara 10. grosza”, prawo o miastach, Virtuti Militari	– charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej i wskazuje przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego (III.6.1) – charakteryzuje działania zmierzające do naprawy Rzeczypospolitej i walkę zbrojną o utrzymanie niepodległości w drugiej połowie XVIII w. (III.6.2) – charakteryzuje i ocenia dzieło Sejmu Wielkiego, odwołując się do tekstu Konstytucji 3 maja (III.6.3) – opisuje i wyjaśnia uwarunkowania wewnętrzne i	1

		<i>międzynarodowe kolejnych rozbiórów Polski, a także analizuje zmiany granic (III.6.4)</i> <i>– prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące rozbiórów, panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego [...] (III.6.5)</i> <i>– wyjaśnia specyfikę polskiego oświecenia; ocenia dorobek kulturowy okresu stanisławowskiego [...] (III.6.6)</i> <i>– synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVIII w. z wydarzeniami w Europie i w Stanach Zjednoczonych (III.6.7).</i>	
5. Insurekcja kościusz- kowska i upadek Rzeczypo- spolitej	– geneza powstania – wybuch powstania i zwycięstwo pod Racławicami – <i>Uniwersał połaniecki</i> – przebieg insurekcji – III rozbiór Rzeczypospolitej – znaczenie terminów: <i>insurekcja, naczelnik, uniwersał, kosynierzy</i>	<i>– charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej i wskazuje przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego (III.6.1)</i> <i>– charakteryzuje działania zmierzające do naprawy Rzeczypospolitej i walkę zbrojną o utrzymanie niepodległości w drugiej połowie XVIII w. (III.6.2)</i> <i>– opisuje i wyjaśnia uwarunkowania wewnętrzne i międzynarodowe kolejnych rozbiórów Polski, a także analizuje zmiany granic (III.6.4)</i> <i>– prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące rozbiórów, panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego i przyczyn upadku Rzeczypospolitej (III.6.5)</i> <i>– synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVIII w. z wydarzeniami w Europie i w Stanach Zjednoczonych (III.6.7).</i>	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
EUROPA NAPOLEONA			
1. Francja – od konsulatu	– rządy dyktatoratu we Francji i kryzys władz rewolucyjnych – przejęcie władzy przez Napoleona Bonapartego	<i>– opisuje kierunki i etapy podbojów Napoleona; charakteryzuje napoleońską ideę imperium (IV.1.1)</i>	1

do cesarstwa	– polityka wewnętrzna i zagraniczna Napoleona Bonapartego – pierwsze militarne sukcesy Napoleona – Napoleon cesarzem Francuzów – organizacja Cesarstwa Francuzów; reformy Napoleona – znaczenie terminów: <i>kodeks cywilny, blokada kontynentalna, dyktatoriat, państwo policyjne, pierwszy konsul, konkordat, plebiscyt</i>	– wyjaśnia źródła sukcesów i porażek Napoleona w polityce wewnętrznej i zagranicznej (IV.1.2) – wyjaśnia wpływ idei rewolucji francuskiej i wojen okresu napoleońskiego na zmiany polityczne, społeczne i gospodarcze w Europie (IV.1.3) – [...] wyjaśnia przyczyny zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona (IV.1.4).	
2. Legiony Polskie we Włoszech	– emigracja po III rozbiórze Rzeczypospolitej – sprawa polska po III rozbiórze – Legiony Jana Henryka Dąbrowskiego – udział Polaków w wojnach Napoleona – powstanie na ziemiach polskich w 1806 r. – znaczenie terminów: <i>Mazurek Dąbrowskiego, Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Agencja, Deputacja, Legion Włoski, Legion Naddunajski, szwoleżerowie</i>	– wskazuje przykłady i wyjaśnia przyczyny zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona (IV.1.4).	1
3. Ekspansja i klęska Napoleona	– wojna z III koalicją (bitwy: pod Trafalgarem i pod Austerlitz) – wojna z IV koalicją – wyprawa hiszpańska – wojna z V koalicją – wyprawa na Moskwę – wojna z wielką koalicją i upadek Napoleona – „100 dni Napoleona” – znaczenie terminów: <i>„bitwa trzech cesarzy”, „bitwa narodów”, kampania pruska, kampania rosyjska, Związek Reński, traktat w Tylży, guerrilla, bermysa, grenadierzy, gwardia</i>	– opisuje kierunki i etapy podbojów Napoleona; charakteryzuje napoleońską ideę imperium (IV.1.1) – wyjaśnia źródła sukcesów i porażek Napoleona w polityce wewnętrznej i zagranicznej (IV.1.2) – wyjaśnia wpływ idei rewolucji francuskiej i wojen okresu napoleońskiego na zmiany polityczne, społeczne i gospodarcze w Europie (IV.1.3) – [...] wyjaśnia przyczyny zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona (IV.1.4).	1
4. Księstwo Warszawskie	– ustrój polityczny Księstwa Warszawskiego – sytuacja społeczno-gospodarcza w Księstwie Warszawskim – wojna z Austrią w 1809 r. – udział Polaków w wyprawie na Moskwę – upadek Księstwa Warszawskiego – znaczenie terminów: <i>konstytucja okrojowana, deputowani, cenzus majątkowy, rezydent, II wojna polska, Wolne Miasto Gdańsk</i>	– opisuje kierunki i etapy podbojów Napoleona; charakteryzuje napoleońską ideę imperium (IV.1.1) – wyjaśnia wpływ idei rewolucji francuskiej i wojen okresu napoleońskiego na zmiany polityczne, społeczne i gospodarcze w Europie (IV.1.3) – wskazuje przykłady i wyjaśnia przyczyny	1

		zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona (IV.1.4) – <i>charakteryzuje ustrój polityczny Księstwa Warszawskiego (IV.1.5).</i>	
5. „Tańczący kongres” i „100 dni Napoleona”	– geneza zwołania kongresu wiedeńskiego – główni uczestnicy kongresu – 100 dni Napoleona – decyzje kongresu – powstanie Świętego Przymierza – znaczenie terminów: „<i>tańczący kongres</i>”, <i>restauracja</i>, <i>legitymizm</i>, <i>równowaga sił</i>, <i>Związek Niemiecki</i>, <i>Święte Przymierze</i>, <i>kodeks dyplomatyczny</i>, <i>ancien régime</i>	– <i>opisuje kierunki i etapy podbojów Napoleona; charakteryzuje napoleońską ideę imperium (IV.1.1)</i> – <i>wyjaśnia źródła sukcesów i porażek Napoleona w polityce wewnętrznej i zagranicznej (IV.1.2)</i> – <i>wyjaśnia wpływ idei rewolucji francuskiej i wojen okresu napoleońskiego na zmiany polityczne, społeczne i gospodarcze w Europie (IV.1.3)</i> – <i>charakteryzuje decyzje kongresu wiedeńskiego [...] (IV.1.6).</i>	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
CZĘŚĆ III: CZAS WIELKICH PRZEMIAN (1815–1939)			
SYSTEM WIEDEŃSKI W EUROPIE (1815–1850)			
1. Sprawa polska na kongresie wiedeńskim	– mocarstwa a sprawa polska – powstanie Królestwa Polskiego – <i>Konstytucja Królestwa Polskiego</i> – nauka i oświata w Królestwie Polskim – przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich – sytuacja Polaków na „ziemiach zabranych” – powstanie Wielkiego Księstwa Poznańskiego – Rzeczpospolita Krakowska i jej funkcjonowanie – znaczenie terminów: <i>Galicja</i>, <i>autonomia</i>	– <i>charakteryzuje decyzje kongresu wiedeńskiego, z uwzględnieniem sprawy polskiej (IV.1.6)</i> – <i>charakteryzuje i porównuje cele oraz metody polityki zaborców wobec społeczeństwa polskiego w okresie niewoli narodowej (IV.4.1)</i> – <i>rozpoznaje działania społeczeństwa [polskiego] sprzyjające rozwojowi tożsamości narodowej (IV.4.2)</i> – <i>wyjaśnia [...] zewnętrzne przyczyny odmiennego rozwoju gospodarczego ziem polskich w trzech zaborach (IV.5.1)</i> – <i>analizuje strukturę społeczeństwa w trzech zaborach [...] (IV.5.2)</i> – <i>wyjaśnia przyczyny, charakter i skutki emigracji w XIX w. [...] (IV.5.3)</i> – [...] <i>synchronizuje wydarzenia z historii</i>	1

		politycznej [ziem polskich i świata w XIX w.] (IV.5.6).	
2. Świat na początku XIX wieku	– przemiany gospodarcze na świecie na początku XIX w. (uprzemysłowienie) – przemiany społeczne i kształtowanie się ideologii społeczno-politycznych – kwestia robotnicza – romantyzm – znaczenie terminów: <i>uwłaszczenie chłopów, statek parowy, burżuazja przemysłowa, robotnicy, zabezpieczenia socjalne, strajk, luddyści, związki zawodowe, czartyzm, socjalizm utopijny, chemia rolna, pasteryzacja, mobilność społeczna, „zgniłe miasteczka”</i>	– <i>charakteryzuje proces uprzemysłowienia państw europejskich i Stanów Zjednoczonych (IV.2.1)</i> – <i>ocenia gospodarcze, społeczne, kulturowe i ekologiczne skutki rewolucji przemysłowej (IV.2.3)</i> – <i>charakteryzuje i porównuje ideologie: konserwatyzm, liberalizm, nacjonalizm, socjalizm utopijny, marksizm i anarchizm (IV.3.1)</i> – <i>charakteryzuje różne formy zorganizowanej działalności robotników: związki zawodowe, partie polityczne, oraz wyjaśnia proces demokratyzacji, z uwzględnieniem przemian ustrojowych w Europie Zachodniej (IV.3.4)</i> – <i>charakteryzuje czynniki sprzyjające rozwojowi badań naukowych; rozpoznaje największe osiągnięcia nauki i techniki XIX w. (IV.6.5).</i>	1
3. Funkcjono- nowanie systemu wiedzeń- skiego	– konserwatyzm i liberalizm w 1. połowie XIX w. – ruchy narodowe i rewolucyjne w Europie – przemiany ustrojowe w Europie w 1. połowie XIX w. – wojna o niepodległość Grecji – rewolucje w Ameryce Łacińskiej – znaczenie terminów: <i>karbonaryzm, marksizm, anarchizm, Młoda Europa, dekabryści, „żandarm Europy”, tajna policja, cenzura, rewolucja lipcowa, reakcjonizm, leseferyzm, masoneria, burszowie, filhelleniści</i>	– <i>charakteryzuje i porównuje ideologie: konserwatyzm, liberalizm, nacjonalizm, socjalizm utopijny, marksizm i anarchizm (IV.3.1)</i> – <i>wyjaśnia związki pomiędzy ideologiami liberalnymi i nacjonalistycznymi a europejskimi ruchami niepodległościowymi i zjednoczeniowymi, omawia powstanie o niepodległość Grecji [...] (IV.3.2)</i> – <i>charakteryzuje różne formy zorganizowanej działalności robotników: związki zawodowe, partie polityczne, oraz wyjaśnia proces demokratyzacji, z uwzględnieniem przemian ustrojowych w Europie Zachodniej (IV.3.4)</i> – <i>[...] ocenia aktywność polityczną, militarną i kulturalną Polaków w Europie (IV.5.3).</i>	1
4. Powstanie	– opozycja legalna w Królestwie Polskim – działalność Waleriana Łukasińskiego	– <i>charakteryzuje i porównuje cele oraz metody polityki zaborców wobec społeczeństwa polskiego</i>	1

listopadowe	– geneza powstania listopadowego – spisek w Szkole Podchorążych – „noc listopadowa” – problemy władz powstańczych – ofensywa Iwana Dybicza – wiosenna ofensywa polska – klęska pod Ostrołęką – upadek Warszawy – przyczyny klęski powstania – bilans powstania – znaczenie terminów: <i>opozycja legalna, konspiracja, kaliszanie, Towarzystwo Filomatów, Towarzystwo Patriotyczne, detronizacja, Rząd Narodowy, Wolnomularstwo Narodowe, Klub Patriotyczny, Rząd Tymczasowy</i>	<i>w okresie niewoli narodowej (IV.4.1)</i> – <i>rozpoznaje działania społeczeństwa sprzyjające rozwojowi tożsamości narodowej (IV.4.2)</i> – <i>wyjaśnia przyczyny, charakter i skutki powstań narodowych (IV.4.3)</i> – <i>prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące powstań narodowych (IV.4.4)</i> – [...] <i>synchronizuje wydarzenia z historii politycznej (IV.5.6).</i>	
5. Wielka Emigracja	– Wielka Emigracja – działalność Joachima Lelewela – ugrupowania polityczne Wielkiej Emigracji, ich liderzy i programy – działalność emisariuszy – kultura polska na emigracji – znaczenie terminów: <i>Towarzystwo Demokratyczne Polskie, Hotel Lambert, Biblioteka Polska, Komitet Narodowy Polski, Mały manifest, mesjanizm, Centralizacja, Gromady Ludu Polskiego</i>	– <i>charakteryzuje i porównuje cele oraz metody polityki zaborców wobec społeczeństwa polskiego w okresie niewoli narodowej (IV.4.1)</i> – <i>rozpoznaje działania społeczeństwa sprzyjające rozwojowi tożsamości narodowej (IV.4.2)</i> – <i>wyjaśnia [...] skutki powstań narodowych (IV.4.3.)</i> – <i>prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące powstań narodowych (IV.4.4)</i> – <i>charakteryzuje koncepcje polityczno-społeczne Wielkiej Emigracji XIX w. i ich wpływ na życie polityczno-społeczne w trzech zaborach (IV.4.5)</i> – <i>ocenia dorobek kultury polskiej XIX w. i jej wpływ na kształtowanie się tożsamości narodowej Polaków (IV.4.6)</i> – <i>wyjaśnia przyczyny, charakter i skutki emigracji w XIX w. oraz ocenia aktywność polityczną, militarną i kulturalną Polaków w Europie (IV.5.3).</i>	1
6. Ziemie	– sytuacja w Królestwie Polskim po powstaniu listopadowym – początki pracy organicznej w Wielkopolsce	– <i>charakteryzuje i porównuje cele oraz metody polityki zaborców wobec społeczeństwa polskiego</i>	1

polskie po powstaniu listopadowym	– działalność spiskowa na ziemiach polskich w latach 1831–1846 – plan powstania w 1846 r. – powstanie krakowskie – rabacja galicyjska – skutki powstania w 1846 r. – znaczenie terminów: Statut organiczny, <i>stan wyjątkowy</i>, <i>rusyfikacja</i>, „<i>noc paskiewiczowska</i>”, „<i>noc flottwellowska</i>”, <i>germanizacja</i>, <i>praca organiczna</i>, <i>Bazar</i>, <i>Kasyno Gostyńskie</i>	w okresie niewoli narodowej (IV.4.1) – rozpoznaje działania społeczeństwa sprzyjające rozwojowi tożsamości narodowej (IV.4.2) – wyjaśnia przyczyny, charakter i skutki powstań narodowych (IV.4.3) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące powstań narodowych (IV.4.4) – charakteryzuje koncepcje polityczno-społeczne Wielkiej Emigracji XIX w. i ich wpływ na życie polityczno-społeczne w trzech zaborach (IV.4.5) – ocenia dorobek kultury polskiej XIX w. i jej wpływ na kształtowanie się tożsamości narodowej Polaków (IV.4.6) – wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny odmiennego rozwoju gospodarczego ziem polskich w trzech zaborach (IV.5.1) – analizuje strukturę społeczeństwa w trzech zaborach, z uwzględnieniem mniejszości narodowych i wyznaniowych, w tym ludności żydowskiej (IV.5.2) – porównuje dynamikę zmian gospodarczych i społecznych na ziemiach polskich z przemianami europejskimi oraz synchronizuje wydarzenia z historii politycznej (IV.5.6).	
7. Wiosna Ludów w Europie	– geneza Wiosny Ludów – Wiosna Ludów we Francji – początki rządów Ludwika Napoleona – polityka zagraniczna i wewnętrzna Napoleona III – Wiosna Ludów w krajach niemieckich – parlament frankfurcki i jego działalność – rewolucje w krajach włoskich – powstanie węgierskie – skutki Wiosny Ludów – znaczenie terminów: <i>rojaliści</i>, <i>republikanie</i>, <i>socjaliści</i>, <i>bonapartyści</i>, <i>II republika</i>, <i>Komisja Luksemburska</i>, <i>warsztaty</i>	– ocenia [...] społeczne [...] skutki rewolucji przemysłowej (IV.2.3) – wyjaśnia związki pomiędzy ideologiami liberalnymi i nacjonalistycznymi a europejskimi ruchami niepodległościowymi i zjednoczeniowymi, omawia [...] Wiosnę Ludów [...] (IV.3.2) – [...] wyjaśnia proces demokratyzacji, z uwzględnieniem przemian ustrojowych w Europie Zachodniej (IV.3.4) – charakteryzuje kierunki przemian społecznych i politycznych w państwach europejskich [...]	1

	<i>narodowe, II cesarstwo, parlament frankfurcki, Wielkie Niemcy, Małe Niemcy, madziaryzacja, liberalizacja</i>	(IV.6.1) – [...] <i>ocenia aktywność polityczną, militarną i kulturalną Polaków w Europie</i> (IV.5.3).	
8. Sprawa polska w czasie Wiosny Ludów	– sytuacja na ziemiach polskich w przededniu Wiosny Ludów – wybuch walk w Wielkopolsce – wzrost polskiej świadomości narodowej na obszarach wcielonych do Prus – Wiosna Ludów w Galicji – Polacy w europejskiej Wiośnie Ludów – skutki Wiosny Ludów dla sprawy polskiej – znaczenie terminów: <i>hasło „Za wolność waszą i naszą”, Komitet Narodowy Polski</i>	– <i>charakteryzuje i porównuje cele oraz metody polityki zaborców wobec społeczeństwa polskiego w okresie niewoli narodowej</i> (IV.4.1) – <i>rozpoznaje działania społeczeństwa sprzyjające rozwojowi tożsamości narodowej</i> (IV.4.2) – <i>wyjaśnia przyczyny, charakter i skutki powstań narodowych</i> (IV.4.3) – <i>prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące powstań narodowych</i> (IV.4.4) – <i>charakteryzuje koncepcje polityczno-społeczne Wielkiej Emigracji XIX w. i ich wpływ na życie polityczno-społeczne w trzech zaborach</i> (IV.4.5) – <i>wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny odmiennego rozwoju gospodarczego ziem polskich w trzech zaborach</i> (IV.5.1) – <i>analizuje strukturę społeczeństwa w trzech zaborach [...] (IV.5.2)</i> – <i>porównuje dynamikę zmian gospodarczych i społecznych na ziemiach polskich z przemianami europejskimi oraz synchronizuje wydarzenia z historii politycznej</i> (IV.5.6) – <i>charakteryzuje system polityczny i społeczny imperium rosyjskiego na tle przemian w XIX-wiecznej Europie</i> (IV.6.2).	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
ŚWIAT I EUROPA W „DOBIE WĘGLA I ŻELAZA” (W 2. POŁOWIE XIX WIEKU)			
1. Wojna krymska i jej skutki	– Turcja „chorym człowiekiem Europy” – wybuch wojny krymskiej – walki o Sewastopol – pokój paryski i jego skutki – sprawa polska w czasie wojny krymskiej	– <i>charakteryzuje koncepcje polityczno-społeczne Wielkiej Emigracji XIX w. i ich wpływ na życie polityczno-społeczne w trzech zaborach</i> (IV.4.5) – <i>wyjaśnia przyczyny, charakter i skutki emigracji w XIX w. oraz ocenia aktywność polityczną,</i>	1

	– odwilż posewastopolska w Cesarstwie Rosyjskim – znaczenie terminów: <i>Święte Przymierze</i>, panslawizm, mir, ziemstwo	<i>militarną i kulturalną Polaków w Europie (IV.5.3)</i> – <i>charakteryzuje kierunki przemian społecznych i politycznych w państwach europejskich [...]</i> (IV.6.1) – <i>charakteryzuje system polityczny i społeczny imperium rosyjskiego na tle przemian w XIX-wiecznej Europie (IV.6.2)</i> – <i>opisuje zasięg i ekspansję kolonialną [...] Rosji [...]</i> (IV.6.3).	
2. Powstanie styczniowe	– odwilż posewastopolska na ziemiach polskich – wzrost uczuć patriotycznych – niepodległościowe stronnictwa polityczne – działalność Aleksandra Wielopolskiego – wybuch powstania styczniowego – problem władz powstańczych – charakter walk – sprawa polska na arenie międzynarodowej – dyktatura Romualda Traugutta – upadek powstania – bilans powstania – znaczenie terminów: <i>Towarzystwo Rolnicze, Biali, Czerwoni, branka, Rząd Narodowy, żałoba narodowa, Dyrekcja Krajowa, Komitet Miejski, Ziemia i Wola, Komitet Centralny Narodowy, millenerzy, lojalizm, Szkoła Główna, oczynszowanie, Tymczasowy Rząd Narodowy, „żuawi śmierci”</i>	– <i>charakteryzuje i porównuje cele oraz metody polityki zaborców wobec społeczeństwa polskiego w okresie niewoli narodowej (IV.4.1)</i> – <i>rozpoznaje działania społeczeństwa sprzyjające rozwojowi tożsamości narodowej (IV.4.2)</i> – <i>wyjaśnia przyczyny, charakter i skutki powstań narodowych (IV.4.3)</i> – <i>prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące powstań narodowych (IV.4.4)</i> – <i>charakteryzuje koncepcje polityczno-społeczne Wielkiej Emigracji XIX w. i ich wpływ na życie polityczno-społeczne w trzech zaborach (IV.4.5)</i> – <i>ocenia dorobek kultury polskiej XIX w. i jej wpływ na kształtowanie się tożsamości narodowej Polaków (IV.4.6)</i> – <i>wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny odmiennego rozwoju gospodarczego ziem polskich w trzech zaborach (IV.5.1)</i> – <i>analizuje strukturę społeczeństwa w trzech zaborach z uwzględnieniem mniejszości narodowych i wyznaniowych, w tym ludności żydowskiej (IV.5.2)</i> – <i>porównuje dynamikę zmian gospodarczych i społecznych na ziemiach polskich z przemianami europejskimi oraz synchronizuje wydarzenia z historii politycznej (IV.5.6)</i>	1

		– <i>charakteryzuje system polityczny i społeczny imperium rosyjskiego na tle przemian w XIX-wiecznej Europie (IV.6.2).</i>	
3. Stany Zjednoczone w XIX wieku	– rozwój terytorialny USA – kwestia Indian w polityce wewnętrznej Stanów Zjednoczonych – przemiany gospodarczo- społeczne w USA – problem niewolnictwa w USA – wybór Abrahama Lincolna na prezydenta USA – geneza wojny secesyjnej – wojna secesyjna (1861–1865 r.) – skutki polityczne, ekonomiczne i społeczne wojny secesyjnej – znaczenie terminów: izolacjonizm, abolicjonizm, demokraci, republikańskie, Unia, Konfederacja (Skonfederowane Stany Ameryki Północnej), doktryna Monroe’a, kompromis Missouri, wojna totalna, XIII poprawka	– <i>charakteryzuje proces uprzemysłowienia [...] Stanów Zjednoczonych (IV.2.1)</i> – <i>charakteryzuje rozwój terytorialny, gospodarczy oraz przemiany społeczno-kulturowe w Stanach Zjednoczonych w XIX w. (IV.2.2)</i> – <i>ocenia gospodarcze, społeczne, kulturowe i ekologiczne skutki rewolucji przemysłowej (IV.2.3)</i> – <i>charakteryzuje kierunki przemian społecznych i politycznych [...] w Stanach Zjednoczonych [...] (IV.6.1)</i> – <i>opisuje zasięg i ekspansję kolonialną [...] Stanów Zjednoczonych (IV.6.3).</i>	1
4. Zjednoczenie Włoch	– polityka Camilla Cavoura – wojna Francji i Piemontu z Austrią – „wyprawa 1000 czerwonych koszul” – powstanie Królestwa Włoch – wcielenie do Włoch Wenecji i Rzymu – powstanie Austro-Węgier – znaczenie terminów: risorgimento, państwo dualistyczne, „więzień Watykanu”	– <i>wyjaśnia związki pomiędzy ideologiami liberalnymi i nacjonalistycznymi a europejskimi ruchami niepodległościowymi i zjednoczeniowymi, omawia [...] zjednoczenie Włoch [...] (IV.3.2)</i> – <i>porównuje cele i charakter oraz ocenia polityczne i społeczno-gospodarcze skutki zjednoczenia Włoch [...] (IV.3.3)</i> – [...] <i>wyjaśnia proces demokratyzacji, z uwzględnieniem przemian ustrojowych w Europie Zachodniej (IV.3.4).</i>	1
5. Bismarck i powstanie II Rzeszy	– Otto von Bismarck i jego idee polityczne – reformy gospodarcze i militarne w Królestwie Prus – wojna z Danią w 1864 r. i jej skutki – wojenna klęska Austrii w 1866 r. – Związek Północnoniemiecki – geneza wojny z Francją – wojna z Francją i jej skutki – II Rzesza – sytuacja ustrojowa – polityka wewnętrzna Bismarcka	– <i>charakteryzuje proces uprzemysłowienia państw europejskich [...] (IV.2.1)</i> – <i>wyjaśnia związki pomiędzy ideologiami liberalnymi i nacjonalistycznymi a europejskimi ruchami niepodległościowymi i zjednoczeniowymi, omawia [...] zjednoczenie [...] Niemiec (IV.3.2)</i> – <i>porównuje cele i charakter oraz ocenia polityczne i społeczno-gospodarcze skutki zjednoczenia [...] Niemiec (IV.3.3)</i>	1

	– polityka zagraniczna Bismarcka – znaczenie terminów: <i>Związek Północnoniemiecki</i>, <i>II Rzesza</i>, <i>kulturkampf</i>, <i>Związek Niemiecki</i>, <i>depesza emska</i>, <i>III republika</i>, <i>Bundestag</i>, <i>Reichstag</i>, „<i>sojusz trzech cesarzy</i>”	– [...] wyjaśnia proces demokratyzacji, z uwzględnieniem przemian ustrojowych w Europie Zachodniej (IV.3.4) – charakteryzuje kierunki przemian społecznych i politycznych w państwach europejskich [...] (IV.6.1).	
6. Gospodarka i społeczeństwo w 2. połowie XIX wieku	– przemiany w rolnictwie – rozwój przemysłu – centralizacja kapitału – przemiany społeczne – znaczenie terminów: <i>mechanizacja</i>, <i>elektryfikacja</i>, <i>monopolizacja</i>, <i>emigracja zarobkowa</i>, <i>kartel</i>, <i>syndykat</i>, <i>trust</i>, <i>koncern</i>	– charakteryzuje proces uprzemysłowienia państw europejskich i Stanów Zjednoczonych (IV.2.1) – ocenia gospodarcze, społeczne, kulturowe i ekologiczne skutki rewolucji przemysłowej (IV.2.3) – charakteryzuje różne formy zorganizowanej działalności robotników: <i>związki zawodowe</i>, <i>partie polityczne</i> oraz wyjaśnia proces demokratyzacji, z uwzględnieniem przemian ustrojowych w Europie Zachodniej (IV.3.4).	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
ŚWIAT I ZIEMIE POLSKIE NA PRZEŁOMIE XIX I XX WIEKU			
1. Świat na przełomie XIX i XX wieku	– zmiany cywilizacyjne – rozwój medycyny i higieny – zmiany w systemie oświaty – emancypacja kobiet – literatura i sztuka przełomu wieków – znaczenie terminów: <i>analfabetyzm</i>, <i>pozytywizm</i>, <i>la belle époque</i>, <i>fin de siècle</i>, <i>skauting</i>, <i>realizm</i>, <i>impresjonizm</i>, <i>secesja</i>, <i>agencja prasowa</i>, <i>sufrażystki</i>, <i>Spoleczno-Polityczna Unia Kobiet</i>, <i>deklaracja paryska</i>, <i>konwencja genewska</i>, <i>I i II konferencja haska</i>, <i>naturalizm</i>, <i>symbolizm</i>	– charakteryzuje kierunki przemian społecznych i politycznych w państwach europejskich oraz w Stanach Zjednoczonych i w Japonii (IV.6.1) – charakteryzuje czynniki sprzyjające rozwojowi badań naukowych; rozpoznaje największe osiągnięcia nauki i techniki XIX w. (IV.6.5) – rozpoznaje dorobek kulturowy XIX w. (IV.6.6).	1
2. Kolonializm w XIX wieku	– cele tworzenia kolonii – kolonializm brytyjski – kolonializm francuski – inne państwa kolonialne – imperializm amerykański – imperializm rosyjski	– charakteryzuje kierunki przemian społecznych i politycznych w państwach europejskich oraz w Stanach Zjednoczonych i w Japonii (IV.6.1) – charakteryzuje system polityczny i społeczny imperium rosyjskiego [...] (IV.6.2) – opisuje zasięg i ekspansję kolonialną Wielkiej	1

	– Chiny i Japonia – różne drogi rozwoju – konflikty kolonialne – znaczenie terminów: <i>kolonializm, wojny burskie, dominium, doktryna Monroe’a, wojna opiumowa, „powstanie bokserów”, samuraj, epoka Meiji, protektorat, Zulusi, powstanie sipajów, szogun, Kompania Wschodnioindyjska, Legia Cudzoziemska, powstanie tajpingów, polityka „otwartych drzwi”, dyplomacja dolarowa</i>	<i>Brytanii, Francji, Niemiec, Rosji i Stanów Zjednoczonych (IV.6.3)</i> – analizuje polityczne, gospodarcze i społeczne przyczyny oraz następstwa podbojów kolonialnych państw europejskich w Azji i Afryce (IV.6.4).	
3. Nowe idee polityczne	– rozwój systemów demokratycznych w 2. połowie XIX w. – konserwatyzm i liberalizm – socjalizm – Komuna Paryska – komunizm – socjaldemokracja – chadecja – nacjonalizm – znaczenie terminów: <i> powszechne prawo wyborcze, Manifest komunistyczny, socjalizm naukowy, proletariusze, walka klas, internacjonalistyczna rewolucja, I Międzynarodówka, Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza Rosji (SDPRR), II Międzynarodówka, chrześcijańska demokracja, III republika, system kurialny, Związek Komunistów, Socjaldemokratyczna Partia Niemiec (SPD), Partia Pracy, narodnicy, eserowcy, anarchiści, reformiści, Rerum novarum, solidaryzm społeczny, Gwardia Narodowa, komunardzi</i>	– <i>charakteryzuje proces uprzemysłowienia państw europejskich i Stanów Zjednoczonych (IV.2.1)</i> – <i>ocenia gospodarcze, społeczne, kulturowe i ekologiczne skutki rewolucji przemysłowej (IV.2.3)</i> – <i>charakteryzuje i porównuje ideologie: konserwatyzm, liberalizm, nacjonalizm, socjalizm utopijny, marksizm i anarchizm (IV.3.1)</i> – <i>porównuje cele i charakter oraz ocenia polityczne i społeczno-gospodarcze skutki zjednoczenia Włoch i Niemiec (IV.3.3)</i> – <i>charakteryzuje różne formy zorganizowanej działalności robotników: związki zawodowe, partie polityczne oraz wyjaśnia proces demokratyzacji, z uwzględnieniem przemian ustrojowych w Europie Zachodniej (IV.3.4)</i> – <i>charakteryzuje kierunki przemian społecznych i politycznych w państwach europejskich oraz w Stanach Zjednoczonych i w Japonii (IV.6.1)</i> – <i>charakteryzuje system polityczny i społeczny imperium rosyjskiego na tle przemian w XIX-wiecznej Europie (IV.6.2)</i> – <i>rozpoznaje dorobek kulturowy XIX w. (IV.6.6).</i>	1
4. Ziemie polskie na przeło-	– gospodarka i społeczeństwo polskie w Prusach – polityka niemiecka wobec ludności polskiej – postawy Polaków wobec władz pruskich – sytuacja gospodarczo-społeczna w zaborze rosyjskim	– <i>charakteryzuje i porównuje cele oraz metody polityki zaborców wobec społeczeństwa polskiego w okresie niewoli narodowej (IV.4.1)</i> – <i>rozpoznaje działania społeczeństwa sprzyjające</i>	1

mie XIX i XX wieku	– polityka rosyjska wobec Polaków – Polacy w zaborze rosyjskim – gospodarka i społeczeństwo w zaborze austriackim – polityka władz austriackich wobec Galicji – Polacy w Galicji wobec zaborcy – znaczenie terminów: <i>Komisja Kolonizacyjna, Hakata, praca organiczna, ruch spółdzielczy, inteligencja, Kraj Przywiślański, lojaliści, pozytywiści warszawscy, asymilacja, trójlojalizm, rugi pruskie, Ustawa kagańcowa, „nowela osadnicza”, ustawa wywłaszczeniowa, Centralne Towarzystwo Gospodarcze, czytelnie ludowe, Sejm Krajowy, Wydział Krajowy, Tekla Stańczyka, krakowska szkoła historyczna</i>	rozwojowi tożsamości narodowej (IV.4.2) – wyjaśnia [...] skutki powstań narodowych (IV.4.3) – ocenia dorobek kultury polskiej XIX w. i jej wpływ na kształtowanie się tożsamości narodowej Polaków (IV.4.6) – wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny odmiennego rozwoju gospodarczego ziem polskich w trzech zaborach (IV.5.1) – analizuje strukturę społeczeństwa w trzech zaborach z uwzględnieniem mniejszości narodowych i wyznaniowych, w tym ludności żydowskiej (IV.5.2) – wyjaśnia przyczyny, charakter i skutki emigracji w XIX w. oraz ocenia aktywność polityczną, militarną i kulturalną Polaków w Europie (IV.5.3) – porównuje dynamikę zmian gospodarczych i społecznych na ziemiach polskich z przemianami europejskimi oraz synchronizuje wydarzenia z historii politycznej (IV.5.6).	
5. Powstanie polskich partii politycznych	– powstanie masowych partii politycznych – Ludwik Waryński i jego działalność – początki działalności Polskiej Partii Socjalistycznej (PPS) i Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL) – ruch narodowy – ruch ludowy – znaczenie terminów: <i>I Proletariat, Liga Polska, Liga Narodowa, endecja, Narodowa Demokracja, -Stronnictwo Ludowe, Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL), PSL-Lewica, PSL-Piast, II Proletariat, Polska Partia Socjalno-Demokratyczna Galicji i Śląska Cieszyńskiego (PPSD), „kasy oporu”, „program brukselski”, Związek Młodzieży Polskiej „Zet”, ruch wszechpolski, „egoizm narodowy”, Związek Robotników Polskich, Partia Socjaldemokratyczna Galicji i Śląska Cieszyńskiego, Polska Partia Socjalistyczna zaboru pruskiego (PPS zaboru</i>	– charakteryzuje [...] metody polityki zaborców wobec społeczeństwa polskiego w okresie niewoli narodowej (IV.4.1) – rozpoznaje działania społeczeństwa sprzyjające rozwojowi tożsamości narodowej (IV.4.2) – wyjaśnia [...] skutki powstań narodowych (IV.4.3) – charakteryzuje koncepcje polityczno-społeczne Wielkiej Emigracji XIX w. i ich wpływ na życie polityczno-społeczne w trzech zaborach (IV.4.5) – analizuje strukturę społeczeństwa w trzech zaborach z uwzględnieniem mniejszości narodowych i wyznaniowych, w tym ludności żydowskiej (IV.5.2) – wyjaśnia przyczyny, charakter i skutki emigracji	1

	<i>pruskiego), Narodowy Związek Chłopski, „Zaranie”</i>	<i>w XIX w. oraz ocenia aktywność polityczną, militarną i kulturalną Polaków w Europie (IV.5.3) – porównuje programy ruchu narodowego, ruchu ludowego oraz partii socjalistycznych (IV.5.4) – [...] synchronizuje wydarzenia z historii politycznej (IV.5.6).</i>	
6. Rewolucja w 1905 r.	– sytuacja wewnętrzna w Imperium Rosyjskim na przełomie XIX i XX w. – geneza, przebieg i skutki wojny rosyjsko-japońskiej – wybuch rewolucji w Rosji – <i>Manifest październikowy</i> Mikołaja I i jego realizacja – rewolucja w 1905 r. na ziemiach polskich – zmiany w systemie represji w Królestwie Polskim – znaczenie terminów: „<i>krwawa niedziela</i>”, „<i>krwawa środa</i>”, <i>Manifest październikowy</i>, <i>bolszewicy</i>, <i>Duma Państwowa</i>, <i>strajk powszechny</i>, <i>Koło Polskie</i>, <i>PPS-Lewica</i>, <i>PPS-Frakcja Rewolucyjna</i>, <i>Rady Delegatów Robotniczych</i>, <i>Rady Delegatów Żołnierskich</i>, <i>ochrana</i>, <i>Rada Państwa</i>, <i>Organizacja Spiskowo-Bojowa PPS</i>, <i>Stronnictwo Polityki Realnej (realiści)</i>, <i>Narodowy Związek Robotniczy</i>	– wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny odmiennego rozwoju gospodarczego ziem polskich w trzech zaborach (IV.5.1) – analizuje strukturę społeczeństwa w trzech zaborach [...] (IV.5.2) – porównuje programy ruchu narodowego, ruchu ludowego oraz partii socjalistycznych (IV.5.3) – charakteryzuje wydarzenia rewolucyjne 1905–1907 (IV.5.5) – porównuje dynamikę zmian gospodarczych i społecznych na ziemiach polskich z przemianami europejskimi oraz synchronizuje wydarzenia z historii politycznej (IV.5.6) – charakteryzuje kierunki przemian społecznych i politycznych w państwach europejskich oraz w Stanach Zjednoczonych i w Japonii (IV.6.1) – charakteryzuje system polityczny i społeczny imperium rosyjskiego na tle przemian w XIX-wiecznej Europie (IV.6.2).	1
7. Napięcia międzynarodowe na początku XX wieku	– ekonomiczne i polityczne przyczyny wybuchu wojny – powstanie bloków polityczno-militarnych – znaczenie terminów: <i>militaryzm</i>, <i>Weltpolitik</i>, <i>trójprzymierze</i>, <i>entente cordiale</i>, <i>trójporozumienie</i>, <i>aneksja</i>, <i>splendid isolation</i>, <i>kryzys marokański</i>, „<i>kocioł bałkański</i>”	– charakteryzuje kierunki przemian społecznych i politycznych w państwach europejskich oraz w Stanach Zjednoczonych i w Japonii (IV.6.1) – wyjaśnia genezę I wojny światowej [...] (V.1.1).	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
I WOJNA ŚWIATOWA (1914–1918)			
1.	– zamach w Sarajewie i jego konsekwencje	– wyjaśnia genezę I wojny światowej [...] (V.1.1).	1

Geneza I wojny światowej	– wybuch wojny – znaczenie terminów: <i>ultimatum, Młoda Bośnia</i>		
2. Polityka i działania wojenne w latach 1914–1917	– niemieckie plany wojenne – pierwsze miesiące wojny – wydarzenia z 1915 r. – najkrwawszy rok wojny (1916 r.) – znaczenie terminów: <i>inicjatywa strategiczna, wojna pozycyjna, państwa centralne, ententa, nieograniczona wojna podwodna</i>	– [...] <i>opisuje charakter działań wojennych (V.1.1)</i> – <i>wyjaśnia wpływ wydarzeń rewolucyjnych w Rosji na przebieg I wojny światowej (V.1.3).</i>	1
3. Rewolucje w Rosji	– kryzys wojenny w Rosji – rewolucja lutowa w 1917 r. – abdykacja cara Mikołaja II – wzrost znaczenia bolszewików – rewolucja październikowa w 1917 r. – wojna domowa w Rosji – przyczyny sukcesu bolszewików – znaczenie terminów: <i>abdykacja, Rząd Tymczasowy, Rady Delegatów Robotniczych i Żołnierskich, dwuwładza, „tezy kwietniowe”, Rada Komisarzy Ludowych, komunizm wojenny, nacjonalizacja, Czeka, Armia Czerwona, Biali, III Międzynarodówka (Komintern)</i>	– <i>przedstawia genezę i charakteryzuje przebieg rewolucji rosyjskich w 1917 r. (V.1.2)</i> – <i>wyjaśnia wpływ wydarzeń rewolucyjnych w Rosji na przebieg I wojny światowej (V.1.3)</i> – <i>opisuje zmiany na mapie politycznej Europy i świata po I wojnie światowej (V.1.4)</i> – <i>wyjaśnia przyczyny zwycięstwa bolszewików w Rosji [...] (V.2.1).</i>	1
4. Polityka i działania wojenne w latach 1917–1918	– przystąpienie USA do wojny – działania wojenne poza Europą – ostatni rok wojny (1918 r.) – rozejm w Compiègne – bilans wojny – znaczenie terminu: <i>traktaty brzeskie</i>	– [...] <i>opisuje charakter działań wojennych (V.1.1)</i> – <i>wyjaśnia wpływ wydarzeń rewolucyjnych w Rosji na przebieg I wojny światowej (V.1.3).</i>	1
5. Sprawa polska w czasie I wojny światowej	– Polacy wobec wybuchu wojny – działalność Józefa Piłsudskiego – <i>Akt 5 listopada</i> i jego konsekwencje – kryzys przysięgowy – działalność Romana Dmowskiego – sprawa polska pod koniec I wojny światowej – znaczenie terminów: <i>Związek Walki Czynnej, Towarzystwo „Strzelec”, Związek Strzelecki, 1. Kompania Kadrowa, Legiony</i>	– <i>wyjaśnia genezę I wojny światowej i opisuje charakter działań wojennych (V.1.1)</i> – <i>przedstawia genezę i charakteryzuje przebieg rewolucji rosyjskich w 1917 r. (V.1.2)</i> – <i>wyjaśnia wpływ wydarzeń rewolucyjnych w Rosji na przebieg I wojny światowej (V.1.3)</i> – <i>opisuje zmiany na mapie politycznej Europy i świata po I wojnie światowej (V.1.4)</i>	1

	<i>Polskie, Polska Organizacja Wojskowa (POW), „manifest dwóch cesarzy”, „wielka licytacja”, Rada Regencyjna, Komitet Narodowy Polski (KNP) w Paryżu, Błękitna Armia, 14 punktów programu pokojowego, trializm, Komunistyczna Partia Robotnicza Polski (KPRP), Mitteleuropa, Tymczasowa Rada Stanu, bajończycy</i>	– omawia polskie orientacje polityczne oraz działalność polskich formacji wojskowych w okresie I wojny światowej (V.1.5) – wyjaśnia zmiany zachodzące w polityce mocarstw wobec sprawy polskiej, w tym charakteryzuje stanowisko Rosji i Stanów Zjednoczonych (V.1.6).	
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
ŚWIAT PO I WOJNIE ŚWIATOWEJ (1918–1939)			
1. System wersalsko-waszyngtoński	– główni uczestnicy konferencji paryskiej – traktat wersalski i jego główne założenia – powstanie i działalność Ligi Narodów – konferencja waszyngtońska i jej skutki – znaczenie terminów: <i>Rada Trzech, Liga Narodów, dyktat wersalski, „mały traktat wersalski”, Zagłębie Ruhry, strefa zdemilitaryzowana, klauzule, reparacje wojenne, dominia, Zgromadzenia Ogólne Ligi Narodów, Rada Ligi Narodów, parytet, status quo, „standard dwóch potęg”, tereny mandatowe</i>	– opisuje zmiany na mapie politycznej Europy i świata po I wojnie światowej (V.1.4) – charakteryzuje proces demokratyzacji społeczeństw międzywojennych i ustrojów politycznych, z uwzględnieniem następstw I wojny światowej [...] (V.3.1).	1
2. Wielki kryzys gospodarczy	– sytuacja polityczno-gospodarcza w USA po I wojnie światowej – geneza wielkiego kryzysu gospodarczego – wielki kryzys gospodarczy i jego skutki – polityka Franklina Delano Roosevelta – znaczenie terminów: <i>hiperinflacja, interwencjonizm państwowy, Nowy ład, roboty publiczne, deficyt budżetowy, ustawy socjalne, zasiłki dla bezrobotnych, ubezpieczenia emerytalne</i>	– charakteryzuje proces demokratyzacji społeczeństw międzywojennych i ustrojów politycznych, z uwzględnieniem następstw I wojny światowej, przemian cywilizacyjnych, w tym kultury masowej (V.3.1) – charakteryzuje życie gospodarcze okresu międzywojennego i wyjaśnia mechanizm wielkiego kryzysu gospodarczego oraz porównuje sposoby przezwyciężania jego skutków w Stanach Zjednoczonych i w Europie (V.3.2).	1
3. Totalitaryzm stalinowski	– powstanie ZSRR – ostatnie lata życia Włodzimierza Lenina – przejęcie władzy przez Józefa Stalina – polityka wewnętrzna Stalina – ZSRR jako państwo totalitarne – znaczenie terminów: <i>totalitaryzm, leninizm, stalinizm,</i>	– wyjaśnia przyczyny zwycięstwa bolszewików w Rosji oraz charakteryzuje najistotniejsze przemiany zachodzące w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym w ZSRR do końca lat trzydziestych XX w. (V.2.1) – porównuje systemy totalitarne oraz	1

	unitaryzm, demokracja ludowa, nomenklatura, socjalistyczna gospodarka, centralne planowanie, kolektywizacja, industrializacja, łagier, Gułag, NKWD, „wielka czystka”, kult jednostki, ateizacja, Nowa polityka ekonomiczna (NEP), plany pięcioletnie, kulak, stachanowcy	charakteryzuje ich imperialne cele (V.2.3) – prezentuje stanowiska nauk społecznych na temat genezy i mechanizmów działania systemów totalitarnych (V.2.4) – ocenia politykę świata zachodniego wobec [...] komunizmu [...] (V.2.5).	
4. Faszyzm włoski	– kryzys powojenny we Włoszech – Benito Mussolini i jego działalność – cechy faszyzmu włoskiego – polityka wewnętrzna Mussoliniego – znaczenie terminów: faszyzm, Związek Weteranów, Narodowa Partia Faszystowska, Wielkie Włochy, „czarne koszule”, „marsz na Rzym”, duce, opieka socjalna, płatne urlopy, wczasy pracownicze, korporacjonizm	– wyjaśnia społeczne, gospodarcze, polityczne i kulturowe uwarunkowania [...] faszyzmu włoskiego [...] (V.2.2) – porównuje systemy totalitarne oraz charakteryzuje ich imperialne cele (V.2.3) – prezentuje stanowiska nauk społecznych na temat genezy i mechanizmów działania systemów totalitarnych (V.2.4).	1
5. Państwo Hitlera	– Republika Weimarska – działalność Adolfa Hitlera – cechy nazizmu niemieckiego – przejęcie władzy przez Hitlera – polityka wewnętrzna Hitlera – państwo Hitlera jako państwo totalitarne – znaczenie terminów: nazizm, Narodowosocjalistyczna Niemiecka Partia Robotników (NSDAP), pucz monachijski, Oddziały Szturmowe (SA), rasa aryjska, darwinizm społeczny, „rasa panów”, obóz koncentracyjny, Sztafety Ochronne (SS), „noc długich noży”, III Rzesza, Führer, system monopartyjny, system wodzowski, ustawy norymberskie, „noc kryształowa”, eutanazja, indoktrynacja, Mein Kampf, nadczłowiek, „przestrzeń życiowa”, swastyka, gestapo, autarkia, Hitlerjugend, antysemityzm	– wyjaśnia społeczne, gospodarcze, polityczne i kulturowe uwarunkowania [...] nazizmu [...] (V.2.2) – porównuje systemy totalitarne oraz charakteryzuje ich imperialne cele (V.2.3) – prezentuje stanowiska nauk społecznych na temat genezy i mechanizmów działania systemów totalitarnych (V.2.4) – ocenia politykę świata zachodniego wobec totalitaryzmu nazistowskiego [...] (V.2.5) – charakteryzuje życie gospodarcze okresu międzywojennego i wyjaśnia mechanizm wielkiego kryzysu gospodarczego oraz porównuje sposoby przezwyciężania jego skutków [...] w Europie (V.3.2).	1
6. Kryzys demokracji i autorytaryzm w Europie	– przyczyny powstawania rządów autorytarnych w krajach europejskich – dyktatura na Węgrzech – sytuacja w Austrii po I wojnie światowej – ustroje autorytarne na Bałkanach – Turcja Mustafy Kemala Atatürka	– opisuje zmiany na mapie politycznej Europy i świata po I wojnie światowej (V.1.4) – wyjaśnia społeczne, gospodarcze, polityczne i kulturowe uwarunkowania rządów autorytarnych w Europie Środkowo-Wschodniej [...] (V.2.2) – charakteryzuje proces demokratyzacji	1

	– autorytaryzm w republikach bałtyckich – reżimy w Hiszpanii i Portugalii – demokracja w krajach skandynawskich, Wielkiej Brytanii, Irlandii, Czechosłowacji i we Francji – znaczenie terminów: <i>Węgierska Republika Rad</i>, autorytaryzm, <i>przewrót wojskowy</i>	<i>społeczeństw międzywojennych i ustrojów politycznych, z uwzględnieniem następstw I wojny światowej, przemian cywilizacyjnych, w tym kultury masowej (V.3.1)</i> – charakteryzuje życie gospodarcze okresu międzywojennego i wyjaśnia mechanizm wielkiego kryzysu gospodarczego oraz porównuje sposoby przezwyciężania jego skutków [...] w Europie (V.3.2).	
7. Kultura i nauka okresu międzywojennego	– ruchy społeczne i trendy cywilizacyjne – osiągnięcia naukowe – rozwój techniki – kultura masowa i mass media – architektura – literatura i sztuka – dorobek kulturowy II Rzeczypospolitej – znaczenie terminów: <i>kultura egalitarna, modernizm, funkcjonalizm, egzystencjalizm, ekspresjonizm, kubizm, dadaizm, surrealizm, futurizm, psychoanaliza, intuicjonizm</i>	– charakteryzuje proces demokratyzacji społeczeństw międzywojennych i ustrojów politycznych, z uwzględnieniem następstw I wojny światowej, przemian cywilizacyjnych, w tym kultury masowej (V.3.1) – rozpoznaje dorobek kulturowy okresu międzywojennego (V.3.3) – charakteryzuje dorobek kulturowy II Rzeczypospolitej (V.5.3).	1
8. Droga ku wojnie	– polityka zagraniczna Japonii – polityka zagraniczna Włoch – zbrojenia Niemiec – kryzys nadreński w 1936 r. – hiszpańska wojna domowa (1936–1939 r.) – anszlus Austrii w 1938 r. – kryzys sudecki i konferencja monachijska – narastanie groźby wojny światowej – pakt Ribbentrop-Mołotow – znaczenie terminów: <i>embargo, powszechna służba wojskowa, Front Ludowy, oś Berlin–Rzym–Tokio, pakt antykominternowski, polityka ustępstw, appeasement, droga eksterytorialna, gwarancje niepodległości, strefy wpływów, sojusz wojskowy, „pięta kolumna”, Falanga, karliści, Komitet Nieinterwencji, Legia Cudzoziemska, Legion Condor, Brygady Międzynarodowe, anszlus, pakt stalowy</i>	– opisuje zmiany na mapie politycznej Europy i świata po I wojnie światowej (V.1.4) – [...] charakteryzuje najistotniejsze przemiany zachodzące w życiu [...] politycznym w ZSRR do końca lat trzydziestych XX w. (V.2.1) – wyjaśnia społeczne, gospodarcze, polityczne i kulturowe uwarunkowania rządów autorytarnych w Europie Środkowo-Wschodniej, faszystowskiego i nazistowskiego oraz charakteryzuje aktywność międzynarodową Włoch i Niemiec w latach trzydziestych XX w. (V.2.2) – porównuje systemy totalitarne oraz charakteryzuje ich imperialne cele (V.2.3) – prezentuje stanowiska nauk społecznych na temat genezy i mechanizmów działania systemów totalitarnych (V.2.4)	1

		– ocenia politykę świata zachodniego wobec totalitaryzmu nazistowskiego i komunizmu; wyjaśnia genezę II wojny światowej (V.2.5) – wyjaśnia uwarunkowania polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (V.4.5) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące II Rzeczypospolitej (V.5.4).	
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
II RZECZPOSPOLITA			
1. Powstanie II Rzeczypospolitej	– przyczyny odzyskania niepodległości – pierwsze ośrodki władzy – Józef Piłsudski na czele odrodzonej Polski – powstanie władz centralnych II Rzeczypospolitej – konferencja paryska a sprawa polska – znaczenie terminów: <i>Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej, tymczasowy naczelnik państwa, dekret, republika ludowa, parcelacja, Sejm Ustawodawczy, ordynacja wyborcza</i>	– opisuje zmiany na mapie politycznej Europy i świata po I wojnie światowej (V.1.4) – charakteryzuje proces demokratyzacji społeczeństw międzywojennych i ustrojów politycznych, z uwzględnieniem następstw I wojny światowej [...] (V.3.1) – opisuje proces kształtowania się terytorium II Rzeczypospolitej [...] (V.4.1) – wyjaśnia uwarunkowania polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (V.4.5) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski z wydarzeniami europejskimi (V.4.6) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące II Rzeczypospolitej (V.5.4).	1
2. Walka o granicę wschodnią	– walki polsko-ukraińskie o Galicję Wschodnią – geneza wojny z bolszewikami – pierwsze walki z bolszewikami – wyprawa kijowska – ofensywa Tuchaczewskiego – konferencja w Spa – Bitwa Warszawska – operacja niemeńska – traktat ryski – konflikt polsko-litewski i sprawa Wilna	– opisuje zmiany na mapie politycznej Europy i świata po I wojnie światowej (V.1.4) – opisuje proces kształtowania się terytorium II Rzeczypospolitej, w tym [...] wojnę polsko-bolszewicką (V.4.1) – wyjaśnia uwarunkowania polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (V.4.5) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski z wydarzeniami europejskimi (V.4.6)	1

	– znacznie terminów: <i>Galicja Zachodnia, Galicja Wschodnia, Orlęta Lwowskie, wojna przewencyjna, Tymczasowy Komitet Rewolucyjny Polski, linia Curzona, traktat ryski, bunt Żeligowskiego, koncepcja federalistyczna, koncepcja inkorporacyjna, konfederacja, federacja, Armia Czerwona, Litwa Środkowa</i>	– analizuje strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej, w tym strukturę narodowościowo-wyznaniową, oraz charakteryzuje politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych i jej uwarunkowania (V.5.2) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące II Rzeczypospolitej (V.5.4).	
3. Walka o granice: zachodnią i południową	– powstanie wielkopolskie – powstania śląskie – spór o Śląsk Cieszyński – plebiscyty na Warmii, Mazurach oraz Powiślu – zaślubiny Polski z morzem – Wolne Miasto Gdańsk – znacznie terminów: <i>rozejm w Trewirze, autonomia Śląska, armia z poboru</i>	– opisuje zmiany na mapie politycznej Europy i świata po I wojnie światowej (V.1.4) – opisuje proces kształtowania się terytorium II Rzeczypospolitej, w tym powstanie wielkopolskie i powstania śląskie oraz plebiscyty [...] (V.4.1) – wyjaśnia uwarunkowania polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (V.4.5) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski z wydarzeniami europejskimi (V.4.6) – analizuje strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej, w tym strukturę narodowościowo-wyznaniową, oraz charakteryzuje politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych i jej uwarunkowania (V.5.2) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące II Rzeczypospolitej (V.5.4).	1
4. Pierwsze lata II Rzeczypospolitej	– <i>Mała konstytucja z 1919 r. i Konstytucja marcowa z 1921 r.</i> – wybór prezydenta w 1922 r. i zamach na Gabriela Narutowicza – sytuacja narodowo-religijna w II Rzeczypospolitej – kryzys w 1923 r. – znaczenie terminów: <i>naczelnik państwa, wybory pięcioprzymiotnikowe, bierne i czynne prawo wyborcze, Mała konstytucja, Zgromadzenie Narodowe, prawo weta, preambuła, Chjena, Konstytucja marcowa, Chjeno-Piast, SL-Wyzwolenie</i>	– rozpoznaje charakterystyczne cechy ustroju II Rzeczypospolitej w oparciu o konstytucje z 1921 i 1935 r. (V.4.2) – opisuje główne ugrupowania polityczne II Rzeczypospolitej, ich aktywność w życiu politycznym oraz przywódców (V.4.3) – wyjaśnia przyczyny kryzysu demokracji parlamentarnej w II Rzeczypospolitej [...] (V.4.4) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z	1

		<i>dziejów Polski z wydarzeniami europejskimi (V.4.6)</i> – <i>charakteryzuje i ocenia dorobek gospodarczy II Rzeczypospolitej (V.5.1)</i> – <i>analizuje strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej, w tym strukturę narodowościowo-wyznaniową ,oraz charakteryzuje politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych i jej uwarunkowania (V.5.2)</i> – <i>prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące II Rzeczypospolitej (V.5.4).</i>	
5. Zamach majowy i rządy sanacji	– geneza zamachu majowego – zamach majowy w 1926 r. – pierwsze lata rządów sanacji – <i>Konstytucja kwietniowa</i> z 1935 r. – polityka zagraniczna Józefa Piłsudskiego – sanacja po śmierci Piłsudskiego – reformy gospodarcze Eugeniusza Kwiatkowskiego – konflikty narodowościowo-religijne w czasach rządów sanacji – bilans osiągnięć II Rzeczypospolitej – znaczenie terminów: <i>pilsudczycy</i>, „<i>nowela sierpniowa</i>”, <i>Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem</i>, <i>Centrolew</i>, <i>wotum nieufności</i>, „<i>wybory brzeskie</i>”, <i>Stronnictwo Ludowe</i>, <i>aklamacja</i>, <i>generalny inspektor sił zbrojnych</i>, „<i>rządy pułkowników</i>”, <i>Obóz Wielkiej Polski</i>, <i>Narodowa Partia Robotnicza</i>, <i>Stronnictwo Chłopskie</i>, <i>Obóz Narodowo-Radykalny (ONR)</i>, <i>ONR-ABC</i>, <i>ONR-Falanga</i>, <i>Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów</i>, <i>Ukraińska Organizacja Wojskowa</i>, <i>Zgromadzenie Elektorów</i>, <i>Obóz Zjednoczenia Narodowego</i>, <i>Front Morges</i>, <i>getto ławkowe</i>, <i>numerus clausus</i>, <i>syjonizm</i>	– <i>wyjaśnia społeczne, gospodarcze, polityczne i kulturowe uwarunkowania rządów autorytarnych w Europie Środkowo-Wschodniej (V.2.2)</i> – <i>rozpoznaje charakterystyczne cechy ustroju II Rzeczypospolitej w oparciu o konstytucje z [...] 1935 r. (V.4.2)</i> – <i>opisuje główne ugrupowania polityczne II Rzeczypospolitej, ich aktywność w życiu politycznym oraz przywódców (V.4.3)</i> – <i>wyjaśnia przyczyny kryzysu demokracji parlamentarnej w II Rzeczypospolitej; charakteryzuje przyczyny i konsekwencje przewrotu majowego (V.4.4)</i> – <i>synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski z wydarzeniami europejskim (V.4.6)</i> – <i>charakteryzuje i ocenia dorobek gospodarczy II Rzeczypospolitej (V.5.1)</i> – <i>analizuje strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej, w tym strukturę narodowościowo- wyznaniową, oraz charakteryzuje politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych i jej uwarunkowania</i>	1

		(V.5.2) – <i>prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące II Rzeczypospolitej</i> (V.5.4).	
6. Gospodarka i społeczeństwo II Rzeczypospolitej	– problemy z unifikacją infrastruktury odrodzonej Polski – trudności ekonomiczne (hiperinflacja, wielki kryzys gospodarczy, skutki wojny celnej z Niemcami) – reformy Władysława Grabskiego – zakres reformy rolnej w międzywojennej Polsce – rozwój przemysłu i powstawanie nowych ośrodków przemysłowych – polityka transportowa i surowcowa – działalność Eugeniusza Kwiatkowskiego – budowa portu w Gdyni oraz Centralnego Okręgu Przemysłowego – znaczenie terminów: <i>kraj rolniczo-surowcowy, Polska A, Polska B, stan wyjątkowy, rząd fachowców, budżet, waloryzacja, Bank</i>	– <i>charakteryzuje proces demokratyzacji społeczeństw międzywojennych i ustrojów politycznych, z uwzględnieniem następstw I wojny światowej, przemian cywilizacyjnych, w tym kultury masowej</i> (V.3.1) – <i>charakteryzuje życie gospodarcze okresu międzywojennego i wyjaśnia mechanizm wielkiego kryzysu gospodarczego oraz porównuje sposoby przezwyciężania jego skutków [...] w Europie</i> (V.3.2) – <i>synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski z wydarzeniami europejskim</i> (V.4.6)	1

	<i>Polski, bank emisyjny, złoty polski, konkordat, Centralny Okręg Przemysłowy, Międzynarodowe Targi Poznańskie</i>	– charakteryzuje i ocenia dorobek gospodarczy II Rzeczypospolitej (V.5.1) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące II Rzeczypospolitej (V.5.4).	
7. Kultura i nauka w II Rzeczypospolitej	– stan kultury społeczeństwa polskiego po okresie zaborów – reformy szkolnictwa – powstawanie instytucji kultury narodowej – wyższe uczelnie w II Rzeczypospolitej – rozwój nauki w odrodzonej Polsce – literatura polska i sztuka międzywojenna – teatr i kinematografia w II Rzeczypospolitej – główne nurty życia kulturalnego w międzywojennej Polsce – znaczne terminów: <i>powszechny obowiązek szkolny, alfabetyzacja, KUL, art déco, katastrofizm, konstruktywizm, Skamander, awangarda</i>	– charakteryzuje proces demokratyzacji społeczeństw międzywojennych i ustrojów politycznych, z uwzględnieniem następstw I wojny światowej, przemian cywilizacyjnych, w tym kultury masowej (V.3.1) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski z wydarzeniami europejskim (V.4.6) – charakteryzuje dorobek kulturowy II Rzeczypospolitej (V.5.3) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące II Rzeczypospolitej (V.5.4).	1
8. Polska polityka zagraniczna w okresie międzywojennym	– cele polskiej polityki zagranicznej i pozycja międzynarodowa II Rzeczypospolitej – układy sojusznicze Polski – współpraca niemiecko-radziecka po układzie w Rapallo – sytuacja Polski po układzie w Locarno – polsko-niemiecka wojna celna – polityka zagraniczna Józefa Piłsudskiego i Józefa Becka – stosunki polsko-radzieckie i polsko-niemieckie w latach 30. XX w. – znaczenie terminów: <i>układ sojuszniczy, Międzymorze, traktat o nieagresji, deklaracja o niestosowaniu przemocy</i>	– wyjaśnia uwarunkowania polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (V.4.5) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski z wydarzeniami europejskim (V.4.6) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące II Rzeczypospolitej (V.5.4).	1
9. Polska w przededniu II wojny światowej	– zajęcie Zaolzia przez Polskę – niemieckie żądania wobec Polski – stanowisko rządu polskiego w przededniu wybuchu II wojny światowej – zacieśnienie współpracy polsko-brytyjskiej i polsko-francuskiej – międzynarodowe uwarunkowania paktu Ribbentrop-Mołotow – stan przygotowania Polski do wojny na tle potencjału hitlerowskich Niemiec	– ocenia politykę świata zachodniego wobec totalitaryzmu nazistowskiego i komunizmu; wyjaśnia genezę II wojny światowej (V.2.5) – wyjaśnia uwarunkowania polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (V.4.5) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski z wydarzeniami europejskim (V.4.6)	1

	– społeczeństwo polskie w obliczu zbliżającej się wojny – znaczenie terminów: <i>Fundusz Obrony Narodowej, Fundusz Obrony Morskiej, plan przebrojenia, mobilizacja, sojusz gwarancyjny, pakt antykominternowski</i>	– prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące II Rzeczypospolitej (V.5.4).	
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
CZĘŚĆ IV: DZIEJE NAJNOWSZE			
II WOJNA ŚWIATOWA (1939–1945)			
1. Kampania polska i jej następstwa	– stosunek sił i plany stron – prowokacje niemieckie – wybuch wojny – przebieg działań wojennych – atak radziecki z 17 września 1939 r. – ostatnie walki i zakończenie kampanii polskiej – wydarzenia polityczne po zakończeniu walk na ziemiach polskich w 1939 r. – współpraca niemiecko-radziecka do 1941 r. – znaczenie terminów: <i>plan „Fall Weiss”, alianci, wojna obronna, kampania wrześniowa, przedmoście rumuńskie, blitzkrieg (wojna błyskawiczna), oddziały improwizowane</i>	– ocenia politykę świata zachodniego wobec totalitaryzmu nazistowskiego i komunizmu; wyjaśnia genezę II wojny światowej (V.2.5) – opisuje główne etapy II wojny światowej i wskazuje przełomowe wydarzenia dla jej przebiegu (V.6.1) – wyjaśnia uwarunkowania współpracy niemiecko-radzieckiej w latach 1939–1941 i jej konsekwencje dla państw i narodów Europy Środkowej (V.6.2) – opisuje przebieg i następstwa wojny obronnej Polski w 1939 r. (V.8.1) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia II wojny światowej z dziejów Polski, Europy i świata (V.8.7).	1
2. Na frontach II wojny światowej (1939–1945 r.)	– wojna radziecko-fińska – aneksja przez Związek Radziecki republik bałtyckich i Besarabii – atak Niemiec na Danię i Norwegię – napaść niemiecka na kraje Beneluksu – atak Niemiec na Francję – bitwa o Anglię – bitwa o Atlantyk – wojna na Bałkanach – wojna w Afryce – polityka ZSRR w latach 1939–1941	– opisuje główne etapy II wojny światowej i wskazuje przełomowe wydarzenia dla jej przebiegu (V.6.1) – wyjaśnia uwarunkowania współpracy niemiecko-radzieckiej w latach 1939–1941 i jej konsekwencje dla państw i narodów Europy Środkowej (V.6.2) – charakteryzuje uwarunkowania militarne i polityczne konferencji Wielkiej Trójki oraz ich ustalenia (V.6.3)	1

	– atak Niemiec na ZSRR w 1941 r. – front wschodni w latach 1942–1943 – wybuch wojny na Dalekim Wschodzie i przystąpienie do niej Stanów Zjednoczonych – powstanie wielkiej koalicji – utworzenie frontu na Sycylii i we Włoszech – konferencja w Teheranie – utworzenie drugiego frontu na Zachodzie, wyzwolenie Francji, Belgii i Holandii – klęski faszystowskich Włoch – konferencja w Jałcie – kapitulacja Niemiec i koniec wojny w Europie – koniec wojny na Dalekim Wschodzie – znaczenie terminów: <i>kolaboracja, Linia Maginota, RAF, taktyka „wilczych stad”, taktyka „żabich skoków”, U-boot, spadochroniarze, dywersanci, radar, bitwa o Anglię, plan „Barbarossa”, bitwa o Atlantyk, konwoje morskie, sonar, lotniskowiec, Karta atlantycka, wielka koalicja, koalicja antyhitlerowska, Deklaracja Narodów Zjednoczonych, Lend-Lease Act, operacja „Overlord”, operacja „Market-Garden”, operacja „Bagration”, kamikadze, bezwarunkowa kapitulacja, II front na Zachodzie, front włoski, desant, bomba atomowa</i>	– <i>porównuje I i II wojnę światową – charakter działań wojennych i następstwa obu konfliktów (V.6.4)</i> – <i>synchronizuje najważniejsze wydarzenia II wojny światowej z dziejów Polski, Europy i świata (V.8.7).</i>	
3. Niemiecka polityka okupacyjna w Europie podczas II wojny światowej	– charakter okupacji niemieckiej w krajach skandynawskich i Europie Zachodniej – nazistowski plan eksterminacji Żydów – Holokaust – postawy społeczeństw i rządów świata zachodniego oraz Kościoła katolickiego wobec Holokaustu – stosunek hitlerowskich Niemiec do podbitych narodów Europy Wschodniej – hitlerowska polityka rasowa i prześladowanie wybranych grup społecznych – znaczenie terminów: <i>kolaboracja, ruch oporu, polityka rasowa, eugenika, getto, „ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej”, szmalcownicy, obozy koncentracyjne, obozy pracy, obozy śmierci,</i>	– <i>wyjaśnia uwarunkowania współpracy niemiecko-radzieckiej w latach 1939–1941 i jej konsekwencje dla państw i narodów Europy Środkowej (V.6.2)</i> – <i>charakteryzuje politykę III Rzeszy wobec społeczeństw okupowanej Europy, w tym nazistowski plan eksterminacji Żydów oraz innych narodowości i grup społecznych (V.7.1)</i> – <i>opisuje postawy Żydów wobec polityki eksterminacji [...] (V.7.2)</i> – <i>ocenia stosunek społeczeństw i rządów świata zachodniego oraz Kościoła katolickiego do Holokaustu (V.7.3)</i>	1

	<i>Generalny Plan Wschodni, gwiazda Dawida, Szoah, komory gazowe, cyklon B, „Żegota”, Żydowska Organizacja Bojowa, Résistance, czetnicy, ustasze, Waffen SS</i>	– synchronizuje najważniejsze wydarzenia II wojny światowej z dziejów Polski, Europy i świata (V.8.7).	
4. Okupacja ziem polskich i los społeczeństwa polskiego	– polityka władz ZSRR na okupowanych ziemiach II Rzeczypospolitej – deportacje ludności polskiej w głąb ZSRR – polscy jeńcy w ZSRR i zbrodnia katyńska – okupacja niemiecka w Polsce na tle okupacji w innych krajach Europy – sytuacja Polaków na ziemiach wcielonych do III Rzeszy – polityka niemiecka w Generalnym Gubernatorstwie – terror hitlerowski i zbrodnie niemieckie wobec narodu polskiego – Holokaust na ziemiach polskich – powstanie w getcie warszawskim – postawa społeczeństwa polskiego wobec Holokaustu – znaczenie terminów: <i>okupacja, sowietyzacja, wysiedlenia, roboty przymusowe, łapanka, Generalne Gubernatorstwo, Volksdeutsch, Volkslista, Einsatzgruppen, Sonderkommando, akcja „AB”, akcja specjalna „Kraków”</i>	– wyjaśnia uwarunkowania współpracy niemiecko-radzieckiej w latach 1939–1941 i jej konsekwencje dla państw i narodów Europy Środkowej (V.6.2) – charakteryzuje politykę III Rzeszy wobec społeczeństw okupowanej Europy, w tym nazistowski plan eksterminacji Żydów oraz innych narodowości i grup społecznych (V.7.1) – opisuje postawy Żydów wobec polityki eksterminacji, w tym powstanie w getcie warszawskim, a także opisuje postawy społeczeństwa polskiego wobec Holokaustu (V.7.2) – opisuje [...] następstwa wojny obronnej Polski w 1939 r. (V.8.1) – wskazuje podobieństwa i różnice w polityce obu okupantów wobec narodu polskiego (V.8.3) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia II wojny światowej z dziejów Polski, Europy i świata (V.8.7).	1

5. Sprawa polska podczas wojny w latach 1939–1943	– powstanie rządu emigracyjnego we Francji, przeniesienie polskiego ośrodka władzy do Wielkiej Brytanii – polskie formacje wojskowe na frontach II wojny światowej – stosunki polsko-radzieckie po podpisaniu układu Sikorski-Majski – sprawa katyńska i zerwanie stosunków z polskim rządem londyńskim przez ZSRR – początki komunistycznych ośrodków władzy – katastrofa gibraltarska i śmierć Władysława Sikorskiego – konferencja w Teheranie a sprawa polska – znaczenie terminów: <i>rząd emigracyjny</i>, <i>rząd na wychodźstwie</i>, <i>„rząd londyński”</i>, <i>internowanie</i>, <i>frankofil</i>, <i>Polskie Siły Zbrojne</i>, <i>amnestia</i>, <i>armia Andersa</i>, <i>sprawa katyńska</i>, <i>Polska Partia Robotnicza</i>, <i>Związek Patriotów Polskich</i>, <i>Krajowa Rada Narodowa</i>	– <i>opisuje główne etapy II wojny światowej i wskazuje przełomowe wydarzenia dla jej przebiegu (V.6.1)</i> – <i>wyjaśnia uwarunkowania współpracy niemiecko-radzieckiej w latach 1939–1941 i jej konsekwencje dla państw i narodów Europy Środkowej (V.6.2)</i> – <i>charakteryzuje uwarunkowania militarne i polityczne konferencji Wielkiej Trójki oraz ich ustalenia (V.6.3)</i> – <i>porównuje I i II wojnę światową – charakter działań wojennych i następstwa obu konfliktów (V.6.4)</i> – <i>opisuje międzynarodowe uwarunkowania działalności polskiego rządu na wychodźstwie (V.8.2)</i> – <i>wskazuje podobieństwa i różnice w polityce obu okupantów wobec narodu polskiego (V.8.3)</i> – <i>wyjaśnia działania Stalina zmierzające do utworzenia komunistycznego ośrodka władzy w Polsce (V.8.5)</i> – <i>synchronizuje najważniejsze wydarzenia II wojny światowej z dziejów Polski, Europy i świata (V.8.7).</i>	1
6. Polskie Państwo Podziemne	– pierwsze organizacje konspiracyjne – polityczne organizacje konspiracyjne – podziemie zbrojne – cele polityczne i strategiczne Polskiego Państwa Podziemnego i Armii Krajowej – struktura i działalność ZWZ-AK – inne polskie organizacje podziemne – konflikt polsko-ukraiński na Wołyniu – znaczenie terminów: <i>Rada Jedności Narodowej</i>, <i>Delegatura Rządu na Kraj</i>, <i>partyzant</i>, <i>dywersja</i>, <i>sabotaż</i>, <i>„mały sabotaż”</i>, <i>wywiad</i>, <i>kontrwywiad</i>, <i>Shuzba Zwycięstwu Polski</i>, <i>Związek Walki</i>	– [...] <i>opisuje postawy społeczeństwa polskiego wobec Holokaustu (V.7.2)</i> – <i>opisuje organizację polskiego państwa podziemnego oraz różne formy ruchu oporu, ze szczególnym uwzględnieniem działalności Armii Krajowej (V.8.4)</i> – <i>wyjaśnia działania Stalina zmierzające do utworzenia komunistycznego ośrodka władzy w Polsce (V.8.5)</i> – <i>synchronizuje najważniejsze wydarzenia II wojny światowej z dziejów Polski, Europy i świata</i>	1

	<i>Zbrojnej, Armia Krajowa, akcja scaleniowa, Szare Szeregi, Polska Walcząca, BIP, cichociemni, Związek Odwetu, organizacja „Wachlarz”, Kedyw, Ukraińska Powstańcza Armia</i>	(V.8.7).	
7. Powstanie warszawskie	– plan „Burza” – geneza powstania warszawskiego – wybuch powstania warszawskiego – mocarstwa wobec powstania – upadek i skutki powstania – bilans powstania – znaczenie terminów: <i>Armia Ludowa, plan „Burza”, operacja „Ostra Brama”, godzina „W”, RONA</i>	– opisuje główne etapy II wojny światowej [...] (V.6.1) – opisuje międzynarodowe uwarunkowania działalności polskiego rządu na wychodźstwie (V.8.2) – opisuje [...] różne formy ruchu oporu, ze szczególnym uwzględnieniem działalności Armii Krajowej (V.8.4) – wyjaśnia działania Stalina zmierzające do utworzenia komunistycznego ośrodka władzy w Polsce (V.8.5) – wyjaśnia uwarunkowania polityczne i charakteryzuje czyn zbrojny powstania warszawskiego (V.8.6) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia II wojny światowej z dziejów Polski, Europy i świata (V.8.7).	1
8. Przejęcie kontroli nad Polską przez Stalina	– Armia Czerwona i NKWD na ziemiach polskich podczas wojny w latach 1944–1945 – Polska lubelska i PKWN – działalność Stanisława Mikołajczyka – rozwiązanie Armii Krajowej – konferencja w Jałcie a sprawa polska – „proces szesnastu” – powstanie Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej – sprawa polska na konferencji w Poczdamie – znaczenie terminów: PKWN, „polityka faktów dokonanych”, PPS, SL, SD, sowietyzacja, „Polska lubelska”, Ludowe Wojsko Polskie, Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, „proces szesnastu”, państwo jednolite narodowo	– opisuje główne etapy II wojny światowej i wskazuje przełomowe wydarzenia dla jej przebiegu (V.6.1) – charakteryzuje uwarunkowania militarne i polityczne konferencji Wielkiej Trójki oraz ich ustalenia (V.6.3) – porównuje I i II wojnę światową – charakter działań wojennych i następstwa obu konfliktów (V.6.4) – opisuje międzynarodowe uwarunkowania działalności polskiego rządu na wychodźstwie (V.8.2) – opisuje [...] różne formy ruchu oporu, ze szczególnym uwzględnieniem działalności Armii Krajowej (V.8.4)	1

		– wyjaśnia działania Stalina zmierzające do utworzenia komunistycznego ośrodka władzy w Polsce (V.8.5) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia II wojny światowej z dziejów Polski, Europy i świata (V.8.7).	
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
POLSKA I ŚWIAT PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ			
1. Żelazna kurtyna	– demograficzne, społeczno-gospodarcze i polityczne skutki II wojny światowej – powstanie ONZ – postanowienia konferencji w Poczdamie – wielowymiarowa rywalizacja radziecko-amerykańska – stalinizacja Europy Środkowo-Wschodniej – ekspansywna polityka Stalina – powstanie Kominformu – doktryna Trumana i plan Marshalla – problem niemiecki po II wojnie światowej – blokada Berlina Zachodniego – powstanie NATO – podział Niemiec na RFN i NRD – kryzys berliński w 1953 r. – znaczenie terminów: Karta Narodów Zjednoczonych, denazyfikacja, demilitaryzacja, dekartelizacja, demokratyzacja, traktaty paryskie, sowietyzacja, kraje demokracji ludowej, Kominform, Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej, „zimna wojna”, „żelazna kurtyna”, CIA, KGB, integracja europejska, wyścig zbrojeń, bomba termojądrowa, Niemiecka Socjalistyczna Partia Jedności (SED), Unia Chrześcijańskich Demokratów (CDU), Socjaldemokratyczna Partia Niemiec (SPD), Bizonia, Trizonia, mur berliński	– opisuje demograficzne, społeczno-gospodarcze i polityczne skutki wojny (V.9.1) – rozpoznaje zmiany polityczne na mapie Europy i świata po II wojnie światowej (V.9.2) – wyjaśnia genezę zimnej wojny i rozpoznaje jej przejawy w stosunkach pomiędzy ZSRR a Stanami Zjednoczonymi (V.9.3) – charakteryzuje problem niemiecki po II wojnie światowej (V.9.4) – wyjaśnia cele utworzenia NATO i Układu Warszawskiego oraz charakteryzuje te bloki militarne (V.9.5) – charakteryzuje proces integracji Europy Zachodniej (V.9.6) – wyjaśnia cele utworzenia ONZ i charakteryzuje jego rolę w rozwiązywaniu problemów współczesnego świata (V.9.7) – charakteryzuje proces uzależniania państw Europy Środkowo-Wschodniej od ZSRR, z uwzględnieniem sowietyzacji i stalinizacji (V.12.1) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6).	1
2. Przejęcie	– skutki polityczne, demograficzne i ekonomiczne II wojny światowej dla Polski	– charakteryzuje proces uzależniania państw Europy Środkowo-Wschodniej od ZSRR, z	1

władzy przez komunistów w Polsce (1944–1948 r.)	– reforma rolna i nacjonalizacja przemysłu – postawy Polaków w nowej sytuacji politycznej – represje i działania aparatu bezpieczeństwa i władz komunistycznych wobec podziemia niepodległościowego oraz opozycji – referendum ludowe z 1946 r. – sfalszowane wybory z 1947 r. – znaczenie terminów: <i>konfiskata, obszarnicy, Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, WiN, akcja „Wisła”, referendum ludowe, Milicja Obywatelska, Urząd Bezpieczeństwa, cenzura, organizacja „NIE”, rząd Tymczasowy RP, Rząd Tymczasowy Jedności Narodowej, Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj, Narodowe Zjednoczenie Wojskowe, Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej, Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk</i>	<i>uwzględnieniem sowietyzacji i stalinizacji (V.12.1)</i> – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z <i> dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6)</i> – <i>porównuje terytorium Polski powojennej z terytorium II Rzeczypospolitej oraz analizuje polityczno-społeczne i gospodarcze skutki zmiany granic (V.13.1)</i> – <i>charakteryzuje główne etapy przejmowania władzy przez komunistów w Polsce, z uwzględnieniem działań opozycji legalnej i podziemia antykomunistycznego; opisuje represje stosowane przez radziecki i polski aparat bezpieczeństwa (V.13.2)</i> – <i>rozpoznaje charakterystyczne cechy okresu odbudowy i przebudowy gospodarki, z uwzględnieniem reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu (V.13.3)</i> – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z <i> dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6).</i>	
3. Stalinizm w Polsce	– powstanie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej – przemiany gospodarcze – stalinizm w kulturze, oświacie i nauce – państwo terroru – walka z Kościołem katolickim – <i>Konstytucja PRL z 1952 r.</i> – znaczenie terminów: <i>system wielopartyjny, plan sześcioletni, system nakazowo-rozdzielczy, przodownik pracy, Biuro Informacyjne Partii Komunistycznych i Robotniczych, ruch księży patriotów, „bitwa o handel”</i>	– <i>charakteryzuje proces uzależniania państw Europy Środkowo-Wschodniej od ZSRR, z uwzględnieniem sowietyzacji i stalinizacji (V.12.1)</i> – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z <i> dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6)</i> – <i>porównuje procesy stalinizacji państwa polskiego i państw Europy Środkowo-Wschodniej (V.14.1)</i> – <i>charakteryzuje system polityczny i społeczno-gospodarczy Polski w okresie stalinowskim, z uwzględnieniem konstytucji z 1952 r. (V.14.2)</i>	1

		– rozpoznaje charakterystyczne cechy gospodarki centralnie planowanej i ocenia jej skutki (V.14.3) – charakteryzuje zjawisko socrealizmu w literaturze i sztuce (V.14.4) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące PRL-u (V.16.4).	
4. Azja i Afryka po II wojnie światowej	– sytuacja w Chinach po zakończeniu II wojny światowej – powstanie i funkcjonowanie ChRL – rewolucja kulturalna Mao Tse-tunga – konflikt koreański – skutki wojny koreańskiej – powojenna okupacja i rozwój Japonii – wojna w Wietnamie – dekolonizacja Indochin – powstanie niepodległych Indii – konflikt indyjsko-pakistański – Bliski Wschód i konflikt arabsko-izraelski – kryzys sueski – dekolonizacja w Afryce – konflikt w Algierii – znaczenie terminów: Viet Minh, Wietkong, ofensywa „Tet”, Czerwoni Khmerzy, Rok Afryki, apartheid	– charakteryzuje przyczyny i skutki przełomowych konfliktów zimnej wojny: wojny koreańskiej [...], wojny w Wietnamie [...] (V.9.8) – wyjaśnia źródła i rozwój konfliktu arabsko-izraelskiego po II wojnie światowej (V.9.9) – opisuje główne etapy procesu dekolonizacji Azji i Afryki, z uwzględnieniem Indii oraz Indochin (V.10.1) – opisuje zmiany na politycznej mapie świata w wyniku procesu dekolonizacji (V.10.2) – ocenia polityczne i społeczno-gospodarcze skutki procesu dekolonizacji (V.10.3) – opisuje główne etapy w dziejach komunistycznych Chin (V.11.1) – charakteryzuje maoistowską odmianę komunizmu (V.11.2) – charakteryzuje międzynarodową pozycję Chin w okresie rywalizacji ZSRR i Stanów Zjednoczonych [...] (V.11.3) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6).	1
5. Zimna wojna w latach 1953–1980	– ostatnie lata życia Józefa Stalina – śmierć Stalina w 1953 r. – polityka wewnętrzna i zagraniczna Nikity Chruszczowa – uformowanie się Układu Warszawskiego – powstanie węgierskie w 1956 r. – zmiana polityki zagranicznej Chruszczowa – kryzys kubański	– rozpoznaje zmiany polityczne na mapie Europy i świata po II wojnie światowej (V.9.2) – wyjaśnia genezę zimnej wojny i rozpoznaje jej przejawy w stosunkach pomiędzy ZSRR a Stanami Zjednoczonymi (V.9.3) – wyjaśnia cele utworzenia NATO i Układu Warszawskiego oraz charakteryzuje te bloki	1

	– wzrost wpływów ZSRR na świecie i popularyzacja ideologii komunistycznej na Zachodzie – „praska wiosna” w 1968 r. – kryzys wewnętrzny w ZSRR – początki integracji europejskiej – wybuch wojny radziecko-afgańskiej – znaczenie terminów: <i>tajny referat, dekolonizacja, blokada morska, afera „Watergate”, sandiniści, Czerwone Brygady, Frakcja Czerwonej Armii, doktryna Breżniewa, détente, Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie</i>	<i>militarne (V.9.5)</i> – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6) – charakteryzuje przyczyny i skutki przełomowych konfliktów zimnej wojny: [...] kryzysu kubańskiego [...] i wojny w Afganistanie (V.9.8) – charakteryzuje międzynarodową pozycję Chin w okresie rywalizacji ZSRR i Stanów Zjednoczonych [...] (V.11.3) – wyjaśnia przyczyny zmian w polityce zagranicznej ZSRR i w polityce wewnętrznej państw satelickich ZSRR po 1956 r. (V.12.2) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6).	
6. PRL w czasach Władysława Gomułki	– PRL po śmierci Stalina – poznański Czerwiec (1956 r.) – polski Październik (1956 r.) – pierwsze lata rządów Władysława Gomułki – spór Gomułki z Kościołem katolickim – Marzec ‘68 – stagnacja gospodarcza w latach 60. XX w. – Grudzień ‘70 – odsunięcie Władysława Gomułki od władzy – znaczenie terminów: <i>pulawianie, natolińczycy, „mała stabilizacja”, peregrynacja, Klub Inteligencji Katolickiej</i>	– wyjaśnia przyczyny zmian w polityce zagranicznej ZSRR i w polityce wewnętrznej państw satelickich ZSRR po 1956 r. (V.12.2) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6) – charakteryzuje i porównuje etapy: 1956–1970 i 1970–1980 (V.15.1) – wyjaśnia przyczyny kryzysów społeczno-politycznych: 1968 r., 1970 r. [...] (V.15.2) – charakteryzuje działalność opozycji w PRL-u (V.15.3) – charakteryzuje relacje państwo-Kościół i ocenia rolę Kościoła w życiu społecznym (V.15.4) – charakteryzuje kulturę i życie codzienne w Polsce Ludowej (V.15.5) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące PRL-u (V.16.4).	1
7.	– geneza i założenia reform Edwarda Gierka	– wyjaśnia przyczyny zmian w polityce	1

„Druga Polska” Edwarda Gierka	– przyczyny niepowodzeń gospodarczych – przemiany społeczne – wydarzenia z 1976 r. – opozycja w latach 70. XX w. – znaczenie terminów: <i>ruble transferowe, Państwowe Gospodarstwo Rolne (PGR), fiat 126p, Dziennik Telewizyjny, Trybuna Ludu, Komitet Obrony Robotników, Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, sobór watykański II, Konfederacja Polski Niepodległej, Ruch Młodej Polski, Wolne Związki Zawodowe</i>	zagranicznej ZSRR i w polityce wewnętrznej państw satelickich ZSRR po 1956 r. (V.12.2) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6) – charakteryzuje i porównuje etapy: 1956–1970 i 1970–1980 (V.15.1) – wyjaśnia przyczyny kryzysów społeczno-politycznych: [...] 1976 r. [...] (V.15.2) – charakteryzuje działalność opozycji w PRL-u (V.15.3) – charakteryzuje relacje państwo-Kościół i ocenia rolę Kościoła w życiu społecznym (V.15.4) – charakteryzuje kulturę i życie codzienne w Polsce Ludowej (V.15.5) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące PRL-u (V.16.4).	
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2
PADEK KOMUNIZMU ORAZ TRANSFORMACJA USTROJOWA W POLSCE I EUROPIE			
1. Koniec „zimnej wojny”	– nowa polityka amerykańska – prezydentura Ronalda Reagana – wielopłaszczyznowa walka z „imperium zła” – zmiany w ZSRR – reformy Michaiła Gorbaczowa – Jesień Ludów – zjednoczenie Niemiec – rozpad ZSRR – Federacja Rosyjska Borysa Jelcyna – znaczenie terminów: <i>Pentagon, „gwiazdne wojny”, pierestrojka, głośność, uskorzenie, elektrownia atomowa, Karta 77, mudżahedini, finlandyzacja, „aksamitna rewolucja”, pucz Janajewa, Wspólnota Niepodległych Państw</i>	– rozpoznaje zmiany polityczne na mapie Europy i świata po II wojnie światowej (V.9.2) – wyjaśnia genezę zimnej wojny i rozpoznaje jej przejawy w stosunkach pomiędzy ZSRR a Stanami Zjednoczonymi (V.9.3) – charakteryzuje problem niemiecki po II wojnie światowej (V.9.4) – wyjaśnia cele utworzenia NATO i Układu Warszawskiego oraz charakteryzuje te bloki militarne (V.9.5) – charakteryzuje proces integracji Europy Zachodniej (V.9.6) – charakteryzuje przyczyny i skutki przełomowych konfliktów zimnej wojny: [...] wojny w Afganistanie (V.9.8)	1

		– <i>charakteryzuje proces uniezależnienia się państw satelickich od ZSRR (V.12.3)</i> – <i>wyjaśnia przyczyny rozpadu ZSRR i bloku wschodniego (V.12.4)</i> – <i>opisuje przeobrażenia ustrojowe w państwach Europy Środkowo-Wschodniej i rozpoznaje charakterystyczne cechy procesu dekomunizacji w państwach bloku wschodniego po 1989 r. (V.12.5)</i> – <i>synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6).</i>	
2. Powstanie NSZZ „Solidarność”	– pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski (1979 r.) – strajki sierpniowe – powstanie NSZZ „Solidarność” – stosunek władz PRL do NSZZ „Solidarność” – znaczenie terminów: <i>postulaty sierpniowe, Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWA, Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej (ZOMO), „uniwersytet latający”, Niezależne Zrzeszenie Studentów, NSZZ Rolników Indywidualnych, Tygodnik Solidarność</i>	– <i>synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6)</i> – <i>charakteryzuje i porównuje etapy: 1956–1970 i 1970–1980 (V.15.1)</i> – <i>wyjaśnia przyczyny kryzysów społeczno-politycznych: [...] 1980 r. (V.15.2)</i> – <i>charakteryzuje działalność opozycji w PRL-u (V.15.3)</i> – <i>charakteryzuje relacje państwo-Kościół i ocenia rolę Kościoła w życiu społecznym (V.15.4)</i> – <i>charakteryzuje kulturę i życie codzienne w Polsce Ludowej (V.15.5)</i> – <i>wyjaśnia ideę Solidarności i jej wpływ na przemiany społeczno-polityczne w Polsce (V.16.1)</i> – <i>prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące PRL-u (V.16.4).</i>	1
3. Stan wojenny (1981–1983 r.)	– narastanie napięć – wprowadzenie stanu wojennego – postawy Polaków wobec stanu wojennego – świat wobec wydarzeń w Polsce – skutki stanu wojennego – znaczenie terminów: <i>stan wojenny, strajk ostrzegawczy, strajk generalny, system kartkowy, opór cywilny, delegalizacja,</i>	– <i>synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6)</i> – <i>charakteryzuje działalność opozycji w PRL-u (V.15.3)</i> – <i>charakteryzuje relacje państwo-Kościół i ocenia rolę Kościoła w życiu społecznym (V.15.4)</i>	1

	„<i>prowokacja bydgoska</i>”, Przesłanie do ludzi pracy Europy Wschodniej, <i>Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego (WRON)</i>	– charakteryzuje kulturę i życie codzienne w Polsce Ludowej (V.15.5) – wyjaśnia ideę Solidarności i jej wpływ na przemiany społeczno-polityczne w Polsce (V.16.1) – charakteryzuje państwo i społeczeństwo w czasie stanu wojennego oraz ocenia społeczno-gospodarcze i polityczne skutki stanu wojennego (V.16.2) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące PRL-u (V.16.4).	
4. Początki III Rzeczypospolitej	– geneza kryzysu systemu komunistycznego w Polsce – droga do negocjacji strony rządowej ze stroną opozycyjną – obrady okrągłego stołu – wybory 4 czerwca 1989 r. – początki III Rzeczypospolitej – współczesne problemy polityki wewnętrznej w Polsce – sytuacja gospodarcza w III Rzeczypospolitej – polityka zagraniczna (integracja Polski ze strukturami NATO i Unii Europejskiej) – znaczenie terminów: <i>okrągły stół, Sejm kontraktowy, Obywatelski Klub Parlamentarny, transformacja, plan Balcerowicza, Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej, Bezpartyjny Blok Wspierania Reform, Trójkąt Weimarski, Grupa Wyszehradzka</i>	– synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski (V.12.6) – wyjaśnia ideę Solidarności i jej wpływ na przemiany społeczno-polityczne w Polsce (V.16.1) – charakteryzuje państwo i społeczeństwo w czasie stanu wojennego oraz ocenia społeczno-gospodarcze i polityczne skutki stanu wojennego (V.16.2) – opisuje przyczyny i skutki obrad „Okrągłego Stołu” (V.16.3) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące PRL-u (V.16.4) – wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania procesu odbudowy demokratycznego państwa po 1989 r. (V.17.1) – charakteryzuje proces reformowania gospodarki polskiej (V.17.2) – ocenia dokonania III Rzeczypospolitej w polityce zagranicznej (V.17.3).	1
5. Integracja europejska	– geneza integracji europejskiej – początki procesu integracji – powstanie Unii Europejskiej – struktury Unii Europejskiej – znaczenie terminów: <i>Europejska Wspólnota Węgla i Stali,</i>	– charakteryzuje proces integracji Europy Zachodniej (V.9.6) – opisuje przeobrażenia ustrojowe w państwach Europy Środkowo-Wschodniej i rozpoznaje charakterystyczne cechy procesu dekomunizacji w	1

	<i>traktaty rzymskie, Europejska Wspólnota Energii Atomowej, Europejska Wspólnota Gospodarcza, Rada Europy, Komisja Europejska, Parlament Europejski</i>	<i>państwach bloku wschodniego po 1989 r. (V.12.5).</i>	
6. Przemiany cywilizacyjne w 2. połowie XX wieku	– rozwój gospodarczy i technologiczny świata w 2. połowie XX w. – współczesna kultura – religia w świecie współczesnym – wyzwania współczesności – znaczenie terminów: <i>sakralizacja, desakralizacja, kontrkultura, kultura młodzieżowa, nowe ruchy społeczne, globalizacja, terroryzm</i>	– <i>charakteryzuje społeczno-gospodarcze i techniczne skutki rewolucji naukowo-technicznej, rozpoznając osiągnięcia nauki i techniki drugiej połowy XX w. (V.18.1)</i> – <i>rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury masowej i elitarnej oraz przemiany obyczajowe drugiej połowy XX w. (V.18.2)</i> – <i>charakteryzuje zjawisko kontrkultury i ruchy młodzieżowe w kulturze zachodniej (V.18.3)</i> – <i>charakteryzuje tendencje sakralizacyjne i desakralizacyjne we współczesnym świecie oraz proces dostosowywania się Kościoła katolickiego do wyzwań współczesności (V.18.4).</i>	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI			1
SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			2

Temat	Materiał nauczania	Odniesienie do podstawy programowej. Uczeń:	Liczba godzin
CZĘŚĆ II: DZIEJE NOWOŻYTNE			
EUROPA I ŚWIAT W EPOCE ODRODZENIA			
1. Cywilizacje pozaeuropejskie	• pierwsi mieszkańcy Ameryki • najstarsze cywilizacje Mezoameryki • cywilizacja Majów, Azteków i Inków • cywilizacje Azji • cywilizacje Afryki • znaczenie terminów: okres prekolumbijski, Mezoameryka, nomadzi, ludy półosiadłe, ludy osiadłe, politeizm astrobiologiczny, siogun, animizm	– charakteryzuje cywilizacje prekolumbijskie w Ameryce (III.1.1)	1

2. Wielkie odkrycia geograficzne	• średniowieczna wiedza o świecie • stare i nowe wyobrażenia na temat kształtu Ziemi • przyczyny odkryć geograficznych • rozwój żeglugi i nawigacji • pierwsze wyprawy Portugalczyków • odkrycie Ameryki • w drodze do Indii i Nowego Świata • opłynięcie Ziemi • znaczenie wielkich odkryć geograficznych • znaczenie terminów: handel lewantyński, karawela, kwadrant, astrolabium, Nowy Świat	– opisuje udział poszczególnych państw europejskich w podziale Nowego Świata w XVI–XVIII w. (III.1.2) – ocenia wpływ odkryć geograficznych i ekspansji kolonialnej na życie gospodarcze i kulturowe Europy (III.1.3) – ocenia długofalowe konsekwencje wielkich odkryć geograficznych dla Ameryki, Azji, Afryki (III.1.4)	1
3. Ekspansja kolonialna	• początek kolonizacji Nowego Świata; podział stref wpływów • podbój Meksyku • kolonizacja Ameryki Południowej • organizacja imperium hiszpańskiego w Nowym Świecie • kolonizacja Ameryki Północnej • ekspansja kolonialna w Afryce i Azji • znaczenie ekspansji kolonialnej • niewolnictwo • znaczenie terminów: traktat z Tordesillas, układ w Saragossie, konkwista, konkwistador, korsarstwo	– opisuje udział poszczególnych państw europejskich w podziale Nowego Świata w XVI–XVIII w. (III.1.2) – ocenia wpływ odkryć geograficznych i ekspansji kolonialnej na życie gospodarcze i kulturowe Europy (III.1.3) – ocenia długofalowe konsekwencje wielkich odkryć geograficznych dla Ameryki, Azji, Afryki (III.1.4)	1
4. Europa w epoce wielkich odkryć	• rozwój demograficzny Europy • rozwój miast • postęp techniczny i organizacja produkcji • rozwój handlu • kredyty, banki i giełdy • inflacja i dualizm gospodarczy Europy • znaczenie terminów: migracja, popyt, podaż, system nakładczy, kapitalizm, bank, weksel, akcja, giełda, kompania handlowa, proces	– ocenia wpływ odkryć geograficznych i ekspansji kolonialnej na życie gospodarcze i kulturowe Europy (III.1.3) – analizuje przemiany kapitalistyczne w życiu gospodarczym Europy Zachodniej XVI–XVII w. (III.2.8)	1

	grodzenia, inflacja, pańszczyzna, dualizm gospodarki europejskiej		
5. Kultura renesansu	• podstawy przełomu kulturalnego • zainteresowanie antykiem, humanizm • literatura odrodzenia • teatr w epoce odrodzenia • sztuka i architektura renesansu • wielcy twórcy renesansu • nauka w epoce odrodzenia • znaczenie terminów: renesans (odrodzenie), patrycjat, mecenat artystyczny, humanizm, manieryzm, światłocień, perspektywa, człowiek renesansu, teoria heliocentryczna	– rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu europejskiego oraz wskazuje czołowych twórców i ich dzieła (III.2.1)	1
6. Reformacja i jej skutki	• przyczyny reformacji • wystąpienie Marcina Lutra • reformacja w Niemczech • działalność reformatorów w Szwajcarii • powstanie kościoła anglikańskiego • reformacja w innych krajach europejskich • społeczne skutki reformacji • znaczenie terminów: nepotyzm, symonia, sprzedaż odpustów, reformacja, protestanci, luteranizm (wyznanie ewangelicko-augsburskie), wojna chłopska, pokój w Augsburgu, kondotierstwo, teoria o predestynacji, kalwinizm (wyznanie ewangelicko-reformowane), <i>Akt o supremacji</i>, anglikanizm, hugenoci	– wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji, opisując główne nurty i postaci [...] (III.2.2) – opisuje mapę [...] wyznaniową Europy w XVI w. (III.2.3) – wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej [...] (III.2.4) – charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w. [...] (III.2.6)	1
7. Kонтрреформacja i wojny religijne	• Kościół wobec reformacji • reformy soboru trydenckiego i walka z reformacją • powstanie i działalność Towarzystwa Jezusowego • walka władców Francji z hugenotami	– [...] charakteryzuje reformę Kościoła katolickiego (III.2.2) – opisuje mapę [...] wyznaniową Europy w XVI w. (III.2.3) – wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej [...]	1

	• rewolucja w Niderlandach • znaczenie terminów: sobór trydencki, kontrreformacja, inkwizycja, <i>Indeks ksiąg zakazanych</i>, jezuici, noc św. Bartłomieja, „wojna trzech Henryków”, <i>Edykt nantejski</i>, gezowie, pacyfikacja gandawska	(III.2.4) – charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w. [...] (III.2.6)	
8. Europa Zachodnia w XVI wieku	• kryzys monarchii stanowych • imperium Habsburgów • rywalizacja o hegemonię w Europie Zachodniej • wojny włoskie • rywalizacja hiszpańsko-angielska • zmiany w sztuce wojennej • znaczenie terminów: monarchia absolutna, „wojny włoskie”, <i>Sacco di Roma</i>, Wielka Armada	– wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji [...] (III.2.2) – opisuje mapę polityczną i wyznaniową Europy w XVI w. (III.2.3) – wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej, z uwzględnieniem charakterystyki i oceny absolutyzmu francuskiego (III.2.4)	1
9. Państwa Europy Wschodniej i Północnej	• ekspansja turecka • walki na Morzu Śródziemnym • państwo moskiewskie • Szwecja w XVI w. • znaczenie terminów: Liga Święta, samodzierżawie, opricznina, unia kalmarska, Riksdag	– charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w., z uwzględnieniem roli Turcji w Europie Środkowo-Wschodniej (III.2.6)	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI, SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			3
„ZŁOTY WIEK” RZECZYPOSPOLITEJ SZLACHECKIEJ			
1. Społeczeństwo i gospodarka Rzeczypospolitej w XVI wieku	• społeczeństwo Rzeczypospolitej • wieloetniczna Rzeczypospolita • gospodarka folwarczno-pańszczyźniana • sytuacja chłopów w Rzeczypospolitej w XVI w. • miasta Rzeczypospolitej • Gdańsk – główny port Rzeczypospolitej • handel lokalny i międzynarodowy • pieniądź w Rzeczypospolitej	– ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim oraz synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVI w. z wydarzeniami europejskimi (III.3.2)	1

	• znaczenie terminów: ludzie luźni, kahał, folwark, pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, trójpolówka, monopol dworski, monopol propinacyjny, system cechowy, targ miejski, jarmark, myto		
2. Rozwój demokracji szlacheckiej	• pozycja prawna szlachty w Rzeczypospolitej • liczebność i różnicowanie szlachty • polski parlamentaryzm; sejmiki i sejm walny • narodziny ruchu egzekucyjnego • egzekucja praw i dóbr • znaczenie terminów: demokracja szlachecka, nietykalność osobista, przywiązanie do ziemi, prawo ziemskie, magnateria, szlachta średnia, szlachta drobna, szlachta zagrodowa, szlachta gołota, sejmik, sejm, izba poselska, senat, sejm walny, królewszczczyzny, możnowładztwo, ustawa o inkompatibiliach, konstytucja <i>Nihil novi</i>, koronacja <i>vivente rege</i>, wojna kokosza, ruch egzekucyjny, egzekucja praw i dóbr, lustracja, wojsko kwarciane	– opisuje i wyjaśnia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce, w tym sejmików, sejmu, senatu i sejmu elekcyjnego; ocenia demokrację szlachecką (III.3.1) – ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim oraz synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVI w. z wydarzeniami europejskimi (III.3.2) – [...] ocenia dorobek polskiej myśli politycznej okresu odrodzenia i reformacji (III.3.7)	1
3. Kultura i sztuka renesansu w Polsce	• humanizm w Polsce • rozwój nauk ścisłych i medycznych • geografia i historiografia polska • myśl społeczna i polityczna • literatura polskiego renesansu • architektura i sztuka renesansowa w Polsce • znaczenie terminów: sztuka epistolarna, alchemia, genealogia, heraldyka, attyka, polichromia, arras, arkady	– identyfikuje dzieła polskiego renesansu oraz ocenia dorobek polskiej myśli politycznej okresu odrodzenia i reformacji (III.3.7)	1
4. Panowanie ostatnich Jagiellonów	• wojny z państwem moskiewskim • stosunki z Habsburgami i polityka węgierska • polityka dynastyczna ostatnich Jagiellonów • wojny o Mołdawię i stosunki z państwem tureckim	– [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVI w. z wydarzeniami europejskimi (III.3.2) – opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakteryzuje stosunki z sąsiadami	1

	• zakończenie problemu krzyżackiego • hołd pruski i jego ocena • przyłączenie Mazowsza do Korony • walka o wpływy nad Bałtykiem i Inflanty • znaczenie terminów: układ w Wiedniu, gospodar, obrona potoczna, hołd pruski, sekularyzacja, I wojna północna, <i>dominium Maris Baltici</i>, Komisja Morska, flota kaperska, <i>Statuty Karnkowskiego</i>	w XVI w. (III.3.3)	
5. Reformacja i kontrreformacja w Rzeczypospolitej	• początki reformacji w Polsce • bracia polscy i bracia czescy • próby zjednoczenia protestantów i walka o tolerancję • kontrreformacja w Polsce • kościół prawosławny i unia brzeska • znaczenie terminów: zbór, antytrynitaryzm, arianie (bracia polscy), pacyfizm, bracia czescy, kościół narodowy, ugoda sandomierska, konfederacja warszawska, wolność religijna, dysydenci, kolegium, monastyr, unia brzeska, kościół unicki (grekokatolicki), dyzunici	– synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVI w. z wydarzeniami europejskimi (III.3.2) – ocenia kulturową rolę Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie (III.3.5) – ocenia sytuację wyznaniową na ziemiach Rzeczypospolitej w XVI w., w tym tolerancję wyznaniową oraz unię brzeską (III.3.6) – [...] ocenia dorobek polskiej myśli politycznej okresu odrodzenia i reformacji (III.3.7)	1
6. Rzeczpospolita Obojga Narodów	• unia polsko-litewska w XV w. • dwa państwa i jeden władca • przemiany na Litwie przed unią lubelską • unia lubelska i jej znaczenie • Rzeczpospolita Obojga Narodów – cechy charakterystyczne • Prusy Królewskie w XVI w. • znaczenie terminów: unia krakowsko-wileńska, unia realna, unia mielnicka, bojarzy, II statut litewski, inkorporacja, unia lubelska, Rzeczpospolita Obojga Narodów, polonizacja	– opisuje i wyjaśnia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce [...] (III.3.1) – [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVI w. z wydarzeniami europejskimi (III.3.2) – ocenia zmiany w relacjach polsko-litewskich w XVI w. (III.3.4) – ocenia kulturową rolę Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie (III.3.5)	1
7. Pierwsi władcy	• pierwsze bezkrólewie	– opisuje i wyjaśnia funkcjonowanie	1

elekcyjni	• pierwsza wolna elekcja; <i>Artykuły henrykowskie</i> i <i>pacta conventa</i> • krótkie rządy Henryka Walezego i drugie bezkrólewie • początki rządów Stefana Batorego – wojna z Gdańskiem • wojna z Moskwą • konflikt Stefana Batorego ze szlachtą • znaczenie terminów: bezkrólewie, konfederacja, konfederacja kapturowa, sąd kapturowy, interrex, sejm konwokacyjny, elekcja <i>viritem</i>, <i>Artykuły henrykowskie</i>, <i>pacta conventa</i>, Trybunał Koronny, piechota wybraniecka, rozejm w Jamie Zapolskim	najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce [...] (III.3.1) – ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych [...] oraz synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVI w. z wydarzeniami europejskimi (III.3.2) – opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakteryzuje stosunki z sąsiadami w XVI w. (III.3.3)	
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI, SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			3
EUROPA W XVII WIEKU			
1. Angielska wojna domowa	• przemiany społeczne i konflikty religijne w Anglii • spór króla z parlamentem • początek rewolucji angielskiej • wojna domowa i powstanie republiki • protektorat Olivera Cromwella • od restauracji do monarchii parlamentarnej • znaczenie terminów: nowa szlachta (gentry), purytanizm, <i>Petycja o prawo</i>, jedenastoletnia tyrania, Krótki Parlament, Długi Parlament, <i>Wielka remonstracja</i>, Armia Nowego Wzoru, independenci, Parlament Kadłubowy, lewellerzy, diggerzy, lord protektor, <i>Akt nawigacyjny</i>, torysi, wigowie, <i>Habeas Corpus Act</i>, chwalebna (sławetna) rewolucja, <i>Ustawa o prawach</i>, <i>Akt tolerancyjny</i>, <i>Akt o następstwie tronu</i>, monarchia parlamentarna	– wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej [...] (III.2.4) – wyjaśnia genezę i opisuje następstwa rewolucji angielskich (III.2.7) – analizuje przemiany kapitalistyczne w życiu gospodarczym Europy Zachodniej XVI–XVII w. (III.2.8) – charakteryzuje parlamentaryzm angielski [...] (III.5.5)	1
2. Wojna	• Rzesza Niemiecka na początku XVII w.	– wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne,	1

trzydziestoletnia	• defenestracja praska • początek wojny trzydziestoletniej • działania wojenne w latach 1624-1635 • wojna europejska – francuski okres wojny trzydziestoletniej • armie okresu wojny trzydziestoletniej • pokój westfalski i skutki wojny • znaczenie terminów: Unia Protestancka, Liga Katolicka, list majestatyczny, druga defenestracja praska, wojna trzydziestoletnia, edykt restytucyjny, pokój westfalski	kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji [...] (III.2.2) – wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej [...] (III.2.4) – charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w. [...] (III.2.6)	
3. Absolutyzm we Francji	• Ludwik XIII i kardynał Richelieu • rządy kardynała Mazarina • władza absolutna Ludwika XIV • gospodarka podporządkowana państwu • polityka zagraniczna Ludwika XIV • armia Ludwika XIV • znaczenie terminów: intendent, szlachta urzędnicza, edykt łaski, racja stanu, fronda, pokój pirenejski, Wysoka Rada, merkantylizm, kolbertyzm, wojna dewolucyjna, pokój w Akwizgranie, polityka réunionów, Liga Augsburska, pokój w Rijswijk	– wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej, z uwzględnieniem charakterystyki i oceny absolutyzmu francuskiego (III.2.4) – charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w. [...] (III.2.6)	1
4. Zmiany polityczne w Europie w XVII wieku	• upadek potęgi Hiszpanii • polityka obronna Holandii; wojny angielsko-holenderskie • wzrost znaczenia Brandenburgii • potęga i ekspansja Szwecji • Węgry i ekspansja turecka w Europie • znaczenie terminów: moryskowie, junkrzy, Święta Liga	– wyjaśnia zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej [...] (III.2.4) – charakteryzuje główne europejskie konflikty polityczne w XVI–XVII w. z uwzględnieniem roli Turcji w Europie Środkowo-Wschodniej (III.2.6)	1
5. Kultura baroku	• od renesansu do baroku • sztuka i architektura baroku • malarstwo barokowe	– opisuje przemiany w kulturze europejskiej w XVII w. i rozpoznaje główne dokonania epoki baroku (III.2.9)	1

	• nauka i filozofia epoki baroku • teatr, literatura i muzyka • znaczenie terminów: manieryzm, barok, barok dworski, realizm, racjonalizm, empiryzm, libertynizm, jansenizm, teatr ludowy, klasycyzm, rokoko, powieść łotrzykowska, opera		
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI, SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			3
WOJNY I KRYZYS RZECZYPOSPOLITEJ W XVII WIEKU			
1. Początki rządów Zygmunta III Wazy	• podwójna elekcja – Zygmunt III Waza na tronie polskim • król i hetman – relacje między Zygmuntem III Wazą a Janem Zamojskim • walka o szwedzki tron i wojna ze Szwecją • rokosz Zebrzydowskiego • wojna w Inflantach i Prusach • znaczenie terminów: popularyści, sejm inkwizycyjny, husaria, regaliści, rokosz, rozejm w Starym Targu (Altmarku), rozejm w Sztumskiej Wsi	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1) – opisuje główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej ze Szwecją [...] w XVII w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2) – charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3) – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4) – [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5)	1
2. Walka o koronę carów	• kryzys państwa rosyjskiego w II połowie XVI i na początku XVII wieku • dymitriady i ich skutki • początek wojny z Moskwą i walki o koronę carów • wojna smoleńska • znaczenie terminów: Wielka Smuta, dymitriady, rozejm w Dywiline	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1) – opisuje główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej z [...] państwem moskiewskim/Rosją [...] w XVII w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2) – charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3) – [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5)	1
3. Kozaczyzna i konflikty z Turcją	• Turcja i księstwa naddunajskie • najazdy tatarskie na Rzeczpospolitą i ich skutki	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1)	1

	• polskie wyprawy na Mołdawię • narodziny Kozaczyzny • rejestr i pierwsze powstania kozackie • wojna z Turcją: klęska pod Cecorą i oblężenie Chocimia • plany kolejnej wojny z Turcją i ich konsekwencje • znaczenie terminów: pokój hetmański, kondominium, Kozaczyzna, traktat w Buszy, Dzikie Pola (Zaporoże, Niż), Sicz, ataman, tabor, rejestr, pokój w Chocimiu, czambuł	– opisuje główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej z [...] Turcją w XVII w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2) – charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3) – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4) – [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5)	
4. Powstanie Chmielnickiego	• problem kozacki w I połowie XVII w. • wojsko zaporoskie i jego militarne znaczenie • przyczyny powstania Chmielnickiego • wybuch powstania na Ukrainie • walki w latach 1649-1653 • Moskwa i Kozacy • znaczenie terminów: wojsko zaporoskie, ukraińscy królewicze, ugoda zborowska, ugoda w Białej Cerkwi, układ w Perejasławiu, unia w Hadziaczu, księstwo ruskie, rozejm w Andruszowie	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1) – charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3) – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4) – ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim oraz synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5)	1
5. Potop szwedzki	• przyczyny najazdu szwedzkiego • początek potopu szwedzkiego • wojna o wyzwolenie Rzeczypospolitej • zmiana sytuacji międzynarodowej Rzeczypospolitej – traktat rozbiorowy w Radnot i jego konsekwencje • koniec wojny i pokój w Oliwie • prześladowania protestantów • znaczenie terminów: potop szwedzki, regimentarz, wojna podjazdowa, śluby	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1) – opisuje główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej ze Szwecją [...] w XVII w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2) – charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3) – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4) – [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z	1

	lwowskie, traktat wileński, traktat w Radnot, układy welawsko-bydgoskie, pokój oliwski	dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5)	
6. Wojna domowa i król „Piast”	• Rzeczpospolita po potopie szwedzkim • plany reform Jana Kazimierza i problem następstwa tronu • rokosz Lubomirskiego • elekcja Michała Korybuta Wiśniowieckiego • konflikt króla z malkontentami • początki konfliktu z Turcją • znaczenie terminów: <i>liberum veto</i>, Związek Święcony, Związek Pobożny, malkontenci, pokój w Buczaczu	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1) – opisuje główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej z [...] Turcją w XVII w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2) – charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3) – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4) – [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5)	1
7. Rządy Jana III Sobieskiego	• elekcja Jana III Sobieskiego • wojna z Turcją; pokój w Żurawnie • polityka zagraniczna Jana III Sobieskiego • zmiany sojuszów i ich konsekwencje • bitwa pod Wiedniem i jej znaczenie • zakończenie walk z Turcją • ostatnie lata panowania Jana III Sobieskiego • znaczenie terminów: odsiecz wiedeńska, wielki wezyr, Święta Liga, pokój Grzymułtowskiego, pokój w Karłowicach	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1) – opisuje główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej z [...]Turcją w XVII w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2) – charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3) – [...] synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5)	1
8. Kryzys Rzeczypospolitej	• zniszczenia wojenne • społeczne skutki wojen • wzrost roli magnaterii • przemiany ustrojowe i polska skarbowość • sytuacja wyznaniowa w XVII w. • znaczenie terminów: egzulanci, przymus propinacyjny, latyfundia magnackie, klientela magnacka, oligarchia magnacka, rządy sejmikowe, podatek podymny, podatek	– opisuje zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.1) – opisuje główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej [...] w XVII w.; wyjaśnia ich następstwa (III.4.2) – charakteryzuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej (III.4.3) – wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII w. (III.4.4)	1

	pogłówny, kwarta, łanowe, hiberna, apostazja	– ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim oraz synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII w. z wydarzeniami europejskimi (III.4.5)	
9. Barok i sarmatyzm	• początki baroku w Polsce • architektura barokowa w Polsce • rzeźba i malarstwo • kultura barokowa na dworach magnackich • literatura barokowa • nauka i oświata w XVII-wiecznej Rzeczypospolitej • sarmatyzm i jego cechy charakterystyczne • znaczenie terminów: przedstawienia funeralne, <i>silva rerum</i>, pamiętnikarstwo, makaronizmy, sarmatyzm, przedmurze chrześcijaństwa, ksenofobia, złota wolność szlachecka, orientalizacja, szlachcic-sybaryta	– opisuje przemiany w kulturze europejskiej w XVII w. i rozpoznaje główne dokonania epoki baroku (III.2.9) – charakteryzuje sarmatyzm jako ideologię i styl życia polskiej szlachty; rozpoznaje dzieła sztuki polskiego baroku (III.4.6)	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI, SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			3
OŚWIECENIE W EUROPIE I W POLSCE			
1. Gospodarka i społeczeństwo w XVIII wieku	• eksplozja demograficzna w Europie • rewolucja agrarna • rewolucja przemysłowa w Anglii • skutki społeczne i gospodarcze rewolucji przemysłowej • nowe koncepcje ekonomiczne • znaczenie terminów: eksplozja demograficzna, płodozmian intensywny, rewolucja agrarna, maszyna parowa, rewolucja przemysłowa, klasa robotnicza, fizjokratyzm, leseferyzm, liberalizm gospodarczy, wolny rynek, wolna konkurencja, gospodarka wolnorynkowa	– wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego (III.5.1) – charakteryzuje [...] rewolucję przemysłową w Anglii (III.5.5)	1
2. Oświecenie	• wiek XVIII – stulecie rozumu	– wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne,	1

	• filozofia i myśl społeczno-polityczna oświecenia • <i>Wielka encyklopedia francuska</i> i jej znaczenie • rozwój nauki • rozwój edukacji i ośrodków naukowych • literatura oświeceniowa • rokoko i klasycyzm • znaczenie terminów: prawa naturalne, oświecenie, deizm, ateizm, trójpodział władzy, koncepcja wolności, umowa społeczna, encyklopedyści, teoria poznania, krytycyzm, szkoły specjalistyczne, akademie naukowe, salony kulturalne, loże masońskie, sentymentalizm, rokoko, klasycyzm, teatr narodowy	kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego (III.5.1) – charakteryzuje główne idee europejskiego oświecenia i rozpoznaje jego główne dokonania w myśli politycznej, nauce, literaturze, sztuce i architekturze (III.5.2)	
3. Budowa imperium rosyjskiego	• Rosja a Europa w XVII w. • początki rządów Piotra I • reformy Piotra I • wielka wojna północna i jej następstwa • walka o władzę w Rosji po śmierci Piotra I • rządy Katarzyny II • powstanie rosyjskiego mocarstwa • znaczenie terminów: Senat Rządzący, gubernia, tabela rang, przymus szkolny, wielka wojna północna, pokój w Nystad, absolutyzm, imperator Wszechrosji, Rada Cesarska, wsie potiomkinowskie, wojna siedmioletnia	– wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego (III.5.1) – charakteryzuje absolutyzm oświecony na przykładach państw sąsiadujących z Rzeczpospolitą (III.5.3) – charakteryzuje program modernizacji Rosji i rosyjską ideę imperium (III.5.4) – wskazuje najważniejsze zmiany na mapie politycznej Europy [...] w XVIII w. oraz wyjaśnia ich przyczyny (III.5.8)	1
4. Absolutyzm oświecony w Prusach i w Austrii	• absolutyzm oświecony • budowa potęgi Prus • absolutyzm oświecony Fryderyka II • Austria w czasie wielkich wojen • wojna siedmioletnia • reformy Marii Teresy i Józefa II w Austrii • znaczenie terminów: absolutyzm oświecony,	– wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego (III.5.1) – charakteryzuje absolutyzm oświecony na przykładach państw sąsiadujących z Rzeczpospolitą (III.5.3) – wskazuje najważniejsze zmiany na mapie	1

	„król-filozof”, „pierwszy sługa państwa”, laicyzacja, wojna o sukcesję hiszpańską, wojny śląskie, sankcja pragmatyczna, wojna o sukcesję austriacką, odwrócenie przymierzy, wojna siedmioletnia (III wojna śląska), Rada Państwa, państwo policyjne, józefinizm, patent tolerancyjny	politycznej Europy [...] w XVIII w. oraz wyjaśnia ich przyczyny (III.5.8)	
5. Rzeczpospolita w pierwszej połowie XVIII wieku	• pierwsze lata unii polsko-saskiej • Rzeczpospolita w czasie wojny północnej • ostatnie lata rządów Augusta II • wojna o sukcesję polską • polityczna anarchia i próby reform w czasach Augusta III • reformy oświaty i ożywienie gospodarcze w Polsce • znaczenie terminów: sejm niemy, Familia, republikańskie, wojna o sukcesję polską, sejm pacyfikacyjny, falkcje magnackie, Collegium Nobilium, pijarzy	– wskazuje najważniejsze zmiany na mapie politycznej Europy [...] w XVIII w. oraz wyjaśnia ich przyczyny (III.5.8) – charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej i wskazuje przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego (III.6.1) – charakteryzuje działania zmierzające do naprawy Rzeczypospolitej [...] (III.6.2) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVIII w. z wydarzeniami w Europie [...] (III.6.7)	1
6. Pierwsze lata rządów Stanisława Augusta	• elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego i pierwsze reformy • sprawa dysydentów i prawa kardynalne • konfederacja barska – przyczyny, przebieg, skutki i ocena • I rozbiór Polski • sejm rozbiorowy i jego reformy • znaczenie terminów: Szkoła Rycerska, sejm repninowski, prawa kardynalne, konfederacja barska, koliszczyszna, walka partyzancka, generalność, zasada równowagi sił, Rada Nieustająca, Komisja Edukacji Narodowej	– charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej i wskazuje przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego (III.6.1) – charakteryzuje działania zmierzające do naprawy Rzeczypospolitej i walkę zbrojną o utrzymanie niepodległości w drugiej połowie XVIII w. (III.6.2) – opisuje i wyjaśnia uwarunkowania wewnętrzne i międzynarodowe kolejnych rozbiorów Polski, a także analizuje zmiany granic (III.6.4) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące rozbiorów, panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego i przyczyn upadku Rzeczypospolitej (III.6.5) – wyjaśnia specyfikę polskiego oświecenia [...]	1

		(III.6.6) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVIII w. z wydarzeniami w Europie i w Stanach Zjednoczonych (III.6.7)	
7. Oświecenie w Rzeczypospolitej	• początki oświecenia w Polsce • mecenat Stanisława Augusta Poniatowskiego • architektura i sztuka polskiego oświecenia • literatura oświeceniowa • edukacja i nauka • znaczenie terminów: oświecenie stanisławowskie, obiady czwartkowe, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych	– charakteryzuje działania zmierzające do naprawy Rzeczypospolitej [...] (III.6.2) – wyjaśnia specyfikę polskiego oświecenia; ocenia dorobek kulturowy okresu stanisławowskiego, z uwzględnieniem reformy szkolnictwa (III.6.6) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVIII w. z wydarzeniami w Europie i w Stanach Zjednoczonych (III.6.7)	1
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI, SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			3
ŚWIAT I RZECZPOSPOLITA W KOŃCU XVIII WIEKU			
1. Rewolucja amerykańska	• kolonizacja Ameryki Północnej • konflikt między osadnikami a metropolią • wojna o niepodległość • ustrój Stanów Zjednoczonych • znaczenie terminów: metropolia, opłaty stemplowe, ustawa o herbacie, „bostońskie picie herbaty”, Armia Kontynentalna, <i>Deklaracja niepodległości</i>, pokój w Wersalu, federaliści, separatyści, konstytucja Stanów Zjednoczonych, państwo federacyjne, Kongres, Izba Reprezentantów, Senat, prezydent, procedura impeachmentu, Sąd Najwyższy, Karta Praw, republikanie, demokraci	– charakteryzuje główne idee europejskiego oświecenia i rozpoznaje jego główne dokonania w myśli politycznej [...] (III.5.2) – porównuje przyczyny oraz charakter rewolucji amerykańskiej i francuskiej (III.5.6) – wskazuje najważniejsze zmiany na mapie politycznej [...] Ameryki Północnej w XVIII w. oraz wyjaśnia ich przyczyny (III.5.8) – ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej [...] z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej (III.5.9)	1
2. Wybuch rewolucji we Francji	• Francja Ludwika XVI • Stany Generalne i ich rola • rewolucja ludowa • zmiana ustroju we Francji – wprowadzenie monarchii konstytucyjnej • rewolucja burżuazyjna	– wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego (III.5.1) – charakteryzuje główne idee europejskiego oświecenia i rozpoznaje jego główne dokonania w myśli politycznej [...] (III.5.2)	1

	• znaczenie terminów: stan trzeci, burżuazja, drobnomieszczaństwo, Stany Generalne, Zgromadzenie Narodowe, Zgromadzenie Konstytucyjne (Konstytuanta), gwardia mieszczańska, Gwardia Narodowa, wielka trwoga, <i>Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela</i>, jakobini, kordelierzy, monarchia konstytucyjna, Zgromadzenie Prawodawcze (Legislatywa), cenzus majątkowy, Wielka Rewolucja Francuska, rewolucja burżuazyjna	– porównuje przyczyny oraz charakter rewolucji amerykańskiej i francuskiej (III.5.6) – wskazuje najważniejsze zmiany na mapie politycznej Europy [...] w XVIII w. oraz wyjaśnia ich przyczyny (III.5.8) – ocenia znaczenie rewolucji [...] francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej (III.5.9)	
3. Republika Francuska	• proklamowanie Republiki Francuskiej • wojna w obronie republiki • dyktatura jakobinów • przewrót termidoriański i rządy dyktatoriatu • znaczenie Wielkiej Rewolucji Francuskiej • znaczenie terminów: kontrrewolucjoniści, Konwent Narodowy, triumwirat, <i>Marsylianka</i>, powstanie w Wandei, rojaliści, Komitet Ocalenia Publicznego, dyktatura jakobinów, Trybunał Rewolucyjny, wielki terror, przewrót termidoriański, dyktatoriat	– wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego (III.5.1) – charakteryzuje główne idee europejskiego oświecenia i rozpoznaje jego główne dokonania w myśli politycznej [...] (III.5.2) – charakteryzuje specyfikę okresu jakobińskiego rewolucji francuskiej (III.5.7) – wskazuje najważniejsze zmiany na mapie politycznej Europy [...] w XVIII w. oraz wyjaśnia ich przyczyny (III.5.8) – ocenia znaczenie rewolucji [...] francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej (III.5.9)	1
4. Rzeczpospolita w dobie Sejmu Wielkiego	• sytuacja polityczna Rzeczypospolitej po I rozbiorze • zwołanie Sejmu Wielkiego • reformy Sejmu Wielkiego • Konstytucja 3 maja • wojna w obronie suwerenności • II rozbiór Polski • znaczenie terminów: <i>Kodeks Zamojskiego</i>, Sejm Wielki (Sejm Czteroletni), stronnictwo patriotyczne, stronnictwo dworskie, stronnictwo hetmańskie, ofiara 10 grosza,	– charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej i wskazuje przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego (III.6.1) – charakteryzuje działania zmierzające do naprawy Rzeczypospolitej i walkę zbrojną o utrzymanie niepodległości w drugiej połowie XVIII w. (III.6.2) – charakteryzuje i ocenia dzieło Sejmu Wielkiego, odwołując się do tekstu Konstytucji 3 maja (III.6.3)	1

	„czarna procesja”, jurydyki, <i>Ustawa o sejmikach</i>, <i>Prawo o miastach</i>, plenipotenci, <i>Ustawa rządowa</i> (Konstytucja 3 maja), monarchia konstytucyjna, Straż Praw, konfederacja targowicka, wojna w bronie Konstytucji 3 maja	– opisuje i wyjaśnia uwarunkowania wewnętrzne i międzynarodowe kolejnych rozbiórów Polski, a także analizuje zmiany granic (III.6.4) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące rozbiórów, panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego [...] (III.6.5) – wyjaśnia specyfikę polskiego oświecenia; ocenia dorobek kulturowy okresu stanisławowskiego [...] (III.6.6) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVIII w. z wydarzeniami w Europie i w Stanach Zjednoczonych (III.6.7)	
5. Upadek polskiej państwowości	• Polska po II rozbiorze • wybuch powstania kościuszkowskiego • przebieg insurekcji – walki powstańcze i decyzje polityczne • koniec insurekcji kościuszkowskiej • III rozbiór Polski i upadek Rzeczypospolitej • znaczenie terminów: emigracja, ogólnonarodowe powstanie, akt insurekcji, naczelnik, kosynierzy, <i>Uniwersał Połaniecki</i>, rzeź Pragi	– charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej i wskazuje przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego (III.6.1) – charakteryzuje działania zmierzające do naprawy Rzeczypospolitej i walkę zbrojną o utrzymanie niepodległości w drugiej połowie XVIII w. (III.6.2) – opisuje i wyjaśnia uwarunkowania wewnętrzne i międzynarodowe kolejnych rozbiórów Polski, a także analizuje zmiany granic (III.6.4) – prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące rozbiórów, panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego i przyczyn upadku Rzeczypospolitej (III.6.5) – synchronizuje najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVIII w. z wydarzeniami w Europie i w Stanach Zjednoczonych (III.6.7)	1
6. Francja od konsulatu do cesarstwa	• rządy dyktatoratu • walki z I koalicją antyfrancuską • początki kariery Napoleona Bonaparte • wyprawa Napoleona do Egiptu • zamach stanu 18 brumaire’a i rządy konsulatu	– opisuje kierunki i etapy podbojów Napoleona; charakteryzuje napoleońską ideę imperium (IV.1.1) – wyjaśnia źródła sukcesów i porażek Napoleona w polityce wewnętrznej i zagranicznej (IV.1.2)	1

	• walki z II koalicją antyfrancuską • reformy Napoleona • Napoleon cesarzem Francuzów • znaczenie terminów: republiki siostrzane, zamach 18 <i>brumaire</i> 'a, konsulat, konkordat, kodeks cywilny	– wyjaśnia wpływ idei rewolucji francuskiej i wojen okresu napoleońskiego na zmiany polityczne, społeczne i gospodarcze w Europie (IV.1.3) – [...] wyjaśnia przyczyny zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona (IV.1.4)	
7. Legiony Polskie we Włoszech	• losy Polaków po III rozbiórce • polska konspiracja niepodległościowa • powstanie Legionów Polskich • walki Legionów we Włoszech • kryzys idei legionowej • znaczenie Legionów Polskich we Włoszech • znaczenie terminów: Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Centralizacja, Towarzystwo Republikanów Polskich, Agencja, Deputacja, Legiony Polskie, Legia Naddunajska	– wskazuje przykłady i wyjaśnia przyczyny zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona (IV.1.4)	1
8. Ekspansja i klęska Napoleona	• wojna z III koalicją antyfrancuską; bitwa pod Austerlitz • armia Napoleona • walki z Prusami i Rosją (IV koalicja antyfrancuska) • apogeum francuskiej dominacji • wyprawa na Moskwę i jej skutki • wojna z wielką koalicją; „bitwa narodów” pod Lipskiem • „sto dni” Napoleona • znaczenie terminów: Wielka Armia, „bitwa trzech cesarzy”, blokada kontynentalna, pokój w Tylży, „bitwa narodów”, „sto dni” Napoleona	– opisuje kierunki i etapy podbojów Napoleona; charakteryzuje napoleońską ideę imperium (IV.1.1) – wyjaśnia źródła sukcesów i porażek Napoleona w polityce wewnętrznej i zagranicznej (IV.1.2) – wyjaśnia wpływ idei rewolucji francuskiej i wojen okresu napoleońskiego na zmiany polityczne, społeczne i gospodarcze w Europie (IV.1.3) – [...] wyjaśnia przyczyny zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona (IV.1.4)	1
9. Księstwo Warszawskie	• ziemie Rzeczypospolitej po III rozbiórce • powstanie Księstwa Warszawskiego • ustrój Księstwa Warszawskiego • wojna z Austrią	– opisuje kierunki i etapy podbojów Napoleona; charakteryzuje napoleońską ideę imperium (IV.1.1) – wyjaśnia wpływ idei rewolucji francuskiej i	1

	• okupacja Księstwa Warszawskiego • znaczenie terminów: Księstwo Warszawskie, szwależerowie	wojen okresu napoleońskiego na zmiany polityczne, społeczne i gospodarcze w Europie (IV.1.3) – wskazuje przykłady i wyjaśnia przyczyny zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona (IV.1.4) – charakteryzuje ustrój polityczny Księstwa Warszawskiego (IV.1.5)	
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI, SPRAWDZIAN I OMÓWIENIE WYNIKÓW			3

